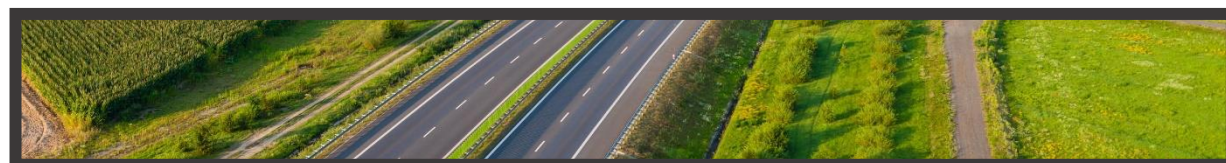
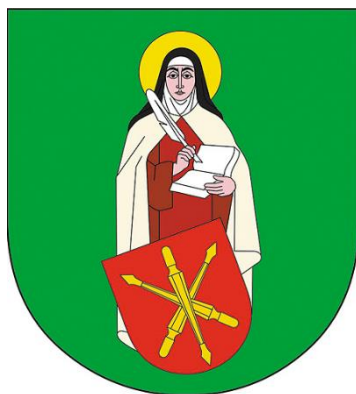

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

Lublin, 2023

Strategia Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 została opracowana przez firmę Lubelska Akademia Rozwoju Piotr Majchrzak na podstawie umowy z Gminą Terespol z dnia 12.06.2023 r.

Eksperti uczestniczący w opracowywaniu strategii:
PIOTR MAJCHRZAK, RAFAŁ DUDEK, MICHAŁ RZĄDKOWSKI

Ikony użyte w raporcie pochodzą ze strony: www.flaticon.com

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3
Wstęp	7
1. Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju	7
2. Metodologia opracowania strategii	8
3. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi	11
II. Raport o stanie gminy. Analiza i diagnoza strategiczna	18
1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność	18
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne	18
1.2. Ukształtowanie terenu i zasoby naturalne	19
1.3. Plany inwestycyjne w odniesieniu do sieci transportowej określone na szczeblu centralnym 22	
1.4. Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna	22
1.5. Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu	24
1.6. Podsumowanie [1] Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność	26
2. Ludność i procesy demograficzne	27
2.1. Liczba ludności, migracje i przyrost naturalny	27
2.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	30
2.3. Prognoza demograficzna	33
2.4. Podsumowanie [2] Ludność i procesy demograficzne	34
3. Gospodarka i rynek pracy	35
3.1. Rolnictwo	35
3.2. Przedsiębiorczość	38
3.3. Rynek pracy i bezrobocie	43
3.4. Atrakcyjność inwestycyjna gminy	47
3.5. Podsumowanie [3] Gospodarka i rynek pracy	48
4. Środowisko naturalne i infrastruktura	49
a. Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe	49
b. Infrastruktura wodno-ściekowa	52
c. Infrastruktura zagospodarowywania odpadów	53
d. Infrastruktura energetyczno-oświetleniowa i gazowa	56
e. Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	57
f. Podsumowanie [4] Środowisko naturalne i infrastruktura	59
5. Kultura i dziedzictwo kulturowe	60

5.1.	Walory kulturowe.....	60
5.2.	Infrastruktura kultury	87
5.3.	Podsumowanie [5] Kultura i dziedzictwo kulturowe.....	90
6.	Sport, rekreacja i turystyka	91
6.1.	Infrastruktura sportowa	91
6.2.	Atrakcyjność turystyczna i ruch turystyczny	93
6.3.	Podsumowanie [6] Sport, rekreacja i turystyka	95
7.	Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	96
7.1.	Studium i plany miejscowe.....	96
7.2.	Sieć osadnicza oraz zagospodarowanie przestrzenne.....	97
7.3.	Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych- rewitalizacja.....	98
7.4.	Podsumowanie [7] Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.....	100
8.	Bezpieczeństwo publiczne.....	101
8.1.	Przestępczość i bezpieczeństwo w ruchu drogowym.....	101
8.2.	Ochrona przeciwpożarowa.....	102
8.3.	Podsumowanie [8] Bezpieczeństwo publiczne.....	110
9.	Polityka społeczna	111
9.1.	Pomoc społeczna	111
9.2.	Ochrona zdrowia	114
9.3.	Gospodarka mieszkaniowa.....	116
9.4.	Podsumowanie [9] Polityka społeczna	118
10.	Edukacja i wychowanie.....	119
10.1.	Infrastruktura oświatowo-edukacyjna	119
10.2.	Współczynnik skolaryzacji	121
10.3.	Wydatki na oświatę	122
10.4.	Podsumowanie [10] Edukacja i wychowanie	123
11.	Kapitał społeczny	125
11.1.	Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych	125
11.2.	Frekwencja w wyborach	127
11.3.	Podsumowanie [11] Kapitał społeczny.....	131
12.	Finanse samorządowe	132
12.1.	Budżet gminy i zdolność inwestycyjna	132
12.2.	Projekty finansowane ze środków unijnych.....	136
12.3.	Podsumowanie [12] Finanse samorządowe.....	137
III.	Część strategiczna- cele i kierunki strategii oraz oczekiwane efekty jej realizacji	138
1.	Analiza SWOT	138

2.	Najważniejsze problemy.....	141
3.	Logika części programowej strategii	142
4.	Wizja rozwoju	142
5.	Misja rozwoju	143
6.	Priorytetowe obszary rozwoju	143
7.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	144
8.	Cele operacyjne	146
9.	Kierunki działań	147
	Cel strategiczny nr 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej- kierunki działań	147
	Cel strategiczny nr 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy- kierunki działań	149
	Cel strategiczny nr 3. Ochrona walorów środowiska- kierunki działań.....	151
	Cel strategiczny nr 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy- kierunki działań.....	152
	Cel strategiczny nr 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą- kierunki działań	154
10.	Wymiar przestrzenny polityki rozwoju.....	156
10.1.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	156
10.2.	Uwarunkowania modelu- pozycja gminy w krajowej i regionalnej polityce przestrzennej	157
10.3.	Analiza kluczowych uwarunkowań rozwojowych	163
10.4.	Model funkcjonalno-przestrzenny wraz ze schematycznym przedstawieniem inwestycji.	171
10.5.	Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu	178
11.	System realizacji strategii-	182
11.1.	Odpowiedzialność za realizację strategii.....	182
11.2.	Możliwe mechanizmy wdrażania strategii - porozumienie terytorialne.....	184
11.3.	Instrumenty realizacji	185
11.4.	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	186
11.5.	System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii	188
12.	Ramy finansowe i źródła finansowania	190
12.1.	Szacowanie kosztów.....	190
12.2.	Potencjalne źródła finansowania działań określonych w Strategii	195
IV.	Spis wykresów, tabel, rysunków.....	197
V.	Załączniki:	1
1.	Partycypacja społeczna- podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych	2
2.	Konsultacje projektu Strategii	6

3.	Analiza ex-ante Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030.....	7
----	---	---

Wstęp

„Strategia Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030” powstała na mocy Uchwały Nr VI/21/07 Rady Gminy Terespol z dnia 23 lutego 2007 r. „w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Terespol obejmującego obszary w obrębie miejscowości: Terespol-Zaorenda, Terespol Kukietki, Terespol-Zygmunt, Lipowiec, Szozdy, Panasówka, i Bukownica (DZ. URZ. WOJ. LUB. Z 2007, Poz. 2016)”.

Strategia składa się z trzech zasadniczych części:

- diagnostycznej,
- strategicznej,
- wdrożeniowej.

1. Przesłanki opracowania nowej strategii rozwoju

Główną przesłanką opracowania nowej strategii była konieczność stworzenia nowego, profesjonalnego i długofalowego dokumentu odpowiadającego oczekiwaniom i wyzwaniom współczesności oraz konieczność włączenia w proces jego tworzenia wszystkich opiniotwórczych środowisk z terenu gminy Terespol. Istotnym powodem opracowania nowego dokumentu była również konieczność dostosowania jego zapisów do nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce, mającego na celu zdynamizowanie rozwoju oraz redukcję przestrzennych różnic rozwojowych. Bardzo ważną kwestię stanowiło również zapewnienie spójności pomiędzy strategią rozwoju gminy i aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w tym w szczególności z celami „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”. Zasadniczym argumentem, przemawiającym za opracowaniem nowej strategii rozwoju gminy Terespol była również konieczność dostosowania jej celów i działań do polityki spójności Unii Europejskiej oraz wynikających z tej polityki celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027.

W przypadku kierunkowania polityki rozwoju, przesłankę opracowania nowego dokumentu stanowi potrzeba zabezpieczenia ciągłości kierunku rozwoju gminy w określonym czasie lub przeciwdziałania konkretnym barierom, które uznane zostaną za uniemożliwiające trwałą i zrównoważony rozwój gminy w kolejnych latach. Wśród podstawowych przesłanek opracowania strategii należy wymienić również te, które dotyczą procesu jej aktualizacji. Wiążą się one albo ze zmianami uwarunkowań rozwoju (demograficznych, społecznych, gospodarczych, technologicznych, prawnych, instytucjonalnych, politycznych, przestrzennych czy środowiskowych) na terenie gminy oraz w jej otoczeniu, albo z potrzebą dostosowania realizowanych przez gminę usług publicznych do tych nowych uwarunkowań.

W odniesieniu do roli strategii jako instrumentu pozyskiwania środków, głównymi przesłankami jej opracowania jest dostępność środków zewnętrznych (wejście w życie nowej perspektywy unijnej na lata 2021-2027) oraz niewystarczająca suma środków własnych gminy na realizację wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć.

W przedmiotowej strategii ujęto nowe treści, wynikające m.in. z nowych uwarunkowań i wyzwań rozwojowych gminy, ewaluacji dotychczasowych efektów wdrażania strategii, aktualnych celów i priorytetów rozwoju polityki regionalnej na poziomie unijnym i krajowym, a także możliwości wsparcia rozwoju samorządów lokalnych ze środków nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027. W porównaniu z poprzednią wersją strategii z roku 2016, dokument zawiera bardziej doprecyzowaną wizję i misję rozwoju gminy, a także lepiej uporządkowaną strukturę celów

operacyjnych i kierunków działań. Ponadto całkowicie zmodyfikowano system monitorowania i oceny realizacji strategii. Należy podkreślić, iż, modyfikując układ celów i kierunków działań strategii przyjęto założenie, że mogą one wychodzić poza ustawowy zakres kompetencji gminy oraz że będą realizowane w bliskiej współpracy z innymi szczeblami samorządu terytorialnego lub partnerami społeczno-gospodarczymi. Dotyczy to w szczególności takich obszarów jak: promocja i wspieranie przedsiębiorczości; rozwój lokalnego rynku pracy, czy pomoc społeczna. Holistyczne podejście do wdrażania strategii na poziomie lokalnym zgodne jest z postulowaną obecnie zasadą wieloszczeblowego zarządzania gminą, a także wychodzi naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, dla których mniej ważne są kompetencje poszczególnych podmiotów, zaś bardziej liczy się skuteczność i sposób rozwiązywania danego problemu.

2. Metodologia opracowania strategii

W procesie opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Tereszpól na lata 2023-2030” wykorzystano poradnik praktyczny „Strategia Rozwoju Gminy”, który powstał na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Podczas opracowywania strategii wykorzystano model ekspercko-partycypacyjny, pozwalający na szeroki udział władz i społeczności lokalnej w pracach nad dokumentem przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych. Za pomocą narzędzi elektronicznych, takich jak formularze on-line, już na początku prac nad dokumentem zadbała o szeroki udział społeczeństwa w opracowaniu strategii (szczegóły w rozdziale: Partycypacja społeczna- podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych).

W ramach przyjętej metodologii prac gmina Tereszpól powołała również zespół zadaniowy ds. opracowania strategii składający się m.in. z pracowników Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy, radnych gminy oraz przedstawicieli organizacji społecznych i gospodarczych. Głównymi konsultantami strategii byli natomiast eksperci zewnętrzni, do zadań których należało m.in. zaprezentowanie metodologii opracowania strategii, nadzór nad koncepcyjną i merytoryczną stroną strategii, prowadzenie wszystkich spotkań i konsultacji społecznych oraz zredagowanie ostatecznej wersji dokumentu. W trakcie prac nad strategią wykorzystano szereg autorskich metod analizy danych oraz stosowaną w wielu państwach Unii Europejskiej Metodę Aktywnego Planowania Strategii (MAPS). Istotą metody MAPS jest założenie, że informacja i wiedza potrzebna do opracowania strategii istnieje, ale jest nieusystematyzowana i rozproszona w różnych instytucjach, organizacjach oraz umysłach lokalnych ekspertów.

Szczegółowy harmonogram prac nad Strategią wynika z nr LI/288/23 Rady Gminy Tereszpól z dnia 26 maja 2023 r. w sprawie przystąpienia do opracowania "Strategii Rozwoju Gminy Tereszpól na lata 2023-2030" oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Gmina Tereszpól przystąpiła do opracowania niniejszego dokumentu na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2023 poz. 40, z późn. zm.) oraz art. 3 pkt 3 i art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2023 poz. 225).

Projekt Strategii podlegał konsultacjom z mieszkańcami gminy, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, sąsiednimi gminami i ich związkami, a także z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Lublinie wg następujących zasad:

1. przeprowadzenie konsultacji projektu Strategii zarządza Wójt Gminy Tereszpól, określając termin nie krótszy niż 35 dni od dnia publikacji ogłoszenia konsultacji na stronach

internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Terespol. Ogłoszenie o konsultacjach zamieszczone zostanie również na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Terespol;

2. wraz z ogłoszeniem informacji o konsultacjach na stronach internetowych zamieszcza się projekt Strategii w formie elektronicznej;
3. wszystkie podmioty i osoby, o których mowa wyżej mogą zapoznać się z projektem Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030:
 - a. na stronach internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Terespol,
 - b. w Urzędzie Gminy Terespol, gdzie projekt ten będzie wyłożony do publicznego wglądu w czasie trwania konsultacji,
 - c. w formie pisemnej lub za pomocą komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym;
4. konsultacje:
 - a. z sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, a także z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie odbywają się w trybie zgłaszania opinii i wniosków;
 - b. z mieszkańcami odbywają się z uwzględnieniem Uchwały nr XII/36/2015 Rady Gminy Terespol z dnia 16 października 2015 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami Gminy Terespol, tj. w szczególności w trybie:
 - bezpośrednich spotkań z mieszkańcami,
 - badań ankietowych,
 - zgłaszania opinii i wniosków;
5. konsultacje będą ważne bez względu na liczbę uczestniczących w nich podmiotów i osób;
6. przygotowanie sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji zawierającego w szczególności: opis przebiegu konsultacji, zestawienie uwag i opinii zgłoszonych w trakcie konsultacji, ustosunkowanie się do zgłoszonych uwag wraz z uzasadnieniem, opinię Wójta, oraz jego publikacja na stronach internetowych Gminy i Biuletynu Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Terespol, w terminie nie dłuższym niż 30 dni od zakończenia konsultacji.

W trakcie procesu opracowywania strategii starano się przestrzegać następujących zasad:

- zasady **spójności** zaktualizowanej strategii gminy z dokumentami planistycznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym,
- zasady **partnerstwa** w procesie planowania poprzez współpracę władz gminnych z samorządami wyższego szczebla oraz podmiotami, reprezentującymi różne środowiska oraz instytucje,
- zasady **wieloletniego planowania** rozwoju gminy w oparciu o ocenę efektów dotychczas realizowanej strategii z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie gminy, powiatu zamojskiego, województwa lubelskiego oraz kraju,

- zasady **elastyczności** zgodnie z którą pierwotne założenia strategii były korygowane i dostosowywane do potrzeb i postulatów, zgłaszanych przez partnerów społecznych i gospodarczych, zaangażowanych w proces prac nad strategią.

Bazę do opracowania niniejszego dokumentu stanowiła poprzednia wersja Strategii Rozwoju Gminy z 2016 roku. Dokument ten i stopień jego realizacji stanowił punkt wyjścia do dalszych prac analitycznych. Ponadto przedmiotowa strategia bazuje na innych dokumentach planistycznych, które z mocy prawa zostały opracowane przez gminę Terespol. Ważnym źródłem informacji były również dane statystyczne, uzyskane głównie z opracowań posiadanych przez gminę oraz z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3. Zgodność strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Terespol wpisują się w szeroki kontekst dokumentów strategicznych, wdrażanych zarówno na poziomie zarówno krajowym, jak i regionalnym, w tym:

- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii innowacyjności i efektywności gospodarki (Nowa Polityka Przemysłowa),
- Strategii rozwoju kapitału ludzkiego,
- Strategii rozwoju kapitału społecznego,
- Strategii Sprawne Państwo,
- Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa,
- Strategii rozwoju transportu,
- Polityki energetycznej Polski,
- Polityki ekologicznej państwa,
- Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej,
- Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Syntetyczny opis kluczowych z punktu widzenia rozwoju regionalnego i opracowania niniejszej Strategii dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego zawiera Tabela 1.

Tabela 1. Charakterystyka dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.

Dokument	Charakterystyka dokumentu
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Strategia została przyjęta Uchwałą Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. 2017 poz. 260). Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. W dokumencie określono następujące cele szczegółowe: 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silnie o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. 2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. 3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. i został przyjęty przez Radę Ministrów Uchwałą nr 102 z dnia 17 września 2019 r. (M.P. 2019 poz. 1060). Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju

Dokument	Charakterystyka dokumentu
	kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Powyższy cel realizowany jest poprzez trzy cele szczegółowe polityki regionalnej: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030	Podstawą opracowania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku jest Uchwała Nr IV/96/2019 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 11 marca 2019 r. w sprawie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku). Określiła ona zasady, tryb i harmonogram prac aktualizacyjnych. Dokument wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym objętym Strategią. Jest jednocześnie tzw. „dokumentem matką”, stanowiąc obligatoryjne odniesienie i wskazanie dla dokumentów regionalnych o charakterze sektorowym i operacyjnym, takich jak Regionalna Strategia Innowacji, Strategia Współpracy Transgranicznej, Strategia Polityki Społecznej, Regionalny Program Operacyjny. W dokumencie określono następujące cele strategiczne: 1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych. 2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych. 3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu. 4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Źródło: Opracowanie własne.

W poniższej tabeli zestawiono cele kluczowych dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego z przyjętymi założeniami „Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030”.

Tabela 2. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.

	Cele strategiczne	Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych	Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	Ochrona walorów środowiska	Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy	Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.				+	
	Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.					+
	Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.					+
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	+	+	+	+	+
	Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.				+	
	Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.					+
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030	Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych.				+	
	Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych.	+				
	Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu.			+	+	
	Wzmacnianie kapitału społecznego.					+

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3. Szczegółowa zgodność Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO DO ROKU 2030	STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL NA LATA 2023-2030
1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych 1.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych 1.2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne. 1.3. Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym 1.4. Umacnianie marki lubelskich produktów żywnościowych	4.1. Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych 4.2. Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej 2.2. Rozwój Gminnych obszarów funkcjonalnych (LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych) 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich 2.4. Ochrona walorów środowiska	1.4. Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy 1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami 3.1. Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych. 3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej 3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu Województwa Lubelskiego do roku 2030 3.1. Wspieranie potencjału badawczo-rozwojowego jednostek naukowych oraz transferu wiedzy i technologii 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu	2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego 2.2. Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej 2.3. Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury 2.4. Promocja gminy 1.3. Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej
4. Wzmacnianie kapitału społecznego 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych 4.3. Włączenie i integracja społeczna 4.4. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej 4.5. Bezpieczeństwo publiczne 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania	5.1. Włączenie i integracja społeczna 5.2. Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej 5.3. Bezpieczeństwo publiczne 5.4. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.

Strategia Rozwoju Gminy Tereszpól na lata 2023-2030 jest zgodna z tematycznymi obszarami wsparcia Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) Roztocze w kontekście realizacji celów SRWL, w tym:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych.

- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych.

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej.

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast.
- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny.

2.4 Ochrona walorów środowiska.

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności.

3.3 Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej.

- Rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych.

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce.
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)
- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa).
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.)
- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej

- Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna)
- Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej

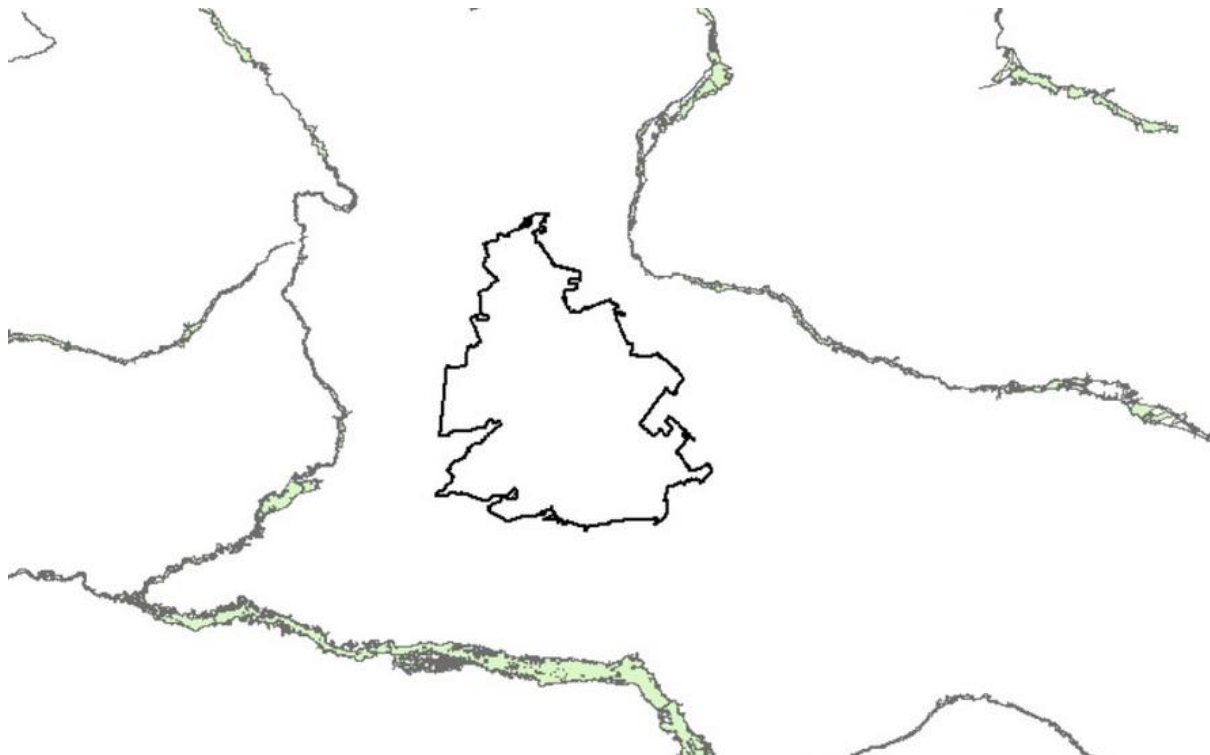

Zgodność z dokumentami planistycznymi z zakresu gospodarki wodnej.

Obszar Gminy Tereszpól znajduje się w regionie wodnym Górnej-Wschodniej Wisły, który zgodnie z § 17 pkt 8 załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie nadania statutu Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie (Dz. U. z 2017 r., poz. 2506), leży w obszarze działania Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie z siedzibą w Rzeszowie. Zgodnie z art. 166 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo Wodne (Dz. U. 2023, poz.1478).

Na terenie Gminy Tereszpól nie znajdują się tereny szczególnego zagrożenia powodzią. Te znajdują się na terenie sąsiednich jednostek samorządu terytorialnego, co prezentuje poniższa mapa.

Mapa 1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią a Gmina Tereszpól.

Źródło: Opracowanie własne.

W obszarze Gminy Tereszpól znajdują się natomiast obszary o ryzyku podtopień, zlokalizowane głównie na terenie dwóch sołectw: sołectwa Szozdy i Tereszpól-Zaorenda.

Stąd też w celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią, w Strategii Rozwoju Gminy uwzględniono zapisy odnoszące się do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Cele i priorytety Strategii Rozwoju Gminy Tereszpól są zgodne z zapisami następujących dokumentów strategicznych:

1. Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym.

Według Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP) ochronę przed powodzią prowadzi się w sposób zapewniający koordynację z działaniami służącymi osiągnięciu celów środowiskowych i ochronie wód, w związku z tym dla potrzeb tego Planu została przeprowadzona analiza środowiskowa przedsięwzięć i działań, mająca bezpośrednie przełożenie na proces planowania i koordynacji opracowania aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW).

Głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację

działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te prowadzić będą m.in. do obniżenia strat powodziowych.

2. Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.

Od czasu akcesji Polski do Unii Europejskiej nastąpiło szereg zmian w polityce kraju. Wiele wysiłku włożono, m.in. w dostosowanie polskiego prawodawstwa do przepisów UE. Zmienione zostały m.in. przepisy ustawy – prawo wodne w celu transpozycji przepisów wspólnotowych w zakresie polityki wodnej UE. Politykę tą wyznaczają trzy podstawowe dyrektywy:

- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE L 327 z 22.12.2000, str. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne rozdz. 15, t.5, str. 275, z późn. zm.), tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW),
- Dyrektywa 2006/118/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu (Dz. U. UE L 327 z 27.12.2005, str. 19),
- Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. U. UE L 288 z 6.11.2007, str. 27).

Najważniejszym przesłaniem RDW jest ochrona zasobów wodnych dla przyszłych pokoleń. Wprowadza ona zintegrowaną politykę wodną mającą na celu zapewnienie ludziom dostępu do czystej wody pitnej po rozsądnej cenie, która umożliwi rozwój gospodarczy i społeczny przy równoczesnym poszanowaniu potrzeb środowiska. Głównym celem RDW jest osiągnięcie dobrego stanu wszystkich części wód, poprzez określenie i wdrożenie koniecznych działań w ramach zintegrowanych programów działań w państwach członkowskich do 2015 roku.

Według Ramowej Dyrektywy Wodnej plany gospodarowania wodami są narzędziem planistycznym, które ma usprawnić proces osiągania celów środowiskowych. Stanowią one będą fundament podejmowania decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych oraz zasady gospodarowania wodami w przyszłości. Państwowe Gospodarstwo Wodne będzie miało wpływ nie tylko na kształtowanie gospodarki wodnej, ale także na inne sektory gospodarki, w tym: przemysł, rolnictwo, leśnictwo, gospodarkę komunalną, transport, rybołówstwo czy turystykę. PGW WP powinny zostać uwzględnione w dokumentach planistycznych na poziomie krajowym i regionalnym, np. w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, czy w wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego.

3. Plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Część obszarów Gminy Tereszpól należących do regionu wodnego Górnej - Wschodniej Wisły, zostały wskazane jako słabe i umiarkowane zagrożenie suszą rolniczą.

Realizacji zapisów ww. dokumentów z zakresu gospodarki wodnej służy realizacja celu strategicznego nr 3. Ochrona walorów środowiska. Wśród zaplanowanych działań należy wymienić:

- a) Budowę indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych
- b) Działania z zakresu małej retencji oraz ochrony przeciwpowodziowej.
- c) Ochrona jakości wód w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin.
- d) Wdrażanie zasady gospodarki zamkniętej gromadzenia wody deszczowej przez mieszkańców i przedsiębiorców.
- e) Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców.

II. Raport o stanie gminy. Analiza i diagnoza strategiczna

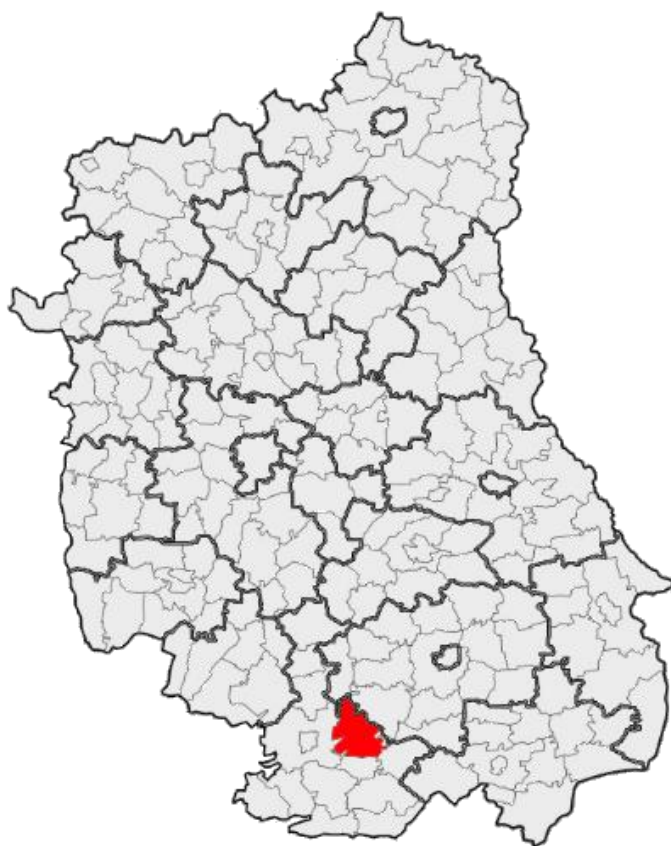
1. Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Tereszpól położona jest w północno wschodniej części powiatu biłgorajskiego; sąsiaduje od zachodu z gminą Biłgoraj, od wschodu z gminą Józefów i od południa z gminą Aleksandrów.

Mapa 2. Położenie geograficzne Gminy Tereszpól.

Źródło: http://www.kapliczki.turystyka.pl/powiatbilgorajski_.html

Tabela poniżej przedstawia podstawowe dane dotyczące sołectw gminy Tereszpól. Największym pod względem powierzchni sołectwem jest Tereszpól-Zaorenda zajmujące 58,26% powierzchni całej gminy.

Tabela 4. Sołectwa gminy Tereszpól

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności 2022	Powierzchnia sołectwa (ha)	% ludności	% powierzchni
1.	Tereszpól - Zaorenda	1173	8 427	30,08	58,51
2.	Tereszpól - Kukiełki	870	939,4	22,31	6,52
3.	Tereszpól - Zygmunt	765	1 761	19,62	12,23
4.	Lipowiec	489	1 313	12,54	9,12
5.	Panasówka	218	259	5,59	1,80
6.	Szozdy	207	1 417	5,31	9,84
7.	Bukownica	177	286,6	4,54	1,99
Razem:		3899	14 403	100	100

Źródło: Opracowanie własne.

1.2. Ukształtowanie terenu i zasoby naturalne

Położenie geograficzne i krajobrazy naturalne

Gmina Tereszpól położona jest wśród kompleksów leśnych we wschodniej części powiatu biłgorajskiego, na terenie Puszczy Solskiej, Roztocza, Uroczyska Puszczy Solskiej i Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego. Środowisko przyrodnicze gminy w dużym stopniu zachowało swój naturalny charakter – występujące tu ekosystemy odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu równowagi ekologicznej i funkcjonowaniu systemu ekologicznego, zarówno w skali lokalnej jak i regionalnej. Istotny wpływ na zasoby i walory krajobrazu ma przynależność obszaru gminy do odrębnych mezoregionów fizyczno – geograficznych.

Według regionizacji fizyczno – geograficznej obszar gminy przynależy do następujących mezoregionów:

- Roztocza Zachodniego (343.21),
- Roztocza Środkowego (342.22),
- Równiny Biłgorajskiej (512.47).

W obrębie poszczególnych mezoregionów zaznacza się znaczne zróżnicowanie lokalnych cech krajobrazowych dotyczących ukształtowania i pokrycia terenu oraz nasycenia obszarów zasobami kulturowymi.

Rzeźba terenu

Zrąb Roztocza Środkowego, na terenie, którego znajduje się gmina Tereszpól, tworzą skały wieku Kredowego. W okresie trzeciorzędu pokryły je liczne osady morskie, a po bujnej roślinności i zwierzętach płytkiego morza pozostały czapy wapieni. Czynniki niszczące, głównie woda i wiatr, spowodowały zniszczenie i usunięcie utworów trzeciorzędowych. Zachowały się one jedynie na

wierzchołkach poszczególnych wzniesień zwanych ostańcami, głównie na Roztoczu Środkowym i Południowym. Pęknięcia tektoniczne w trzeciorzędzie doprowadziły do powstania licznych uskoków skalnych. W postaci progów zaobserwować je można wyraźnie w korytach Tanwi, Sopotu, Jelenia i Szumu. Spośród czwartorzędowych zlodowaceń jedynie pierwsze (krakowskie) objęło Roztocze. Łądogłód skandynawski pozostawił sporadycznie dziś spotykane głazy narzutowe oraz płyty glin morenowych. Z tego okresu pochodzą też powszechnie występujące piski na Roztoczu Środkowym i niewielkie ilości lessu. Na szczytach wzniesień Roztocza Środkowego ukazują się utwory kredowe przykryte niekiedy przez czapy skał trzeciorzędowych mające charakter ostańców. Zbocza i dna dolin najczęściej zalegają piaski (głównie czwartorzędowe). Ich grube warstwy tworzą w niektórych okolicach (np. pod Sułcem, Krasnobrodem, Józefowem) dość wysokie wydmy.

Klimat

Obszar gminy znajduje się w obrębie dziedzin klimatycznych – tomaszowskiej (płn. – wsch. Część należąca do Roztocza) oraz biłgorajsko – janowskiej (płd. - zach. Część należąca do Równiny Biłgorajskiej).

Dziedzina klimatyczna tomaszowska wyróżnia się odrębnością stosunków termicznych i opadowych, jest chłodniejsza od sąsiedniej Wyżyny Lubelskiej i otrzymuje więcej opadów. Klimat cechuje duża zmienność temperatury z dnia na dzień, stosunkowo długo trwająca zima, względnie duże zachmurzenie i niewielka prędkość wiatrów w zimie.

Pewną odrębnością klimatyczną cechuje się dziedzina klimatyczna biłgorajsko – janowska, która charakteryzuje się wyższymi temperaturami powietrza (średnia roczna temp. Powietrza wynosi 7,5 – 7,7 °C, a w obrębie dziedziny tomaszowskiej ok. 7 °C), dość niskimi amplitudami temperatury i stosunkowo małą zmiennością temperatury z dnia na dzień. Notuje się tu względnie krótki czas trwania przedzimy oraz stosunkowo duże średnie roczne prędkości wiatrów.

Wody

Obszar gminy leży w dorzeczu Tanwi i Wieprza. Sieć wód jest bardzo uboga. Północną część gminy odwadnia rzeka Gorajec, północno-wschodnią – rzeka Szum, pozostałą część – Czarna Łada wraz z dopływami. Na obszarze Tereszpoli występują licznie tereny bagienne. Źródłem zanieczyszczenia rzek są przede wszystkim zanieczyszczenia bytowe i rolnicze.

1. Wody podziemne, występujące do 80 m. p.p.t. są wodami szczelinowymi i szczelinowo-warstwowymi. Obszar gminy charakteryzuje się małą odpornością na zanieczyszczenia z powodu dobrych warunków infiltracji, a zatem konieczna jest ochrona jego zasobów wód podziemnych.

Gleby

W pokrywie glebowej terenu gminy zaznacza się duża różnorodność typów i rodzajów gleb. Dominują gleby brunatne wyługowane i kwaśne, które zajmują 42,7 % wszystkich gleb ornych oraz gleby brunatne właściwe, zajmujące 31,3 % gleb ornych. Wytworzone są one z glin i piasków całkowitych lub zalegających na gezach, występują we wszystkich wsiach.

Obszar gminy znajduje się w obrębie trzech regionów glebowo — rolniczych: Regionu Roztocza Zachodniego, Roztocza Środkowego i Regionu Biłgorajskiego. Region Roztocza Zachodniego ze względu na bardzo urozmaiconą rzeźbę terenu i duży udział gleb kwasowych położonych na skłonach zagrożony jest w największym stopniu erozją wodną powierzchniową.

Region Roztocza Środkowego (sołectwo Lipowiec) ze względu na bardzo urozmaiconą rzeźbę terenu i duży udział gleb lessowych położonych na skłonach zagrożony jest w największym stopniu erozją wodną powierzchniową, gdzie największą uwagę należy zwracać na ochronę przeciwoerozyjną.

Region Biłgorajski jest bardzo zróżnicowaną pod względem glebowym i warunków uwilgotnienia, Około 40 % zajmują gleby o uwilgotnieniu zbliżonym do optymalnego, pozostałe są zbliżone albo do

okresowo za suchych albo za mokrych. Jest to region niezbyt korzystny do prowadzenia intensywnej produkcji rolnej.

Występujące na terenie gminy gleby tworzą kompleksy glebowe:

-pszenny dobry — 0,5 % powierzchni gr. Ornych.

-pszenny wadliwy — 22,4 %,

-żytni dobry — 20,1 %,

-żytni słaby — 28,6 %,

-żytni b. słaby — 28,6 %,

-zbożowo - pastewny mocny — 0,6 %,

-zbożowo - pastewny — 1,9 %.

Gleby bardzo kwaśne zajmują 25,4 % gleb ornych, kwaśne 23,3 % lekko kwaśne 20,3 % a obojętne i zasadowe 31%.

W związku z powyższym na powierzchni 26,8 % gruntów ornych zachodzi konieczność wapniowania, na 11,8 % wapniowanie jest potrzebne, na 11,2 % wskazane, na 11,7 % ograniczone, a zbędne na ok. 38,5 % powierzchni.

W obszarze gminy występuje problem erozji wodnej powierzchniowej gleb, erozja średnia i silna występuje na stokach Lasowej Góry i zboczach we wsi Lipowiec, średnia we wsi Terespol, a umiarkowana na pozostałych wzgórzach Rostocza.

Surowce naturalne

Spośród surowców mineralnych na terenie gminy występują:

- piaski trzeciorzędowe przydatne w przemyśle szklarskim (lokalizacja w otulinie Rostoczańskiego Parku Narodowego),
- piaski kwarcowe czwartorzędowe (złoża Terespol-Zaorenda),
- piaski kwarcowe czwartorzędowe (złoża Bukownica).

Lasy

W 2014 roku lasy pokrywały 10 417,55 ha, co stanowiło 71% powierzchni całej gminy. 7 676,55 ha gruntów leśnych to tereny publiczne. Przeważają tam siedliska borowe – z dominującym borem świeżym, którego cechą regionalną jest obecność buka i świerka w poszyciu oraz borem mieszanym świeżym. Gatunkiem panującym jest sosna, natomiast świerk, jodła, rzadziej buk i grab stanowią domieszkę i tworzą niższą podstawę drzewostanów. Warstwa podszytu, niezbyt bujna, składa się z gatunków iglastych, jak i liściastych.

1.3. Plany inwestycyjne w odniesieniu do sieci transportowej określone na szczeblu centralnym

Plany inwestycyjne w odniesieniu do sieci transportowej zostały uzgodnione z jednostkami odpowiedzialnymi za administrowanie określonymi kategoriami dróg.

Według informacji pozyskanych od **Zarządu Dróg Wojewódzkich** w Lublinie na terenie gminy Terespol w chwili obecnej gmina posiada jedną drogę wojewódzką o długości 5,5 km.

Na lata 2023-2030 nie zaplanowano żadnych robót inwestycyjnych dla drogi 858. W roku 2022 wykonane zostaną jedynie prace w ramach remontów cząstkowych.

Zgodnie z pismem (znak IZP.0712.13.2.2023) **Zarządu Dróg Powiatowych w Biłgoraju** z dnia 16.06.2023 r, na terenie Gminy Terespol istnieje konieczność rozbudowy lub przebudowy dróg powiatowych będących w złym stanie technicznym tj.:

1. droga powiatowa Nr 2920 L Hedwiżyn-Bukownica, odcinek długości 3,5 km,
2. droga powiatowa Nr 2921 L Terespol-Smólsko, odcinek długości 3,5 km.

Ponadto zgodnie z oczekiwaniem społecznym drogi publiczne należy sukcesywnie wyposażać w infrastrukturę pieszo-rowerową.

Dobry stan infrastruktury drogowej jest istotnym warunkiem poprawy konkurencyjności i efektywności lokalnej gospodarki. Jednym z podstawowych warunków rozwoju społeczności lokalnych jest także dostępność komunikacyjna. W ramach posiadanych środków finansowych Gmina Terespol poprawia jakość istniejących dróg gminnych poprzez budowę i przebudowę dróg gminnych.

1.4. Wewnętrzna i zewnętrzna dostępność komunikacyjna

Na terenie gminy występuje droga krajowa, a także drogi powiatowe i gminne. Przez Gminę Terespol przebiega droga krajowa nr 858 (DK858) o długości 5,862 km.

Tabela 5 przedstawia zestawienie dróg krajowych (DK), powiatowych (DP) i gminnych (DG).

Tabela 5. Drogi publiczne na terenie gminy- krajowa (DK), powiatowe (DP), gminne (DG).

Lp.	Nazwa drogi	Kategoria i nr drogi	Długość ogółem [km]	Długość nawierzchni twardej [km]	Długość nawierzchni gruntowej [km]
1	Szczebrzeszyn - Zarzecze	DK 858	5,862	5,862	0
2	Gorajec - Tarnowola	DP 2919 L	17,954	17,954	0
3	Hedwiżyn - Bukownica	DP 2920 L	3,534	3,534	0
4	Tereszpol - Smólsko	DP 2921 L	6,203	6,203	0
5	Józefów Roztoczański - Sigła	DP 2946 L	0,822	0,822	0
6	Tereszpol - Zwierzyniec	DP 2947 L	2,890	2,890	0
7	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zaorendzie do drogi pow. 2947 L w miejscowości Szozdy	DG 109346 L	3,900	3,900	0

8	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zaorenda do granicy gruntów wsi Tereszpol-Zaorenda	DG 109347 L	4,000	0,200	3,800
9	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zaorendzie do drogi gminnej 109351 L Tereszpolu-Zygmuntach	DG 109348 L	1,000	1,000	0
10	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zaorendzie do oczyszczalni ścieków ul. Szkolna	DG 109349 L	1,400	1,400	0
11	Skrzyżowanie dróg pow. 2920 L i 2921 L w miejscowości Bukownica do końca zabudowań wsi	DG 109350 L	0,450	0,450	0
12	Od drogi gminnej 109346 L do drogi pow. 2919 L w m. Tereszpol-Zygmunt <i>/przez Zachart</i>	DG 109351 L	1,250	1,250	0
13	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zaorenda do końca zabudowań ul. Leśna	DG 109552 L	0,200	0,200	0
14	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Zygmunt do drogi gminnej 109351 L	DG 109 353	0,110	0,110	0
15	Od drogi pow. 2919L Tereszpol-Zaorenda do końca zabudowań ul. Kolejowa	DG 109354 L	0,250	0,250	0
16	Od drogi pow. 2919L w Tereszpolu-Kukietki do końca zabudowy <i>/Karpaty/</i>	DG 109355 L	0,500	0,500	0
17	Od drogi pow. 2919L w Tereszpolu-Kukietki do końca zabudowy <i>/Jurdyga</i>	DG 109356 L	0,550	0,550	0
18	Skrzyżowanie drogi pow. 2919L i drogi gminnej 109358L do granicy gminy <i>/Góry/</i>	DG 109457 L	1,500	1,500	0
19	Skrzyżowanie drogi pow. 2919L i drogi gminnej 109357L do końca zabudowań <i>/Igłopol/</i>	DG 109358 L	1,500	1,500	0
20	Od drogi pow. 2919L w Tereszpolu – Zaorenda do końca zabudowań ul. Piaskowa	DG 109359 L	0,180	0,180	0
21	Skrzyżowanie z drogą pow. 2947L Szozdy w obu kierunkach do końca zabudowań	DG 109360 L	1,100	1,100	0
22	Od drogi pow. 2919 L w Tereszpolu-Kukietki do drogi pow. 2947L w Tereszpolu-Kukietki	DG 109361 L	1,250	1,250	0
23	Od drogi gminnej 109361L do końca zabudowań	DG 109362 L	0,200	0	0,200

24	Od drogi powiatowej 2919L do drogi gminnej 109349L- ul. Szkolnej, ul. Polna	DG 115193 L	0,870	0,870	0
25	Od drogi gminnej 109354L do drogi gminnej 115193L (wzdłuż stadionu)	DG 115194 L	0,255	0,180	0,075
26	Od drogi gminnej 109349L drogi o nr ewid. 2593/1 i 612/15 (za szkołą)	DG 115195 L	0,315	0	0,315
27	Od drogi gminnej 109349L na drodze o nr ewid. 2592/1 (drugi pas ulicy szkolnej)	DG 115196 L	0,250	0	0,250
28	Od drogi gminnej 109354L na działkach o nr ewid. 713/2 i 696/2 (Sirko-Litwiniec)	DG 115197 L	0,250	0	0,250
29	Od drogi gminnej 109354L na działkach o nr ewid. 718/17 i 718/15 (za zlewnią mleka)	DG 115198 L	0,225	0,050	0,175
30	O d drogi gminnej 109349L na działce o nr ewid. 91 (do Hedwiżyna)	DG 115199 L	1,420	0	1,420

Źródło: Na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy Teresopol.

Pomimo dużego wysiłku inwestycyjnego gminy i powiatu w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej, parametry techniczne i użytkowe części dróg zarówno powiatowych, jak i gminnych nie odpowiadają wymaganym standardom. Wiele odcinków dróg nie posiada, np.: dostatecznej nośności. W niektórych częściach gminy postępująca degradacja dróg wymaga przeprowadzenia dużego zakresu remontów bieżących oraz poprawy stanu prawnego pasów drogowych. Najczęstszych remontów wymagają drogi gminne.

1.5. Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu

Gmina Teresopol należy do obszarów o przeciętnie rozwiniętej sieci teleinformatycznej. W chwili obecnej praktycznie wszyscy mieszkańcy gminy mają możliwość korzystania z Internetu.

Wszystkie sołectwa Gminy Teresopol mają dostęp do Internetu światłowodowego.

Na terenie gminy znajduje się relatywnie dobrze rozwinięta komercyjna sieć Wi-Fi, która cieszy się dużą popularnością. Posiada ona jednakże dość ograniczoną prędkość transferu.

Wśród problemów należy jednak wymienić słaby zasięg telefonii komórkowej.

W 2020 roku Gmina Teresopol, dzięki dofinansowaniu ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, zrealizowała projekt E-usługi w Gminie Teresopol. Przedmiotem projektu był rozwój e-administracji na terenie gminy Teresopol. Celem głównym było zapewnienie elektronicznej dostępności usług publicznych dla mieszkańców i interesantów Gminy Teresopol, z uwzględnieniem dostępności dla osób z różnymi formami niepełnosprawności którzy stanowią grupę docelową projektu. Rezultatem projektu było zmniejszenie liczby wizyt interesantów w urzędzie gminy, uruchomienie dla interesantów możliwości załatwienia spraw urzędowych za pośrednictwem Internetu, bez konieczności osobistej wizyty w urzędzie gminy i podniesienie jakości obsługi interesantów, a tym samym wizerunku urzędu gminy Teresopol.

Rezultatem projektu było również zmniejszenie kosztów zarówno po stronie urzędu gminy (wydruki, opłaty pocztowe, połączenia telefoniczne, koszty mniej efektywnego czasu pracy urzędników gminnych), jak również po stronie mieszkańców i interesantów gminy (koszty dojazdu do urzędu, wydruków, opłat pocztowych, koszty zwolnień z pracy). W ramach projektu zakupiono sprzęt informatyczny, zakupiono i zmodernizowano systemy informatyczne, wdrożono nowe systemy informatyczne oraz zrealizowano inne usługi podnoszące ucyfrowienie urzędu gminy.

1.6. Podsumowanie [1] Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

PODSUMOWANIE [1]

UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

- Teren gminy podzielony jest na 7 sołectw.
- Gmina Tereszpól leży we wschodniej części powiatu biłgorajskiego, na terenie Puszczy Solskiej i Rostocza
- Przez Gminę Tereszpól przebiega łącznie 5,5 km dróg wojewódzkich o nawierzchni bitumicznej.
- Bliskie położenie względem miasta powiatowego- Biłgoraj.
- Rozwinięty system e-administracji.
- Przeciętny dostęp do infrastruktury teleinformatycznej.
- Parametry techniczne i użytkowe części dróg zarówno powiatowych, jak i gminnych nie odpowiadają wymaganym standardom.

2. Ludność i procesy demograficzne

2.1. Liczba ludności, migracje i przyrost naturalny

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Teresopol w 2021 roku mieszkańcy gminy Teresopol stanowili 3,94% osób zamieszkujących na terenie powiatu. Na terenie gminy mieszkało w tym czasie 3 850 osób. Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosiła 27 os/km². Dla porównania gęstość zaludnienia na obszarze powiatu biłgorajskiego wynosiła 58 os/km².

Tabela 6. Liczba mieszkańców w gminach powiatu biłgorajskiego w 2021 roku (stan na 31.12.2021 r.).

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców	% mieszkańców powiatu	Ludność na 1 km ²
Powiat biłgorajski	97 771	100,00	58
Biłgoraj (1)	25 268	25,84	1198
Aleksandrów (2)	3 204	3,28	59
Biłgoraj (2)	13 621	13,93	52
Biszcza (2)	3 732	3,82	35
Frampol (3)	5 750	5,88	53
Frampol - miasto (4)	1 362	1,39	292
Frampol - obszar wiejski (5)	4 388	4,49	43
Goraj (3)	3 917	4,01	58
Goraj - miasto (4)	881	0,90	116
Goraj - obszar wiejski (5)	3 036	3,11	50
Józefów (3)	6 490	6,64	51
Józefów - miasto (4)	2 368	2,42	474
Józefów - obszar wiejski (5)	4 122	4,22	34
Księżpól (2)	6 731	6,88	48
Łukowa (2)	4 013	4,10	27
Obsza (2)	4 069	4,16	36
Potok Górny (2)	5 130	5,25	46
Tarnogród (3)	6 316	6,46	55
Tarnogród - miasto (4)	3 184	3,26	298
Tarnogród - obszar wiejski (5)	3 132	3,20	30
Tereszpol (2)	3 850	3,94	27
Turobin (2)	5 680	5,81	35

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z najnowszymi danymi dostarczonymi przez Urząd Gminy Tereszpól wśród miejscowości zlokalizowanych na terenie gminy, najwięcej mieszkańców na koniec 2022 roku posiadały Tereszpól-Zaorenda (1173), a następnie: Tereszpól-Kukiełki (870) i Tereszpól-Zygmunt (765).

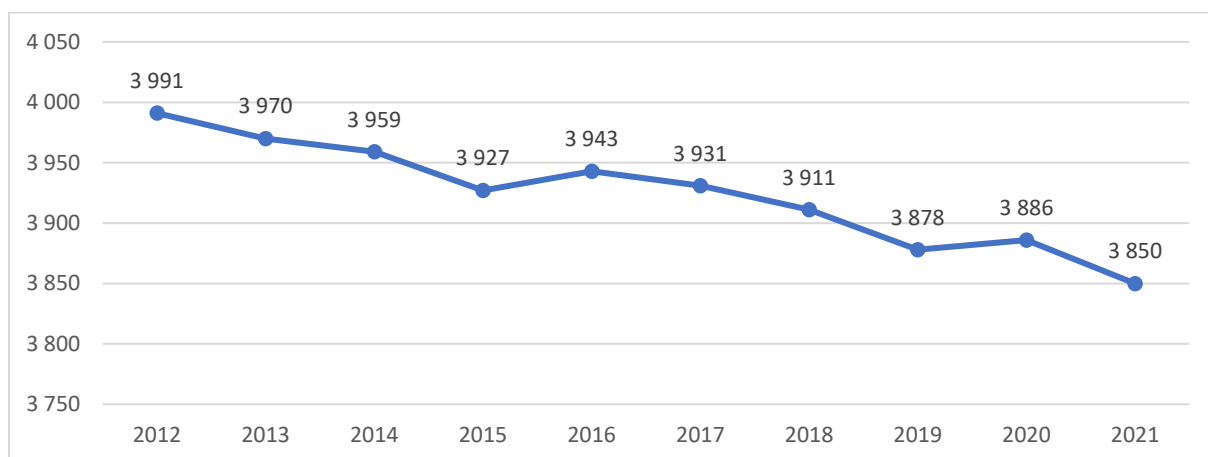
Tabela 7. Liczba mieszkańców w gminie wg. miejscowości (stan na koniec 2022 r.).

Lp.	Miejscowości	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	% ludności powiatu
1	Tereszpól-Zaorenda	1173	592	581	1,2
2	Tereszpól-Kukiełki	870	430	440	0,89
3	Tereszpól-Zygmunt	765	388	377	0,78
4	Lipowiec	489	229	260	0,50
5	Panasówka	218	101	117	0,22
6	Szozdy	207	96	111	0,21
7	Bukownica	177	86	91	0,18
	Razem	3899	1922	1997	3,98

Źródło: Dane Urzędu Gminy Tereszpól. Opracowanie własne.

W latach 2012-2021 liczba ludności w gminie ulegała wahaniom. Bardzo zauważalny był jednak trend spadkowy. W ciągu 10 lat liczba mieszkańców gminy Tereszpól zmniejszyła się o 141 osób. Tym samym w okresie odniesienia z terenu gminy ubyło 3,53% jej mieszkańców.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Tereszpól w latach 2012-2021.

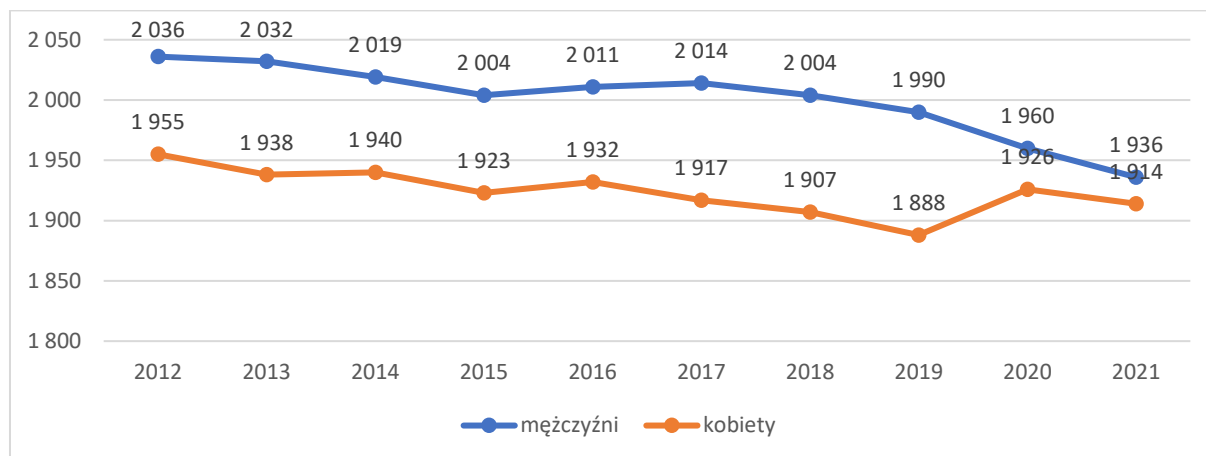

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Liczba mężczyzn w gminie nieznacznie przewyższała liczbę kobiet. W 2021 roku na terenie gminy zamieszkiwało 1 936 mężczyzn i 1 914 kobiet. Mężczyźni stanowili 50,29% populacji gminy.

Wykres 2. Liczba ludności w gminie Tereszpól w latach 2012-2021 wg. płci.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ruch naturalny ludności to termin oznaczający zmiany w populacji ludzkiej na skutek zdarzeń naturalnych takich jak zawieranie związków małżeńskich, rozwodów, urodzeń i zgonów. Zgodnie z najnowszymi danymi GUS na ten temat, w latach 2012-2021 liczba urodzeń żywych w gminie Tereszpól zmniejszyła się o 5. W omawianym okresie z 36 w 2012 roku do 57 w 2021 roku wzrosła liczba zgonów. W latach 2012-2021 przyrost naturalny ulegał wahaniom. Najniższą wartość wskaźnik ten przyjął w 2019 roku, kiedy to wyniósł -27. W okresie odniesienia przyrost naturalny przyjął wartość dodatnią tylko raz - w 2012 roku. Jak wynika z danych BDL GUS ujemny przyrost naturalny w gminie ma charakter stałej tendencji. Dalsze występowanie tego zjawiska może prowadzić do poważnych, negatywnych skutków demograficznych i wyludnienia się gminy w przyszłości.

Tabela 8. Ruch naturalny w gminie

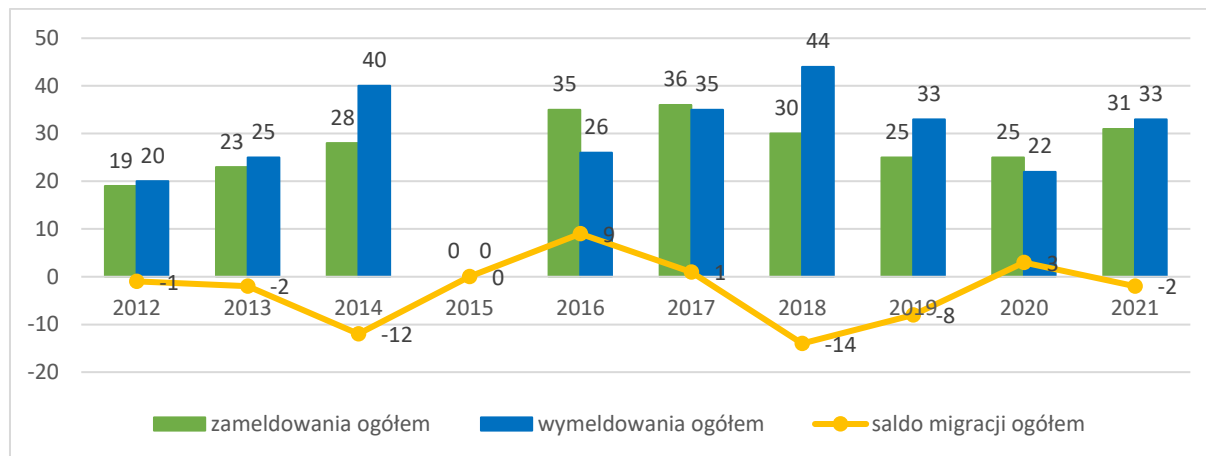
Ruch naturalny	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia żywe	41	30	40	34	30	42	35	25	45	36
Zgony ogółem	36	52	45	45	41	45	46	52	58	57
Zgony niemowląt	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Przyrost naturalny	5	-22	-5	-11	-11	-3	-11	-27	-13	-21

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Saldo migracji to różnica między napływem a odpływem ludności z danego obszaru w określonym czasie. W latach 2012-2021 przeważało ujemne saldo migracji. Największy ubytek ludności zanotowano w 2018 roku, kiedy to z terenu gminy wymeldowało się aż 44 osoby a bilans osiągnął wartość -14. W 2021 bilans zameldowań i wymeldowań osiągnął wartość ujemną (-2).

Wykres 3. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Tereszpól w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

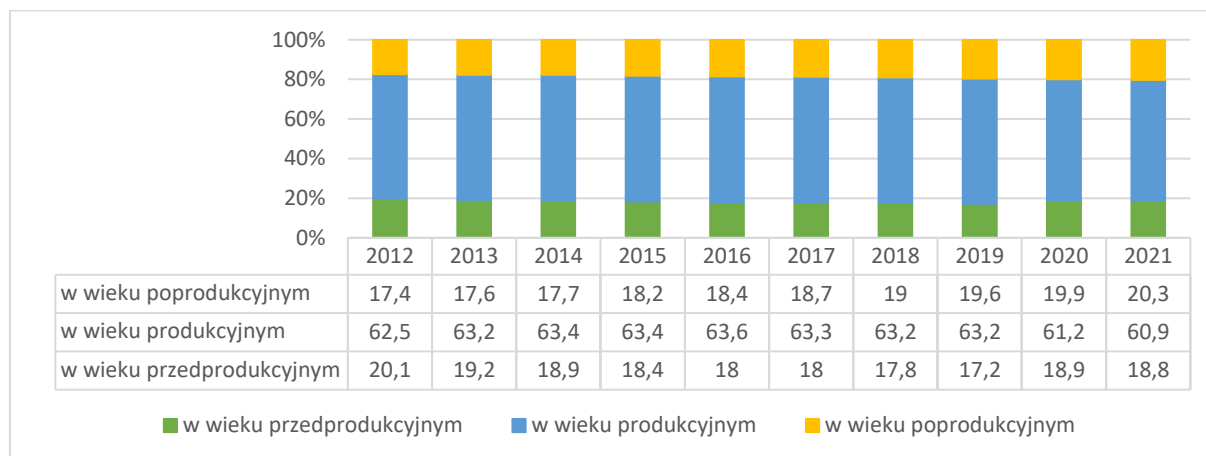

2.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku

Jednym z podstawowych czynników rozwoju gminy jest korzystna struktura wiekowa jej mieszkańców. Korzystna struktura wiekowa oznacza sytuację, w której najwięcej osób zamieszkujących w gminie jest w wieku produkcyjnym (zgodnie z definicją GUS mężczyźni w wieku 18-64 lata oraz kobiety - 18-59 lat). Ludność w tej grupie ekonomicznej generuje dochód utrzymujący pozostałe dwie grupy. Równie ważna jest liczebność populacji w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat). Duża liczba osób w tym wieku jest gwarantem utrzymywania się w przyszłości pozytywnej sytuacji ekonomicznej w gminie.

Jak wynika z analizy danych GUS, w gminie Tereszpól na przestrzeni lat 2012-2021 udział osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni - 65 lat i więcej, kobiety - 60 lat i więcej) wzrósł o 2,9 pkt %. W tym czasie zmniejszył się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym. W ciągu 10 lat, udział tej grupy w całości populacji gminy zmniejszył się o 1,3 pkt %. Nieznacznie, bo o 1,6 pkt % zmniejszył się również udział osób w wieku produkcyjnym w ogóle populacji gminy. Opisane zjawiska wraz z ujemnym przyrostem naturalnym potwierdzają powolne nasilanie się problemów demograficznych w jednostce samorządu terytorialnego oraz wskazuje na występowanie procesu starzenia się społeczeństwa.

Zgodnie z opracowaniem Biura Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu RP niesie to za sobą wiele negatywnych konsekwencji. Starzenie się społeczeństw sprawia, że repartycyjny system emerytalny, oparty na zasadzie solidaryzmu międzypokoleniowego, staje się niewydolny. Ponadto finansowanie emerytur, a także opieki zdrowotnej i długoterminowej dla rosnącej rzeszy ludności w wieku emerytalnym wymaga potężnych środków, które są potrzebne także na finansowanie wielu innych celów, m.in. modernizacyjnych, infrastrukturalnych oraz tych adresowanych do młodszego pokolenia.

Wykres 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dot. ekonomicznych grup wieku na terenie gminy w ujęciu liczbowym.

Tabela 9. Mieszkańcy gminy Tereszpól wg. ekonomicznych grup wieku w ujęciu liczbowym.

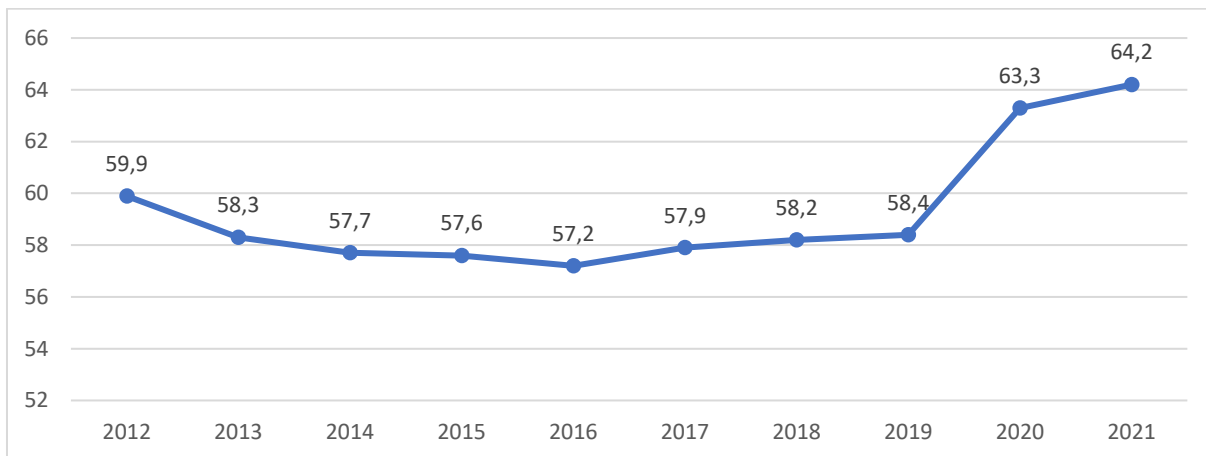
Wiek	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ogółem	3 991	3 970	3 959	3 927	3 943	3 931	3 911	3 878	3 886	3 850
Przedprodukcyjny	801	763	749	721	710	706	696	668	734	723
Produkcyjny:	2 496	2 508	2 510	2 491	2 509	2 490	2 472	2 449	2 379	2 345
w tym mężczyźni	1 555	1 571	1 574	1 573	1 570	1 558	1 527	1 518	1 465	1 446
w tym kobiety	941	937	936	918	939	932	945	931	914	899
Poprodukcyjny	694	699	700	715	724	735	743	761	773	782

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Gminy Tereszpól.

Wskaźnik obciążenia demograficznego stanowi syntetyczną miarę sytuacji demograficznej wskazując na to, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Jego wysoka wartość ma niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy i powoduje sytuację, w której zbyt duża liczba mieszkańców utrzymuje się ze świadczeń socjalnych. W latach 2012-2021 obciążenie demograficzne w gminie wzrosło o 4,3 pkt %, osiągając wartość 64,2%, co należy uznać za wynik niekorzystny.

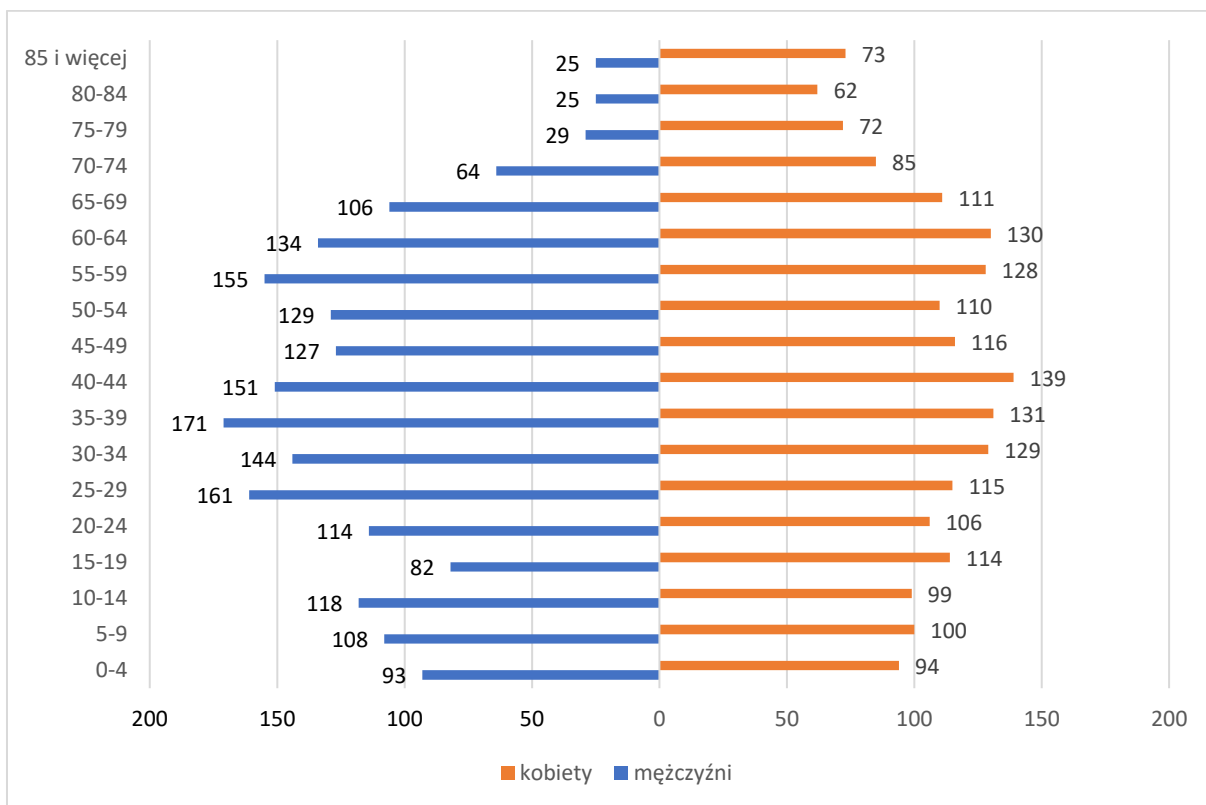
Wykres 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Najliczniejszą grupę w gminie w 2021 roku stanowiły osoby w wieku 35-39 lat (302 osoby). Drugą co do liczebności grupą byli mieszkańcy posiadający od 40 do 44 lat (290 osób). Najmniej liczną grupą były osoby w wieku 80-84 lata (87 osób). Szczegółowe dane na temat struktury ludności ze względu na wiek są zamieszczone na poniższym wykresie.

Wykres 6. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć w gminie w 2021 roku.

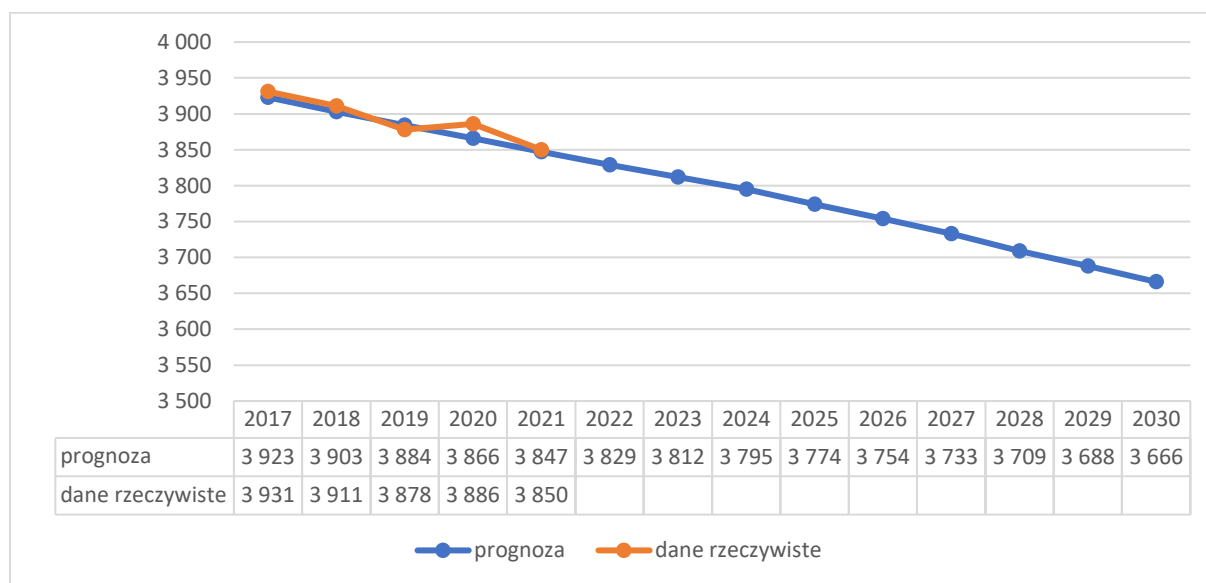
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

2.3. Prognoza demograficzna

Zgodnie z „Prognozą demograficzną gmin na lata 2017-2030” w roku 2030 liczba mieszkańców gminy Tereszpól miałyby wynieść 3 666 osoby, co oznaczałoby spadek liczby ludności o 7,02% w stosunku do roku 2016. Zgodnie z danymi BDL GUS na koniec roku 2021 gminę Tereszpól zamieszkiwało łącznie 3 850 mieszkańców (czyli o 2 więcej niż przewidziano w prognozie na ten rok). Tym samym przygotowaną przez GUS prognozę należy uznać za trafną estymację przyszłych zmian demograficznych.

Tabela 10. Prognoza ludności gminy Tereszpól w latach 2017-2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030.

Struktura ludności wg. ekonomicznych grup wieku, według szacowań GUS, w 2030 roku będzie się przedstawiała następująco:

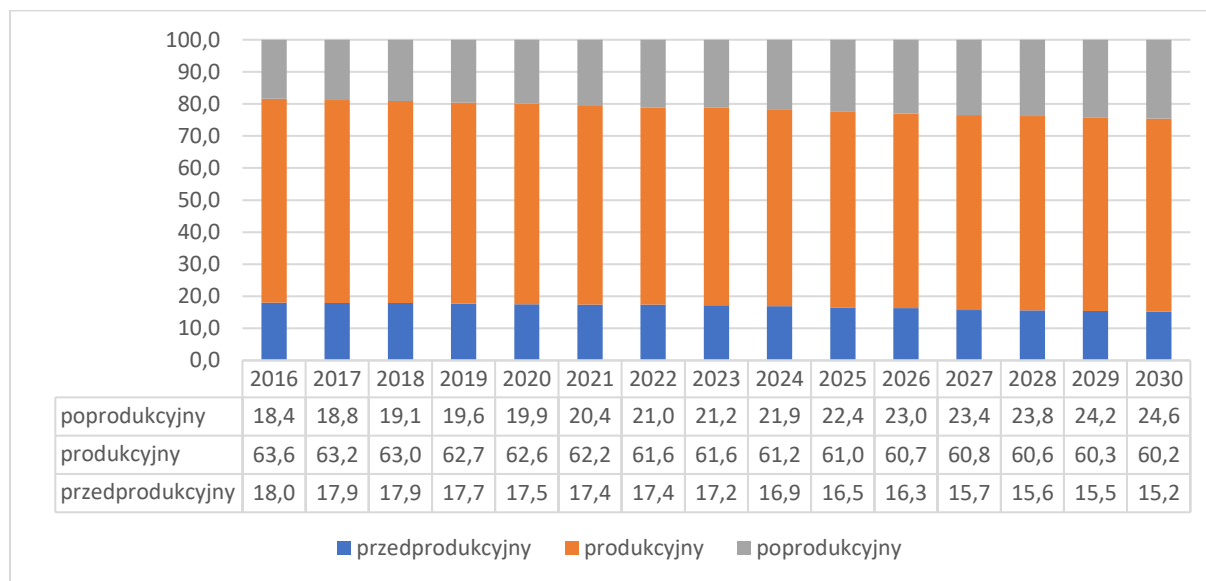
- Odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym: 15,2 (obecnie: 18,8)
- Odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym: 60,2 (obecnie: 60,9)
- Odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym: 24,6 (obecnie 20,3)

Starzenie się społeczeństwa będzie stawiało wiele wyzwań przed polityką społeczną państwa i gminy. Nasilanie się wspomnianego procesu będzie się wiązało z koniecznością zwiększenia nakładów na opiekę zdrowotną osób starszych, zapewnienie im odpowiednich standardów życia. Zmniejszenie liczby urodzeń spowoduje, iż coraz mniej osób będzie pracowało na przyszłe świadczenia (np. renty, emerytury).

Zmieniająca się struktura wieku społeczeństwa jest wymieniana jako jedna z kluczowych przyczyn zwolnień w gospodarce – ze względu na brak odpowiedniego personelu w firmach. Konieczne będzie również podjęcie kroków prowadzących do wzrostu aktywności seniorów w różnych dziedzinach życia – ułatwienie dostępu do kultury, do nowych rozwiązań technologicznych, włączenie w działania społeczne czy obywatelskie.

Tabela 11. Prognoza liczby ludności wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2030 [%].

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030.

2.4. Podsumowanie [2] Ludność i procesy demograficzne

PODSUMOWANIE 2

LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

- i Mieszkańcy gminy Terespol w 2021 roku stanowili 3,94% osób zamieszkujących na terenie powiatu.
- i Na terenie gminy w 2022 roku zamieszkiwało 3 899 osób.
- i Najliczniejszą grupę w gminie w 2021 roku stanowiły osoby w wieku 35-39 lat (302 osób). Drugą co do liczebności grupą byli mieszkańcy posiadający od 40 do 41 lat (290 osób).
- i Nasilanie się procesu starzenia społeczeństwa będzie się wiązało z koniecznością zwiększenia nakładów na opiekę zdrowotną osób starszych, zapewnienie im odpowiednich standardów życia.
- i Zmniejszenie liczby urodzeń spowoduje, iż coraz mniej osób będzie pracowało na przyszłe świadczenia (np. renty, emerytury).
- + Spadająca liczba ludności- w ciągu 10 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o ponad 3 % (141) osób
- + Nasilanie się problemów demograficznych.
- + Ujemny przyrost naturalny prowadzący do poważnych, negatywnych skutków demograficznych i wyludnienia się gminy.
- + Rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym oraz malejący osób w wieku przedprodukcyjnym, prowadzące do starzenia się społeczeństwa gminy.

- ➔ Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego- duża liczba mieszkańców utrzymująca się ze świadczeń socjalnych.

3. Gospodarka i rynek pracy

3.1. Rolnictwo

Gmina Terespol jest gminą typowo rolniczą, w której rolnictwo i działalność z nim powiązana posiadają dominujące znaczenie dla funkcjonowania sfery gospodarczej i społecznej oraz dla warunków życia mieszkańców.

Gmina zajmuje powierzchnię 14 401 ha. Największy udział w powierzchni gminy mają grunty leśne. Stanowią one aż 72,23% powierzchni jednostki samorządu terytorialnego. Użytki rolne zajmują 3 564 ha (24,75% powierzchni gminy). Większość powierzchni gminy pokrywają lasy i grunty. Łącznie zajmują one powierzchnię 10 427 ha, tj. 72,40 ogólnej powierzchni gminy. Stąd też w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego Gminę Terespol wskazano jako obszar rozwoju przetwórstwa drzewnego i papierniczego. Jednostka samorządu terytorialnego jest również wymieniana w kontekście gmin o dużej koncentracji zakładów zajmujących się przeróbką drewna (tartaki).

Tabela 12. Struktura gruntów w gminie – stan na koniec 2021 r.

	Kierunki wykorzystania powierzchni	Powierzchnia [ha]	% powierzchni gminy
	powierzchnia ogółem	14404,0579	
1	Użytki rolne, w tym:	3469,4998	24,09
1.1.	grunty orne	2335,7368	16,22
1.2.	łąki trwałe	196,4286	8,41
1.3.	pastwiska trwałe	87,0997	0,60
1.4.	grunty rolne zabudowane	218,1699	6,29
1.5.	sady	6,6905	0,29
1.6.	grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	625,3743	4,34
1.7.	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi na użytkach rolnych	0,00	0,00
2	Grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia, w tym:	10417,9286	72,33
2.1.	las	10417,9286	72,33
2.2.	grunty zadrzewione i zakrzewione	0,00	0,00
2.3.	użytki ekologiczne	0,00	0,00
3.	Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	284,7088	1,98
3.1.	Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	11,5788	0,08
3.2.	tereny mieszkaniowe	7,4742	0,22
3.3.	tereny przemysłowe	13,9041	0,60
3.4.	zurbanizowane tereny niezabudowane	0,7785	0,40
3.5.	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	5,0262	0,03
3.6.	drogi	178,5271	5,15

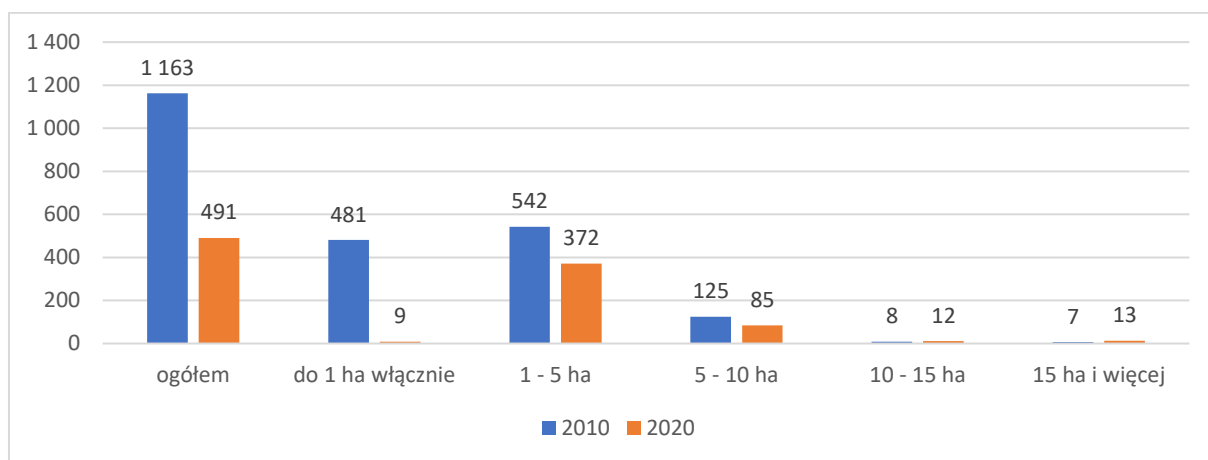

	Kierunki wykorzystania powierzchni	Powierzchnia [ha]	% powierzchni gminy
3.7.	tereny kolejowe	67,0370	0,47
3.8.	grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0,00	0,00
3.9.	użytki kopalne	0,3829	0,00
4.	Grunty pod wodami, w tym:	9,9672	0,29
4.1.	grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	9,5209	0,07
4.2.	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	0,4463	0,01
4.3.	grunty pod wodami	0,00	0,00
5.	tereny różne	0,00	0,00
6.	nieużytki	625,1563	4,34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Terespol.

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku, na terenie gminy Terespol znajdowało się 491 gospodarstw rolnych. Analiza porównawcza danych z roku 2020 i 2010 wskazuje, że w ciągu dekady nastąpiło scalenie gruntów. Zmniejszyła się liczba gospodarstw rolnych oraz wzrosła ich powierzchnia. Najbardziej widoczny spadek dotyczył gospodarstw do 1 ha włącznie. W 2010 roku na terenie gminy funkcjonowało 481 takich gospodarstw rolnych. W 2020 już tylko 9. Szczegółowe dane dotyczące przekształceń w zakresie gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych prezentuje wykres.

Wykres 7. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych wg. Powszechnego Spisu Rolnego 2020 i 2010.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wśród upraw na terenie gminy Terespol dominują zboża, które stanowią 74,21% ogólnej powierzchni zasiewów. Szczegółowe dane na temat powierzchni upraw znajdują się w tabeli.

Tabela 13. Powierzchnia upraw.

Rodzaje upraw	powierzchnia w ha	% w ogóle upraw
ogółem	1341,99	100,00
zboża razem	995,88	74,21
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	900,49	67,10
pszenica ozima (łącznie z orkiszem)	252,91	18,85
pszenica jara (łącznie z orkiszem)	26,52	1,98
żyto ozime	56,11	4,18
żyto jare	4,95	0,37
jęczmień ozimy	30,5	2,27
jęczmień jary	39,78	2,96
owies	41,82	3,12
pszenżyto ozime	261,72	19,50
pszenżyto jare	25,19	1,88
mieszanki zbożowe ozime	27,18	2,03
mieszanki zbożowe jare	133,81	9,97
kukurydza na ziarno	0	0,00
przemysłowe (rocznikowe)	117,63	8,77
strączkowe jadalne na suche ziarno razem	3,46	0,26
ziemniaki	43,54	3,24
buraki cukrowe	0	0,00
rzepak i rzepik razem	48,9	3,64
warzywa gruntowe	2,42	0,18
międzyplony (poplony) jare	57,82	4,31
międzyplony (poplony) ozime	14,71	1,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym, przeprowadzonym w 2020 roku, na terenie gminy Tereszpól hodowane były 123 sztuki bydła, 1 229 szt. trzody chlewnej oraz 4 445 sztuk drobiu.

Tabela 14. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Tereszpól

Rodzaje zwierząt	Pogłowie zwierząt
bydło ogółem	123
bydło - krowy	54
trzoda chlewna (świnie) ogółem	1229
trzoda chlewna (świnie) - lochy	147
drób ogółem	4 445
drób kurzy	3 881

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.2. Przedsiębiorczość

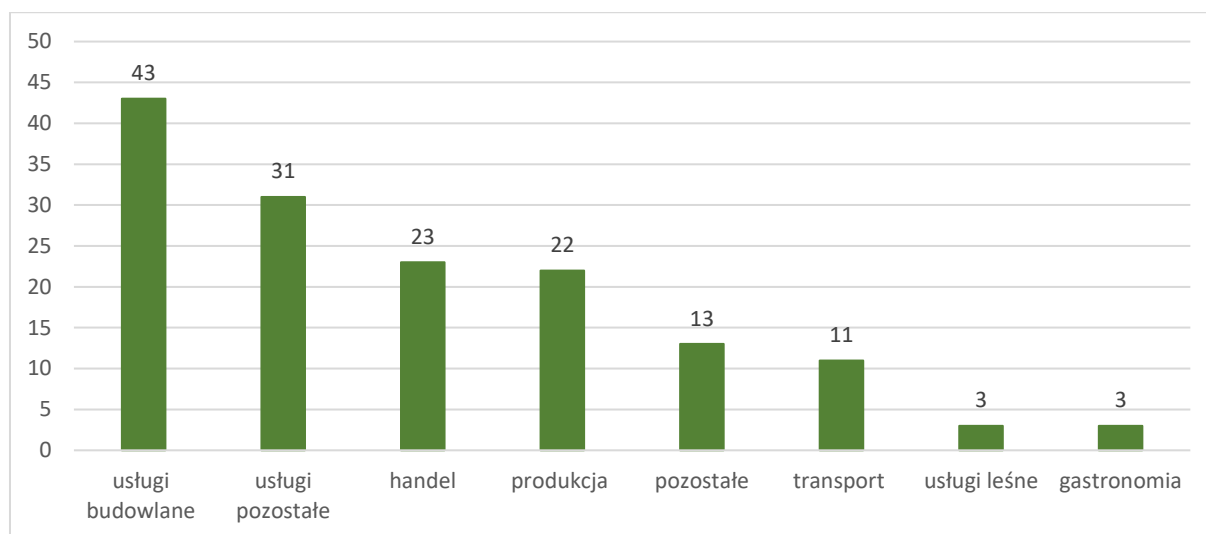
Do głównych pracodawców gminy należą mniej liczne podmioty gospodarcze, zatrudniające od kilkunastu do kilkudziesięciu osób.

Ważne znaczenie dla gospodarczego funkcjonowania gminy ma rozwój usług o charakterze komercyjnym. Rozmieszczenie usług na terenie gminy jest nierównomierne. Głównym czynnikiem lokalizacyjnym usług rynkowych jest dostępność komunikacyjna (położenie przy głównej trasie komunikacyjnej), możliwość osiągnięcia zbytu (zysku) oraz korzystna struktura wieku mieszkańców.

Na terenie gminy na koniec 2022 roku zarejestrowanych było 136 podmiotów gospodarczych. Ich struktura branżowa przedstawiała się następująco:

Wykres 8. Struktura branżowa podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Terespol

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Terespol.

Poniżej przedstawiono wykaz największych zakładów pracy na terenie Gminy Terespol.

Tabela 15. Wykaz zakładów pracy w gminie zatrudniających pow. 3 osób.

Nazwa zakładu pracy	Rodzaj działalności	Szacowana liczba zatrudnionych osób
Wyroby z drewna. Tartaczniostwo – usługi Jan Rawiak	Produkcja wyrobów tartacznych	7
ZPUH „KANIWAR” Marek Rawiak	Sprzedaż hurtowa paliw i produktów pochodnych	5
Firma „Marzec” Michał Marzec	Sprzedaż i transport materiałów budowlanych	7
Handel-Usługi-Transport Ewa Cielica	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności	4
Handel art. spożywczych i przemysłowych Adam Biernat	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności	10
Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „ZYGTER” Daniel Zygmunt	Produkcja wyrobów tartacznych	5
Firma Handlowo-Usługowa Marian Puźniak	Wytwarzanie energii elektrycznej	10
Zakład drzewny „IZOTONIA” Stanisław Psiuk	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna	20
Spółka cywilna w składzie Miranda Sitarczyk, Piotr Wołoszczak	Praktyka lekarska	8
ANTRAK Andrzej Wujec	Produkcja opakowań drewnianych	5
Zakład drzewny „IZOTONIA PLUS” Krystyna Psiuk	Produkcja pozostałych wyrobów z drewna	15
F.B.S.Z Sławomir Zdunek	Usługi brukarskie	4
Usługi ciesielsko-dekarskie Jarosław Olesiuk	Wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych	5
Usługi budowlane Łukasz Kur	Usługi brukarskie	4

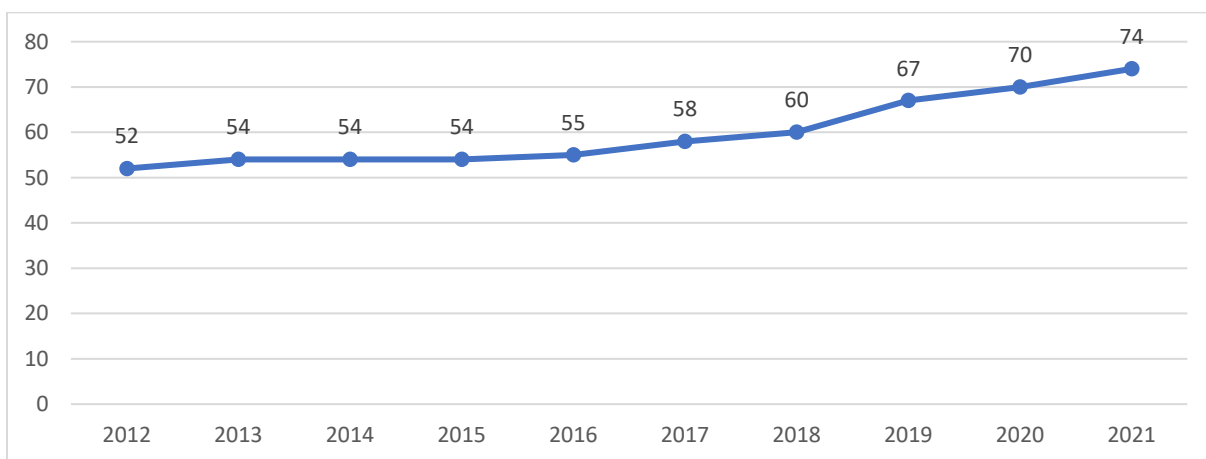
Transport ciężarowy- handel Józef Mielnik	Transport drogowy towarów	4
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „EKO-SYSTEM” Jan Lesiak	Specjalistyczne roboty budowlane	5
Stacja paliw Nr 4226 PKN Orlen	Sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów silnikowych	6
Sklep spożywczo-przemysłowy Zuzanna Zabielska	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności	5
BRAL Sp. z o.o., Sklep spożywczo-przemysłowy Monika Kurzyńska	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności	4

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Tereszpól.

W celu analizy przedsiębiorczości w gminie Tereszpól należy odnieść się do analizy wskaźnikowej, która jest możliwa dzięki danym Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te pozwalają również umieścić gminę w szerszym kontekście, tj. na tle powiatu i województwa.

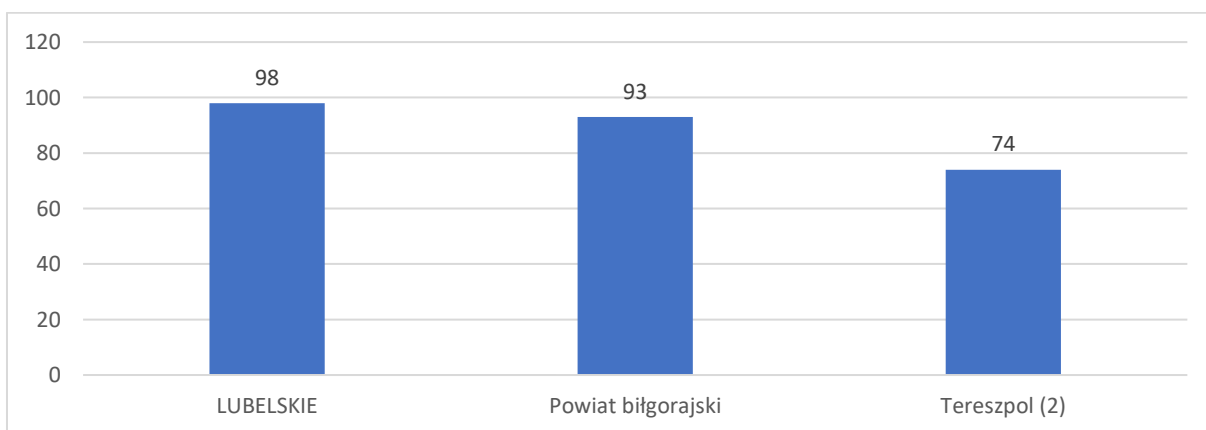
W latach 2012-2021 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności systematycznie wzrastała. W 2021 roku osiągnęła natomiast wartość 74 podmiotów/ 1 tys. ludności. Wskaźnik osiągnął wartość niższą niż powiat biłgorajski (93) i niższy niż województwo (98).

Wykres 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2021.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.

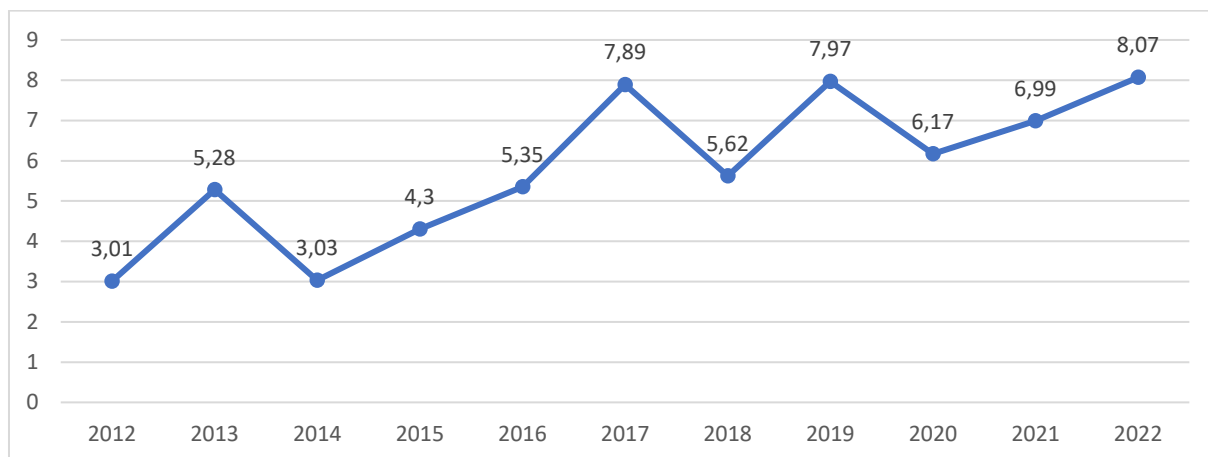

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

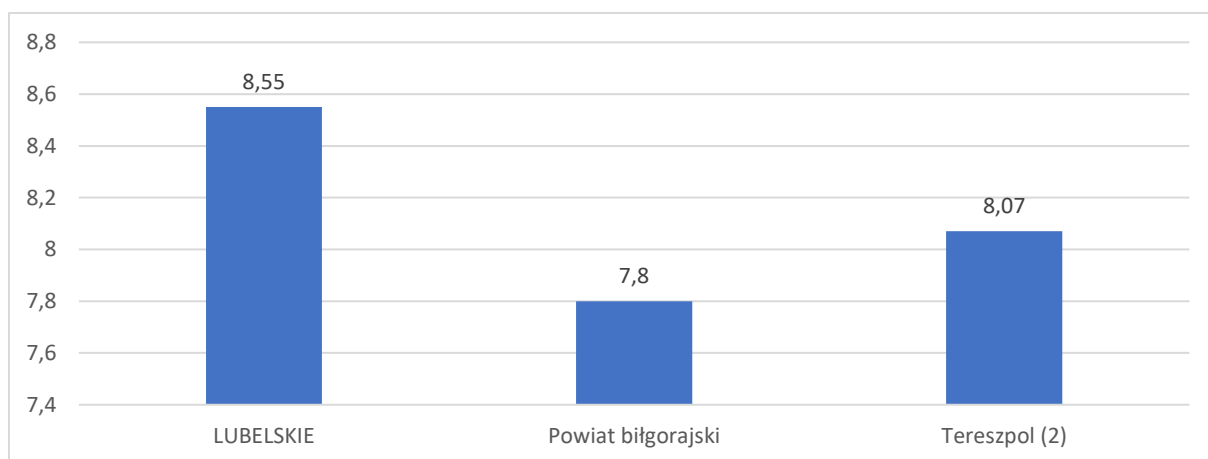
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 1 tys. ludności wahała się w latach 2012-2022. W 2022 roku w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw/1000 mieszkańców wyniósł 8,07, co stanowiło wynik wyższy niż w powiecie biłgorajskim (7,8), ale niższy niż województwie lubelskim (8,55)

Wykres 11. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2022.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 12. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w 2022 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.

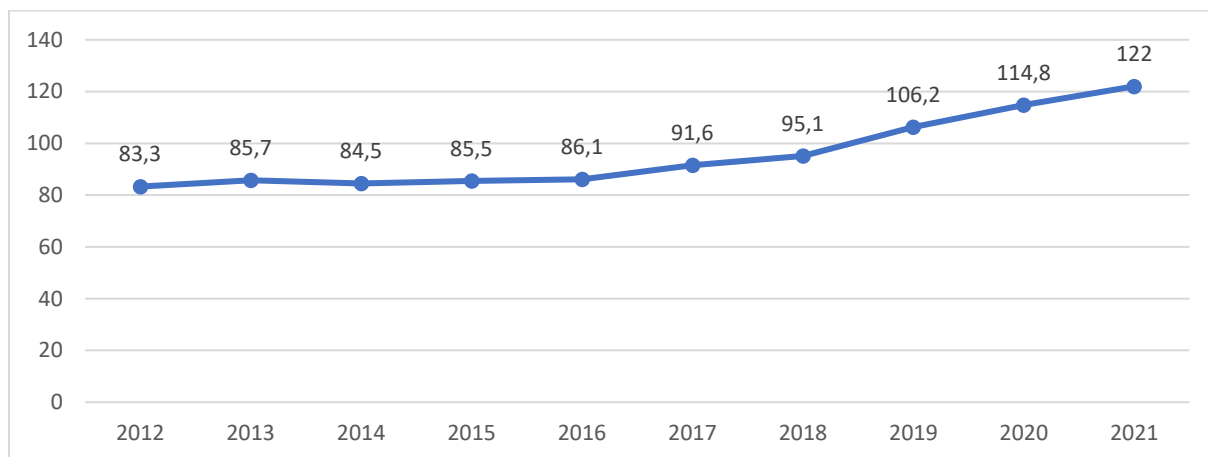

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

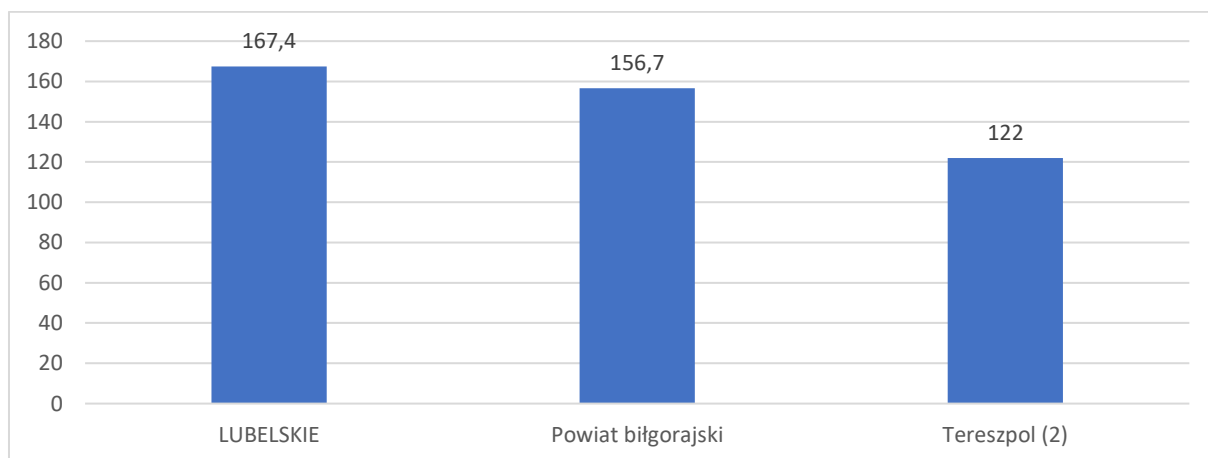
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2014-2021 cechował trend rosnący. Wskaźnik najniższą wartość osiągnął w 2012 r. (83,3), najwyższy w 2021 r. (122). Był to wynik gorszy w porównaniu z powiatem (156,7) jak i województwem (167,4)

Wykres 13. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Terespol w latach 2012–2021.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

3.3. Rynek pracy i bezrobocie

Zgodnie z najnowszą analizą dokonaną przez Urząd Statystyczny w Lublinie w ramach publikacji „Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w 2022 r.” w końcu grudnia 2022 r. w województwie lubelskim zaobserwowano poprawienie się sytuacji na rynku pracy. W ujęciu rocznym zanotowano zmniejszenie się ogólnej liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz spadek stopy bezrobocia. W porównaniu z 2021 r. zwiększyła się również liczba ofert zatrudnienia, którymi dysponowały urzędy pracy.

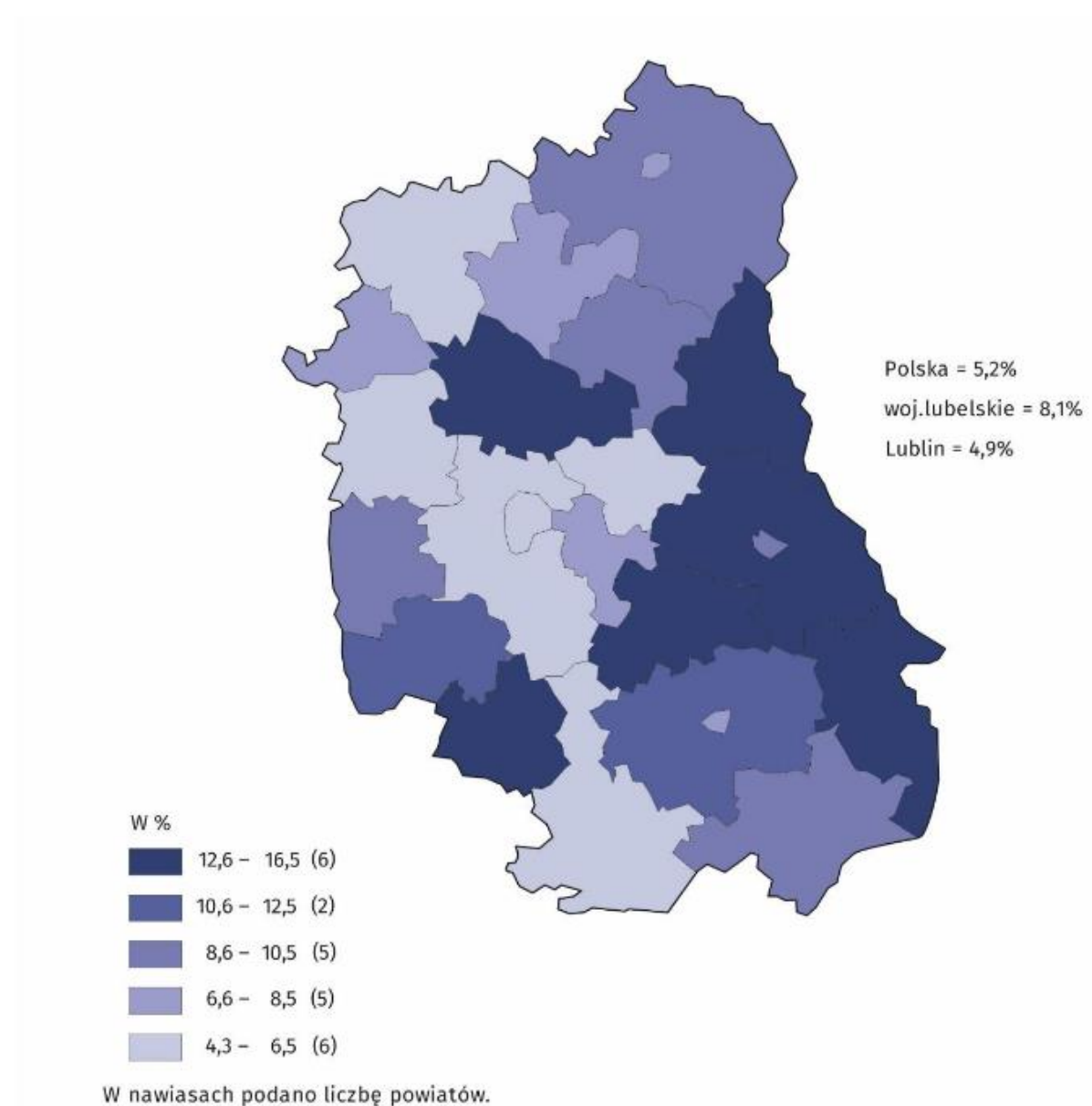
W końcu grudnia 2022 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 61,3 tys. bezrobotnych, którzy stanowili 7,5% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z grudniem 2021 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się w województwie lubelskim o 7,5%, a w kraju o 9,3%. W przekroju terytorialnym najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w Lublinie (8,9 tys. osób) oraz w powiecie białskim (3,7 tys. osób). Najmniejszą liczbę bezrobotnych obejmowały zaś rejestry w powiecie parczewskim (1,0 tys. osób) oraz łęczyńskim (1,2 tys. osób). Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali roku odnotowano w większości powiatów, przy czym najwyższy w powiecie puławskim (o 16,9%), świdnickim (o 16,0%) oraz Białej Podlaskiej (o 15,3%). Wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano jedynie w 3 powiatach: parczewskim (o 3,0%), radzyńskim (o 1,0%) oraz tomaszowskim (o 0,7%).

Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi w końcu grudnia 2022 r. wyniosła 33,1 tys. osób (mniej o 8,0% w porównaniu z grudniem 2021 r.). Spośród wszystkich bezrobotnych zamieszkałych na wsi 51,3% stanowiły kobiety. Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniósł 54,1% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych i był niższy o 0,3 p. proc. w porównaniu z analogicznym okresem 2021 r., natomiast w kraju udział ten wyniósł 46,0%. Najwyższy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi zanotowano w powiatach: lubelskim (89,6%), chełmskim (88,8%) i zamojskim (87,2%).

W końcu grudnia 2022 r. zarejestrowane były 3402 osoby niepełnosprawne (5,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), z czego 39,0% stanowiły kobiety. W porównaniu z grudniem 2021 r. liczba bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się o 1,4%. Spośród zarejestrowanych niepełnosprawnych 90,8% bezrobotnych nie posiadało prawa do zasiłku. Dla osób niepełnosprawnych przygotowano 50 ofert pracy, co oznacza, że na 1 wolne miejsce pracy przypadało 68 osób niepełnosprawnych, w kraju zaś 27.

Mapa 3. Stopa bezrobocia w grudniu 2022 r. w powiatach województwa lubelskiego.

Źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, publikacja „Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w 2021 r.”

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy Terespol systematycznie spadała w latach 2017-2022. Zgodnie z danymi BDL GUS w 2022 bezrobotnych było 86 mieszkańców gminy. Na przestrzeni 5 lat liczba bezrobotnych spadła o 15 osób (14,9%). W 2022 roku na terenie gminy zamieszkiwało 49 bezrobotnych kobiet i 37 mężczyzn. Prawie 35% osób bezrobotnych to osoby do 30 roku życia.

Tabela 16. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Terespol w latach 2018-2022.

Bezrobotni	2018	2019	2020	2021	2022	Różnica	Różnica %	Trend
ogółem	101	99	96	77	86	-15	-14,9	
kobiety	44	44	42	47	49	5	11,4	
mężczyźni	57	55	54	30	37	-20	-35,1	
do 25 roku życia	22	26	17	13	17	-5	-22,7	
do 30 roku życia	42	46	38	31	30	-12	-28,6	
powyżej 50 roku życia	26	25	25	13	18	-8	-30,8	
długotrwale bezrobotni	41	34	41	32	31	-10	-24,4	

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS.

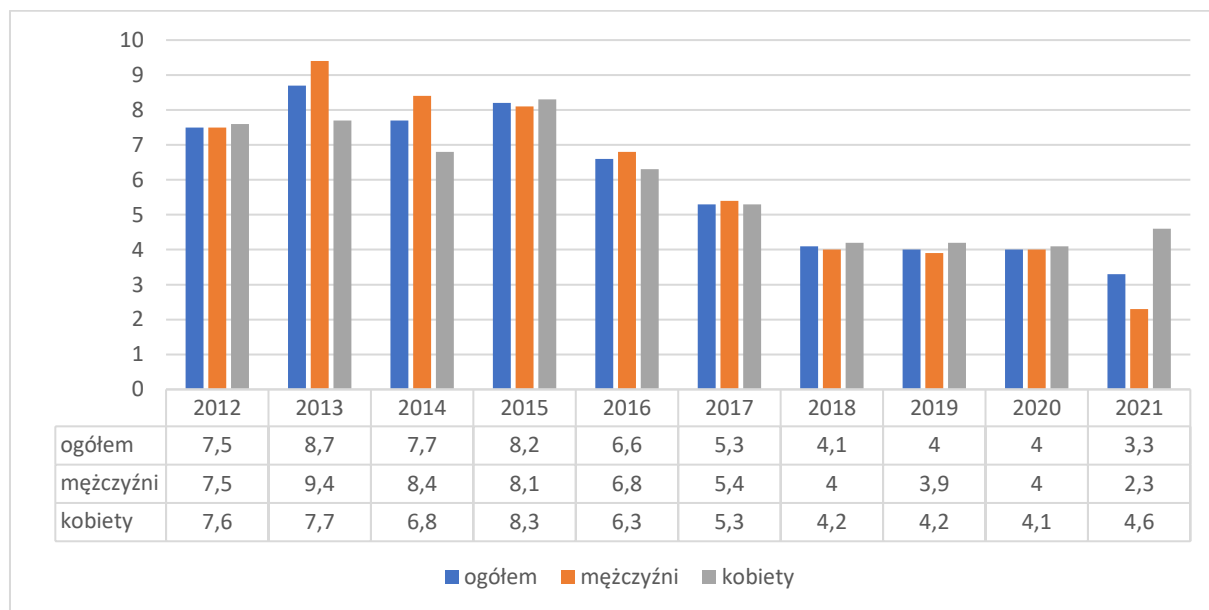
Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*¹. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

¹ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

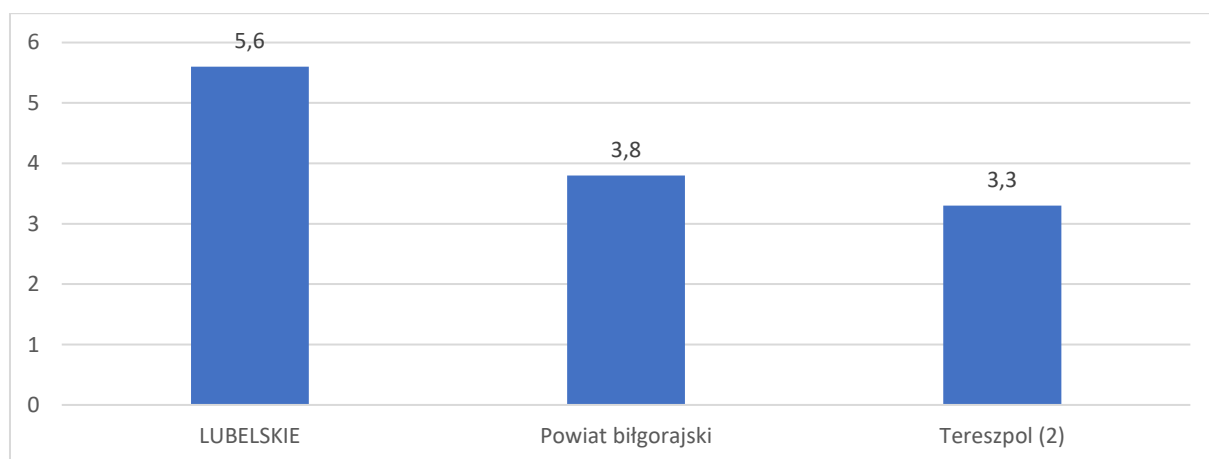
Zgodnie z danymi BDL GUS udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wyniósł w 2021 roku 3,3%. Wyższy wskaźnik bezrobocia został zanotowany wśród kobiet (4,6%) niż mężczyzn (2,3%). Analiza danych na przestrzeni lat 2012 – 2021 wskazuje na poprawę sytuacji na rynku pracy. W ciągu dekad omawiany wskaźnik zmniejszył się łącznie o 4,2 punktu procentowego. Warto podkreślić, że wartość wskaźnika odsetka osób bezrobotnych na terenie gminy jest niższy od wartości dla powiatu (3,8%) i województwa lubelskiego (5,6%).

Wykres 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2012–2021

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 16. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

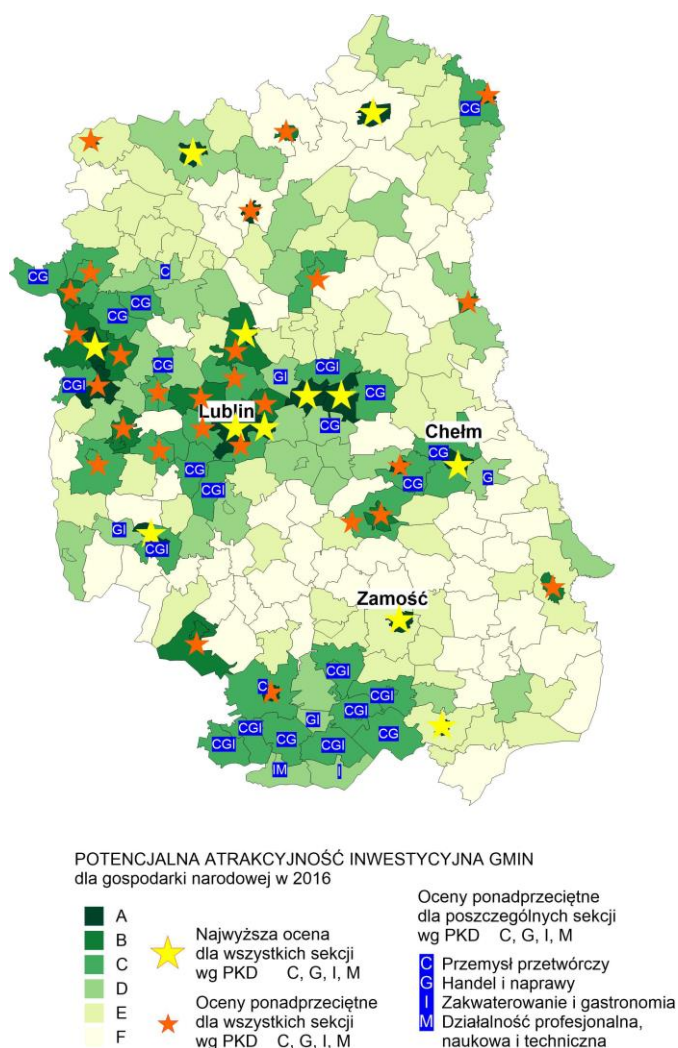
3.4. Atrakcyjność inwestycyjna gminy

Województwo lubelskie odznacza się wyjątkowo korzystnymi warunkami rozwoju przemysłu spożywczego, z uwagi na rolniczy charakter przeważającej części województwa oraz bardzo wysoką specjalizację w uprawach roślin przemysłowych oraz owoców i warzyw.

W 2017 roku opublikowano ostatni raport „Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Województwo Lubelskie”. Został on opracowany przez ekspertów ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. W raporcie posłużono się wskaźnikiem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI) oceniającym walory lokalizacyjne regionów. Wskaźniki obliczane były dla jednostek różnych szczebli podziału statystycznego (gminy, powiaty, podregiony, województwa).

Atrakcyjność w poszczególnych sferach określono w skali od A do F, gdzie A oznaczało region najbardziej atrakcyjny inwestycyjnie, a F obszar o najmniejszej atrakcyjności. Gminie Terespol podobnie jak Województwie Lubelskiemu przyznano klasę D, świadczącą o niskiej ogólnej atrakcyjności inwestycyjnej.

Mapa 4. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

Źródło: Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Polska Agencja Inwestycji i Handlu.

3.5. Podsumowanie [3] Gospodarka i rynek pracy

PODSUMOWANIE 3

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

- i Gmina Terespol jest gminą, której gospodarka opiera się na przemyśle drzewnym i rolnictwie.
- i Największy udział w powierzchni gminy mają grunty leśne. Stanowią one aż 72,23% powierzchni jednostki samorządu terytorialnego.
- i Użytki rolne zajmują 3 469,50 ha (24,09% powierzchni gminy).
- i Na terenie gminy na koniec 2021 roku zarejestrowane były 19 podmioty gospodarcze.
- + Gospodarstwa rolne z terenu gminy cechuje dość dobry poziom rozwoju rolnictwa.
- + Spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych.
- + Niski udział procentowy bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.
- + Większość mieszkańców gminy aktywna zawodowo.
- + Wskaźniki dot. poziomu przedsiębiorczości na poziomie zbliżonym do średniej dla powiatu i województwa.
- Istnienie zjawiska ukrytego bezrobocia.
- Niewielka liczba terenów inwestycyjnych w posiadaniu Gminy.

4. Środowisko naturalne i infrastruktura

a. Walory środowiska naturalnego, przyrodnicze i krajobrazowe

Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Zasoby środowiska przyrodniczego wymagają ochrony wynikającej z uzyskanego statusu prawnego. W północnej i centralnej części Gminy ochroną prawną są objęte:

1) Szczepieszkiński Park Krajobrazowy PL.ZIPOP.1393.PK.51 o pow. 19 370,9000 ha /wyznaczony Rozporządzeniem Nr 3 Wojewody Zamojskiego z dnia 22 stycznia 1991 r. w sprawie wprowadzenia ochrony walorów wypoczynkowych i krajobrazowych /Dz.Urz. z 1991 r. Nr 5, poz. 48/ Opis przebiegu granicy Parku rozpoczęto od punktu znajdującego się na drodze wojewódzkiej Nr 858, położonego na zachodnim skraju zabudowań wsi Hedwiżyn (gm. Biłgoraj). Stąd granica biegnie drogą Nr 858 w kierunku północnwschodnim. Mija wieś Panasówka i przed Zwierzyńcem skręca na północ biegnąc wzdłuż linii energetycznej. Po około 550 m skręca na zachód i biegnie drogą leśną. Od skraju lasu podąża tą drogą w kierunku północnym, osiąga południowy skraj lasu i dalej biegnie drogą gruntową w kierunku północnwschodnim. Od skrzyżowania dróg zmienia kierunek i zmierza na wschód do wsi Wywłoczka. W tej miejscowości granica skręca na północ podążając drogą powiatową do wsi Turzyniec. Na północnym skraju tej miejscowości granica skręca na wschód prowadząc wzdłuż rowu melioracyjnego w kierunku rzeki Wieprz. Przecina rzekę i podąża dalej wzdłuż sieci rowów melioracyjnych na wschód do wsi Żurawnica. Dochodzi do drogi wojewódzkiej Nr 858, biegnie nią na północ, a następnie dochodzi do torów kolejowych i wzdłuż nich biegnie w kierunku północnym. Od skrzyżowania z drogą wojewódzką przechodzi na tę drogę i dalej wzdłuż niej kieruje się na północ. We wsi Brody Małe granica opuszcza drogę i skręca w kierunku północnozachodnim. Biegnie początkowo granicą działek ewidencyjnych, a następnie wzdłuż rowu melioracyjnego. Przecina rzekę Świnę i dalej zmierza na północny-zachód wzdłuż rowu melioracyjnego. Dochodzi do rzeki Wieprz, przecina ją i biegnie linią łamaną wzdłuż granicy działek ewidencyjnych w kierunku północnozachodnim do granic miasta Szczepieszyn. Dociera do ul. Błonie, przecina ją i dalej zmierza w kierunku północnozachodnim granicą działek ewidencyjnych. Po około 1,4 km granica dochodzi do drogi gruntowej i wraz z nią podąża na północny-wschód. Następnie po około 1,4 km skręca w głębokim wąwozie lessowym na północny-zachód i biegnie przez około 1,2 km wzdłuż drogi polnej, zataczając lekki łuk w kierunku północnego-wschodu. Dociera do drogi krajowej Nr 74 i kieruje się wzdłuż niej na północny zachód. Na wysokości łuku drogi skręca na północ i drogą polną prowadzącą w głębokim wąwozie biegnie przez około 1,1 km. Dochodzi do granicy gminy Szczepieszyn i wzdłuż niej zmierza na zachód przez około 1,1 km. Następnie granica opuszcza granicę administracyjną i podąża wzdłuż drogi w kierunku południowozachodnim. Od skrzyżowania dróg gruntowych skręca na północny-zachód i dalej biegnie drogą gruntową, osiąga wschodni skraj lasu i kieruje się wzdłuż niego na północ. Biegnąc skrajem lasu skręca na zachód i po około 220 m skręca na północ, a następnie na północny-zachód, podążając wzdłuż drogi gruntowej biegnącej do wsi Sąsiadka. Drogą przez tą miejscowość zmierza w kierunku południowozachodnim w kierunku wsi Mokrelipie. Dochodzi do granicy gminy Radecznica i wzdłuż niej biegnie na północ. Przed rzeką Por granica opuszcza granicę administracyjną i dochodzi do północnego skraju rzeki. Następnie wzdłuż jej lewego brzegu podąża na zachód przez miejscowości Zakłodzie i Gaj Gruszczański. Omija od wschodu zabudowania wsi Zaporze, dochodzi do granicy gminy Radecznica. Opuszcza rzekę i wzdłuż granicy gminy zmierza na zachód, a następnie na południowy zachód

podążając wzdłuż Dopływu z Podlesia. Dalej opuszcza granicę administracyjną i w kierunku południowozachodnim biegnie wzdłuż drogi powiatowej Gródki - Czernięcin do wsi Podlesie Duże. Za zabudowaniami tej miejscowości granica Parku ponownie osiąga granicę gminy Radecznica i wzdłuż niej podąża przez około 550 m na południe. Opuszcza granicę administracyjną i kierując się na południe, prowadzi granicą działek ewidencyjnych. Dochodzi do drogi gruntowej i biegnie wzdłuż niej na zachód, a następnie na południowy wschód. Dalej skręca na wschód i kieruje się wzdłuż drogi gruntowej w stronę kompleksu leśnego. Osiąga granicę gminy Goraj i wzdłuż niej kieruje się na południe, omijając od wschodu zabudowania wsi Hosznia Ordynacka. Po przebyciu około 1,2 km opuszcza granicę gminy i biegnie początkowo wzdłuż granicy działek ewidencyjnych, a następnie drogą gruntową na południe, po czym ponownie osiąga granicę gminy Goraj. Wzdłuż granicy podąża na południowy wschód przez około 1,4 km, opuszcza granicę gminy i skręca na wschód prowadząc drogą gruntową, a dalej granicą działek ewidencyjnych do skraju lasu. Od tego miejsca biegnie w kierunku południowym prowadząc wzdłuż drogi gruntowej. Dochodzi do południowego skraju zalesionych wąwozów, a następnie skręca na zachód biegnąc wzdłuż granicy lasu. Dociera do drogi Jędrzejówka - Chłopków. Drogą tą kieruje się na południowy zachód, po czym po około 420 m opuszcza tą drogę i podąża wzdłuż drogi gruntowej biegnącej na południe. Dociera do granicy gminy Goraj i wraz z nią zmierza na południowy zachód przez około 110 m. Opuszcza granicę administracyjną i prowadzi na południe wzdłuż działek ewidencyjnych, dnem zalesionego wąwozu. Dociera do drogi Komodziańska - Teodorówka, wzdłuż niej biegnie w kierunku wschodnim przez około 150 m, po czym skręca na południe. Prowadzi drogą polną w kierunku południowowschodnim w kierunku wsi Smoryń. Następnie zmierza drogą wojewódzką Nr 74 przez około 300 m na zachód, po czym skręca na południowy wschód i prowadzi wzdłuż drogi biegnącej przez Smoryń i Trzęsiny. Za cmentarzem w Trzęsinach przechodzi na drogę leśną i wraz z nią biegnie około 400 m po czym skręca na południowy zachód biegnąc granicą działek ewidencyjnych. Osiąga granicę gminy Radecznica i wzdłuż niej kieruje się na południowy wschód. W pobliżu gruntów wsi Kajetanówka granica parku opuszcza granicę gminy i podąża drogą gruntową otaczającą kompleks leśny, po czym powraca do granicy gminy. Na północnowschodnim skraju zabudowań wsi Kajetanówka granica Parku opuszcza granicę administracyjną i dalej biegnie na północny-zachód prowadząc drogą przez Kajetanówkę. Po 400 m, na skrzyżowaniu dróg skręca na południe i biegnie drogą przez las przez około 700 m, następnie opuszcza tą drogę, skręca na południowy wschód i dociera do kolejnej drogi leśnej. Drogą tą zmierza w kierunku południowym i południowowschodnim. Dalej biegnie wzdłuż granicy gminy Biłgoraj i dociera do punktu, w którym rozpoczęto opis granicy Szczepieszyskiego Parku Krajobrazowego,

2) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH060034 Uroczyska Puszczy Solskiej o pow. 34 671,3900 ha/wprowadzona rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 października 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Uroczyska Puszczy Solskiej (PLH060034)/ Dz.U. 2021 poz. 2211/Rozległy obszar, będący częścią Kotliny Sandomierskiej oraz niewielkich fragmentów strefy krawędziowej Roztocza - obejmujący cenne siedliska przyrodnicze, występujące w dużych płatach (bory bagienne i torfowiska) lub małych płatach, ale w dużym skupieniu (torfowiska, zbiorniki naturalne), wśród lasów sosnowych. Puszcza Solska to kompleks leśny porastający ubogie gleby piaszczyste, zaś w strefie krawędziowej Roztocza - pararendziny i gleby brunatne. W znacznym stopniu jest to obszar podmokły. Drzewostany zdominowane są przez sosnę; występują również dość duże płaty jedlin oraz płaty i smugi olsów i łęgów. W podszycie przeważa świerk i kruszyna, podczas gdy borówki, bagno i wrzos występują w runie. W południowo-wschodniej części ostoi znajdują się niewielkie kompleksy stawów rybnych (na skrajach dolin rzecznych). Głównym walorem ostoi są dobrze zachowane rozległe bory bagienne a także płaty i smugi torfowisk wysokich oraz przejściowych. Wyróżnikiem tego obszaru są też martwe wydmy. W strefie krawędziowej - głębokie parowy przełamują rzeki o charakterze górskim: Tanew, Sopot i Szum, w obrębie których wykształciły się dobrze zachowane łęgi. Na obrzeżach kompleksu (rzadziej w jego wnętrzu) znajdują się ekstensywnie użytkowane lub nieużytkowane łąki. Zabudowa ma charakter rozproszony i w obrębie ostoi znajdują się niewielkie przysiółki lub kolonie. W lasach Puszczy Solskiej prowadzi się intensywną gospodarkę

leśną, powodującą znaczne miejscami przekształcenia charakteru drzewostanów oraz degradację siedlisk podmokłych - głównie borów bagiennych, torfowisk i łągów.

3) Szum PL.ZIPOP.1393.RP.102, o pow. 16,9600 ha/ wprowadzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 18 lipca 1958 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody/ M.P. z 1958 r. Nr 63, poz. 362/Celem ochrony jest zachowanie w stanie naturalnym malowniczego krajobrazu przełomowego odcinka potoku Szum ze skupieniami górskich roślin oraz z lasem zboczowym i terasą nadrzeczną

Poniżej przedstawiono zestawienie obszarów objętych ochroną, zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody.

Tabela 17. Wykaz obszarów chronionych na podstawie Centralnego Rejestru Form Przyrody.

Lp.	Kod	Forma ochrony	Nazwa	Data utworzenia
1	PL.ZIPOP.1393.RP.102	Rezerwat przyrody	Szum	1958-08-20
2	PL.ZIPOP.1393.PK.51	Park krajobrazowy	Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy	1991-03-02
3	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060034.H	obszar natura 2000	Uroczyska Puszczy Solskiej	2021-12-16
4	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060017.H	obszar natura 2000	Roztocze Środkowe	2021-12-04
5	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060012.B	obszar natura 2000	Roztocze	2007-10-13
6	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060008.B	obszar natura 2000	Puszcza Solska	2004-11-05
7	PL.ZIPOP.1393.PP.0602132.303	Pomnik przyrody	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-09-16
8	PL.ZIPOP.1393.PP.0602132.304	Pomnik przyrody	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-09-16
9	PL.ZIPOP.1393.PP.0602132.306	Pomnik przyrody	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-09-16
10	PL.ZIPOP.1393.PP.0602132.308	Pomnik przyrody	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-09-16

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>

b. Infrastruktura wodno-ściekowa

Łączna długość **sieci wodociągowej** na terenie gminy wynosi 31,5 km, ilość przyłączy: 1 540 szt.

W sieć wodociągową wyposażone są miejscowości: Terespol-Zaorenda, Terespol-Zygmunt, Terespol-Kukielki, Lipowiec, Panasówka, Szozdy, Bukownica.

Łączna długość **sieci kanalizacyjnej** na terenie gminy wynosi 40 km. Ilość przyłączy: 920 szt.

W sieć kanalizacyjną wyposażone są miejscowości: Terespol-Zaorenda, Terespol-Zygmunt, Terespol-Kukielki, Panasówka, Lipowiec.

Miejscowości nie posiadające kanalizacji to: Szozdy, Bukownica

Liczba i lokalizacja stacji uzdatniania wody:

Woda trafiająca do wodociągu nie jest uzdatniana, tylko okresowo higienizowana podchlorynem sodu.

Lokalizacja i opis ujęć wody na terenie gminy.

1. **Ujęcie wody w m. Lipowiec** – ujęcie zlokalizowane jest na terenie miejscowości Lipowiec. Studnia zlokalizowana na ujęciu pompuje wodę do zbiorników wyrównawczych o pojemności 50 m³, z których woda jest grawitacyjnie dostarczana do mieszkańców miejscowości. Na terenie ujęcia wody znajduje się budynek, w którym znajduje się stacja hydroforowa i pomieszczenie chloratora do higienizacji wody.
2. **Ujęcie wody w m. Terespol-Zygmunt** – ujęcie zlokalizowane jest na terenie miejscowości Terespol-Zygmunt. Dwie studnie (główna i rezerwowa) zaopatrują w wodę miejscowości: Panasówka, Terespol-Zaorenda, Terespol-Zygmunt, Terespol-Kukielki, Szozdy i Bukownica. Woda pompowana jest do zbiornika wyrównawczego o pojemności 100 m³ znajdującego się na wzniesieniu i grawitacyjnie zaopatrującego mieszkańców gminy Terespol. Na terenie ujęcia znajduje się budynek, w którym znajduje się pomieszczenie do higienizacji wody.

Na terenie gminy znajdują się następujące oczyszczalnie ścieków:

1. Oczyszczalnia ścieków w miejscowości Terespol-Zaorenda - przepustowość – do 500 m³/d

Jaki jest stan infrastruktury wodno-ściekowej?

Sieć wodociągowa w Gminie Terespol składa się z rur azbestocementowych, stalowych, żeliwnych i PCV. Ujęcia wody jak i duża część wodociągów głównych budowana była jeszcze w latach 70-90 ubiegłego wieku. Jej stan ze względu na materiał jak i wiek kwalifikuje się do modernizacji i przebudowy.

Sieć kanalizacyjna w Gminie Terespol budowana była w latach 2000-2016 roku. W miejscowości Terespol-Zaorenda znajduje się gminna oczyszczalnia ścieków, do której dopływają ścieki grawitacyjnie oraz z 9 przepompowni ścieków. Sieć kanalizacyjna ze względu na wiek jest w stanie dobrym. Modernizacji wymagają ze względu na ciągłą pracę i awaryjność przepompownie ścieków oraz oczyszczalnia ścieków.

Poniżej znajduje się tabela zawierająca całą infrastrukturę wodno-ściekową w gminie Terespol.

Tabela 18. Kanalizacja, wodociągi, szamba i zagrodowe oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.

Wies Sołectwo	Sieć wod. km	Przył.wod. km	Ilość przył. wod. (szt)	sieć kanal. (km)	Przyłącza kanal. (km)	Przył. kanal. (szt.)	Szamba szt.	Zagrodowe oczyszcz. (szt)
Lipowiec	4,7	1,5	226	12,0	1,4	135	9	3
Panasówka	1,6	0,7	79	0,8	0,4	77	0	0
Tereszpol-Zaorenda	8,2	3,0	445	7,8	5,6	362	2	1
Tereszpol- Zygmunt	5,2	1,4	230	2,8	1,5	207	3	0
Tereszpol-Kukiełki	5,6	2,1	267	4,0	5,2	230	1	0
Szozdy	4,0	0,6	81	0	0	0	48	0
Bukownica	6,8	0,5	78	0	0	0	43	4

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Terespol.

c. Infrastruktura zagospodarowywania odpadów

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- ✓ edukację ekologiczną społeczeństwa,
- ✓ uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko i długookresowych,
- ✓ osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Za gospodarkę odpadami na terenie Gminy Terespol odpowiada Zakład Gospodarki Komunalnej w Terespolu. Zakład jest jednostką budżetową, podlegającą Radzie Gminy Terespol. Prowadzi działalność gospodarczą obejmującą zadania własne gminy o charakterze użyteczności publicznej w zakresie:

1. Zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków, w tym utrzymanie gminnych wodociągów i kanalizacji.
2. Utrzymania czystości i porządku.
3. Zimowego utrzymania dróg gminnych i placów.
4. Prowadzenie innej działalności użytecznej dla gminy.

Na terenie Gminy Terespol znajduje się Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Jest on zlokalizowany przy ul. Szkolnej 44, 23-407 Terespol. Jest czynny od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 15.00.

Do PSZOK można oddać następujące rodzaje odpadów:

- tworzywa sztuczne i opakowania wielomateriałowe (plastikowe butelki po napojach, worki foliowe i torby reklamowe, folie, opróżnione kubki po produktach mlecznych - z opakowań należy oderwać „sreberka” tj. aluminiowe zamknięcia jogurtów, serków itp., opakowania po płynach do mycia naczyń, szamponach, środkach czyszczących, kosmetykach, kartony po mleku i sokach),

- opakowanie ze szkła białego i kolorowego (opróżnione z resztek butelki i słoiki bez wieczek),
- papier i tektura (gazety, czasopisma, prospekty, książki, katalogi, tektura, worki papierowe, opakowania z papieru i tektury),
- odzież i tekstylia (użyta odzież, pościel, dywany),
- zużyte żarówki i świetlówki,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (sprzęt RTV/AGD) - KOMPLETNY,
- chemikalia i środki ochrony roślin i opakowania po nich (pozostałości farb, tuszy, klejów oraz opakowania zanieczyszczone tymi substancjami, rozpuszczalniki do farb i lakierów),
- zużyte baterie i akumulatory
- odpady medyczne powstałe w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igły i strzykawki
- przeterminowane leki
- odpady wielkogabarytowe (stare meble, np. szafy, stoły, kanapy, wykładziny, dywany, krzesła, fotele w tym nieuszkodzona ceramika sanitarna),
- odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzące z drobnych prac remontowych,
- zużyte opony z pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 t
- odpady budowlane posegregować na gruz betonowy i ceglany
- styropian opakowaniowy oddzielnie i styropian budowlany oddzielnie (nie mieszać!)

W 2021 roku z terenu gminy Terespol zebrano 496,4 tony śmieci. Z tego niemal 93,3% pochodziło z gospodarstw domowych. Udział odpadów zebranych selektywnie wahał się w latach 2017-2021. Rola selektywnego zbierania odpadów jest bardzo istotna, zwłaszcza ze względu na systematyczny wzrostu ogółu produkowanych odpadów komunalnych. W roku 2021 z terenu gminy zebrano aż 114,12 t odpadów więcej niż w roku 2017 (stanowiło to wzrost o niemal 30%). Szczegółowe dane dot. odpadów zmieszanych i selektywnych prezentuje tabela.

Tabela 19. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku

Pochodzenie odpadów	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica 2021-2017	Różnica %
Ogółem [t]	382,28	414,19	421,54	469,81	496,4	114,12	29,85
ogółem w tys. ton	0,38	0,41	0,42	0,47	0,5	0,12	31,58
z gospodarstw domowych [t]	359,17	383,45	405,98	440,27	463,26	104,09	28,98
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	23,11	30,74	15,56	29,54	33,14	10,03	43,40
odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów [%]	31,9	31,1	33	40,9	40,4	8,5	26,65
w tym, z gospodarstw domowych [%]	32,8	29,8	33,2	42,5	41,5	8,7	26,52
papier i tektura, metale, szkło i tworzywa sztuczne [%]	27,4	22,7	13,4	14,9	27,6	0,2	0,73
biodegradowalne [%]	0	0	0	0,1	0,4	0,4	x

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

d. Infrastruktura energetyczno-oświetleniowa i gazowa

Obszar terytorialny gminy Terespol w układzie planowym zasilany jest ze stacji 110/15 kV Józefów zlokalizowanej na terenie miasta i gminy Józefów poprzez linie napowietrzne i kablowe SN 15 kV oraz stacje transformatorowe średnich napięć (SN) i niskich napięć (nN). W sytuacjach awaryjnych obszar gminy może być zasilany ze stacji 110/30/15 kV Biłgoraj, która zlokalizowana jest na terenie miasta Biłgoraj.

Polska Grupa Energetyczna Spółka Akcyjna (PGE S.A.) w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii znaczne środki finansowe przeznacza na modernizację i rozbudowę sieci niskiego, średniego i wysokiego napięcia. Na podstawie corocznych planów eksploatacyjnych systematycznie przeprowadzane są zabiegi eksploatacyjne na wszystkich urządzeniach sieci dystrybucyjnej. W połączeniu z zaplanowanymi inwestycjami sieciowymi, umożliwiają one utrzymywanie sieci w dobrym stanie technicznym, zapewniającym ciągłość zasilania.

Na podstawie ustawy Prawo energetyczne (art. 18 ust. 1) do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną należy między innymi planowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg, znajdujących się na terenie gminy oraz finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych, znajdujących się na jej terenie. Na terenie Gminy Terespol posadowionych jest 306 słupów oświetleniowych, z czego 71 stanowi własność gminy.

Tabela 20. Wykaz punktów oświetlenia ulicznego w rozbiću na miejscowości.

Lp.	Miejscowości	Liczba punktów oświetlenia ulicznego	W tym stanowiących własność gminy
1.	Bukownica	26	8
2.	Lipowiec	41	3
3.	Szozdy	35	20
4.	Tereszpol-Kukietki	54	7
5.	Tereszpol-Zaorenda	69	4
6.	Tereszpol-Zygmunt	54	13
7.	Panasówka	27	16
	Razem	306	71

Źródło: Opracowanie UG Terespol.

e. Stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii

Na zasoby energii słonecznej decydujący wpływ mają warunki klimatyczne wynikające z położenia geograficznego. Polska należy do krajów charakteryzujących się bardzo nierównomiernym rozkładem promieniowania słonecznego w cyklu rocznym, z istotnym spadkiem potencjału energii słonecznej w okresie zimowym, co jest głównym czynnikiem wpływającym na rozwój wykorzystywania energii słonecznej w kraju.

Promieniowanie słoneczne może stanowić źródło produkcji energii elektrycznej oraz ciepłej. Z punktu widzenia wykorzystania zasobów energii promieniowania słonecznego najistotniejszymi parametrami są: natężenie promieniowania słonecznego oraz nasłonecznienie – wyrażające ilość energii słonecznej padającej na jednostkę powierzchni płaszczyzny w określonym czasie. Dodatkowym parametrem odnoszącym się do warunków pogodowych jest uśłonecznienie definiowane jako czas podawany w godzinach podczas którego na powierzchnię ziemi padają bezpośrednio promienie słoneczne.

Obszar województwa lubelskiego należy do regionów posiadających jedno z najlepszych warunków wykorzystywania energii słonecznej w kraju. Potencjał ten określany przez roczną gęstość mocy promieniowania słonecznego w obszarze regionu waha się w granicach od ok. 1050 do ok. 1150 kWh/m², podczas gdy w kraju potencjał ten zasadniczo zawiera się w przedziale 950 kWh/m² - 1150 kWh/m².

Województwo lubelskie (z wyłączeniem obszarów ograniczeń określonych przez przepisy prawa) należy tym samym do obszarów preferowanych dla lokalizacji urządzeń i instalacji wykorzystujących energię słoneczną. W przypadku dużych inwestycji, takich jak elektrownie słoneczne, pożądane jest ich lokalizowanie na obszarze wschodniej części województwa, w którym średnioroczne całkowite promieniowanie osiąga największe wartości w kraju. Z uwagi na ograniczenie negatywnego wpływu wielkopowierzchniowych instalacji paneli fotowoltaicznych budowa elektrowni fotowoltaicznych może być jednym z kierunków przeznaczenia i zagospodarowania zrekultywowanych terenów wyrobisk poeksploatacyjnych surowców mineralnych oraz zrekultywowanych terenów składowisk odpadów komunalnych².

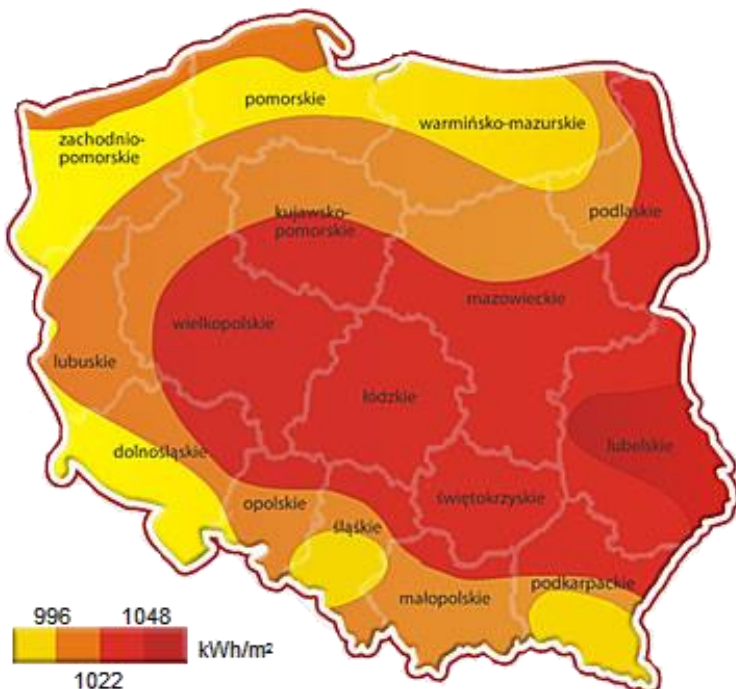
Obszar gminy Terespol to rejon, gdzie notowane są najwyższe wartości rocznego promieniowania w ciągu roku w Polsce. Stwarza to duże możliwości wykorzystywania energii słonecznej jako alternatywnego źródła energii. Roczne promieniowanie całkowite na terenie Polski przedstawia mapa.

² Program Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla województwa lubelskiego (2013 r.)

Mapa 5. Roczne promieniowanie całkowite na terenie Polski

Roczne promieniowanie całkowite na terenie Polski

Źródło: <http://www.ekoenergia-poniatowa.pl/o-projekcie/zasoby-energii-slonecznej-w-polsce/>

W zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii Gmina Terespol zrealizowała następujące projekty, dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020:

Tabela 21. Projekty OZE dofinansowane z RPO WL 2014-2020.

Lp.	RPO 2007-2013/RPO 2014-2020	Nazwa inwestycji	Beneficjent	Wartość projektu	Dofinansowanie
1.	RPO WL 2014-2020	Instalacje solarne jako źródło energii odnawialnej w Gminie Terespol	Gmina Terespol	4 738 390,90 zł	3 521 100,56 zł
3.	RPO WL 2014-2020	Instalacje solarne jako źródło energii odnawialnej w Gminie Terespol- etap II	Gmina Terespol	3 223 841,39 zł	3 223 841,39 zł

Źródło: Opracowanie własne.

f. Podsumowanie [4] Środowisko naturalne i infrastruktura

PODSUMOWANIE 4

ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA

- i Na terenie Gminy znajdują się następujące obszary chronione: Szczepreszyński Park Krajobrazowy PL.ZIPOP.1393.PK.51, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH060034 Uroczyska Puszczy Solskiej, Szum PL.ZIPOP.1393.RP.102.
- i Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 31,5 km, liczba przyłączy: 1 540 szt.
- i W 2021 roku z terenu gminy Terespol, zebrano 496,4 t odpadów, z czego aż 93% pochodziło z gospodarstw domowych.
- + Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa.
- + Funkcjonujący na terenie gminy Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych.
- + Dość dobry stan większości oświetlenia ulicznego na terenie gminy.
- + Zrealizowanie projektów dofinansowanych ze środków RPO Województwa Lubelskiego mające na celu wzrost wykorzystania instalacji opartych o Odnawialne Źródła Energii.
- Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna- jej długość wynosi 40 km, a liczba przyłączy 920.

5. Kultura i dziedzictwo kulturowe

5.1. Walory kulturowe

Najcenniejszym zabytkiem na terenie gminy jest dawny zespół dworsko-parkowy w Panasówce, gdzie zachował się murowany dwór z XIX wieku - obecnie nieużytkowany, obora murowana, murowany budynek stajni oraz pozostałości parku o powierzchni 1,35 ha (rząd starych grabów). Wśród architektury sakralnej na uwagę zasługuje dawna cerkiew murowana - 1851 r. (obecnie kościół parafialny), murowana dzwonnica (XIX wiek) wraz z przykościelnym drzewostanem (XIX wiek) w Terespolu - Zaorenda. Z zachowanej małej architektury sakralnej wyróżnia się kamienna słupowa kapliczka Chrystusa Frasobliwego w Lipowcu i drewniana kapliczka słupowa (XIX wiek) w Terespolu-Kukietki. Kapliczki i krzyże sytuowane na rozstajach dróg lub w miejscach związanych z ważnymi wydarzeniami znajdują się w każdej wsi i przy każdej drodze.

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego Urząd Gminy Terespol opracował Gminną Ewidencję Zabytków oraz Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Opracowanie ww. dokumentów strategicznych pozwoli na zapobiegnięcie degradacji obiektów zabytkowych z terenu Gminy.

Szczegółowe dane na temat zabytków znajdujących się na terenie jednostki samorządu terytorialnego prezentuje tabela.

Legenda:

Zabytek wykazany w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Terespol

Zabytek figurujący w obwieszczeniu nr 1/ 2023 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie. Zabytek znajdujący się w rejestrze zabytków.

Tabela 22. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
1.		Bukownica	Leśniczówka po ordynacka, drew.	687/1 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°33'46.9" E: 22°50'15.6"	
2.		Lipowiec	Kapliczka kamienna Chrystusa Frasobliwego (zastąpiona figurą Jana Nepomucena).	1340 (obręb ewidencyjny Lipowiec)	N: 50°36'46.35" E: 22°51'38.19"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
3	 Rejestr zabytków: A/635	Panasówka	- dwór murowany, 2 ćw. XIX w. w zespole dworsko-pałacowym	139/2 (obręb ewidencyjny Panasówka)	N: 50°35'59.71" E: 22°52'44.1"	
4	 Rejestr zabytków: A/635	Panasówka	- park krajobrazowy, XIX w. w zespole dworsko-pałacowym	139/2 (obręb ewidencyjny Panasówka)	N: 50°35'59.71" E: 22°52'44.1"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
5.		Panasówka	- leśniczówka po ordynacka, mur, nie użytkowana	60/1 (obręb ewidencyjny Panasówka)	N: 50°36'07.1" E: 22°52'34.39"	
6.		Tereszpol Kukietki	Kapliczka słupowa, drewniana, koniec XIX wieku	1707 (obręb ewidencyjny Tereszpol Kukietki)	N: 50°32'48.14" E: 22°56'16.72"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
7.		Tereszpol Zaorenda	- kościół parafialny, rzym.-kat (d. cerkiew) p.w. MB Częstochowskiej, murowany, 1851 r., w zespole kościelnym	2144, (obręb ewidencyjny Tereszpol Zaorenda)	N: 50°34'18.17" E: 22°53'05.36"	
8.		Tereszpol Zaorenda	- dzwonnica murowana, XIX wiek, w zespole kościelnym	2144, (obręb ewidencyjny Tereszpol Zaorenda)	N: 50°34'18.9" E: 22°53'04.3"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
9.		Tereszpól Zaorenda	- plebania murowana, 1926 r., w zespole kościelnym	1772/2, (obręb ewidencyjny Tereszpól Zaorenda)	N: 50°34'19.9" E: 22°53'08.5"	
10.		Tereszpól Zaorenda	- organistówka drewniana wraz z otoczeniem w granicach działki, lata 20-te XX wieku, w zespole kościelnym	1770, (obręb ewidencyjny Tereszpól Zaorenda)	N: 50°34'22.4" E: 22°53'03.9"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
11.		Tereszpol Zaorenda	- cmentarz grzebalny, czynny, XIX w. w zespole kościelnym	2143/2 (obręb ewidencyjny Tereszpol Zaorenda)	N: 50°34'17.05" E: 22°53'00.38"	
12.		Bukownica	Figura pięcioelementowa zwieńczona kamiennym krzyżem z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 123 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°33'32.41" E: 22°50'34.58"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
13.		Bukownica	Krzyż kamienny z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 686 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°33'43.6" E: 22°50'16.46"	
14.		Bukownica	Figura kamienna zwieńczona krzyżem z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 717/3 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°33'08.93" E: 22°49'59.83"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
15.		Bukownica	Figura kamienna, czteroelementowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z wizerunkiem Chrystusa	Działka nr 606 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°34'10.78" E: 22°50'02.32"	
16.		Bukownica	Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 718/2 (obręb ewidencyjny Bukownica)	N: 50°33'13.85" E: 22°50'06.69"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
17.		Panasówka	Kapliczka szafkowa, współczesna, o szkieletowej, metalowej konstrukcji i szklanych ściankach	Działka nr 62/2 (obręb ewidencyjny Panasówka)	N: 50°36'08.02" E: 22°52'36.59"	
18.		Lipowiec	Figura kamienna pięcioelementowa , zwieńczona metalowym masywnym krzyżem z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 1821 (obręb ewidencyjny Lipowiec)	N: 50°36'57.64" E: 22°51'36.37"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
19.		Lipowiec	Krzyż metalowy wykonany z „ceownika”, z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 243 (obręb ewidencyjny Lipowiec)	N: 50°37'51.24" E: 22°52'28.31"	
20.		Szozdy	Figura kamienna pięcioelementowa zwieńczona kamiennym krzyżem z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 218 (obręb ewidencyjny Szozdy)	N: 50°34'41.44" E: 22°56'11.53"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
21.		Tereszpol-Kukietki	Figura kamienna pięcioelementowa zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa ustawionym na czworobocznej kolumnie.	Działka nr 454 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°33'33.96" E: 22°55'31.75"	
22.		Tereszpol-Kukietki	Krzyż drewniany, wysoki o ramionach zakończonych ośmiościanami.	Działka nr 517/2 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°33'14.12" E: 22°55'51.97"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
23.		Tereszpol-Kukietki	Krzyż drewniany z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 568 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°33'04.8" E: 22°55'57.26"	
24.		Tereszpol-Kukietki	Krzyż drewniany z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego pod półokrągłym ząbkowanym blaszanym daszkiem	Działka nr 270 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°32'50.07" E: 22°55'58.81"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
25.		Tereszpol-Kukietki	Figura kamienna, pięcioelementowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 268 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°32'54.13" E: 22°56'13.56"	
26.		Tereszpol-Kukietki	Kapliczka domkowa, drewniana, w podstawie kwadratowa, nakryta daszkiem dwuspadowym podbitym blachą	Działka nr 1623 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°32'48.14" E: 22°56'16.72"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
27.		Tereszpol-Kukietki	Krzyż drewniany o prostych ramionach, wysoki.	Działka nr 1483 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°32'37.35" E: 22°56'23.27"	
28.		Tereszpol-Kukietki	Krzyż drewniany, wysoki z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 176 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukietki)	N: 50°32'33.53" E: 22°56'24.54"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
29.		Tereszpol-Kukiełki	Kapliczka kamienna zwieńczona kamiennym krzyżem	Działka nr 1712 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Kukiełki)	N: 50°33'02.97" E: 22°57'47.31"	
30.		Tereszpol-Zygmunt	Kapliczka skrzynkowa, drewniana, nakryta dwuspadowym daszkiem podbitym blachą i zwieńczonym małym krzyżykiem na sterczynie	Działka nr 395 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zygmunt)	N: 50°34'18.01" E: 22°53'37.54"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
31.		Tereszpól-Zygmunt	Krzyż morowy (karawaka), drewniany, z trzema ramionami różnej długości	Działka nr 593/1 (obręb ewidencyjny Tereszpól-Zygmunt)	N: 50°34'21.69" E: 22°54'02.6"	
32.		Tereszpól-Zygmunt	Kapliczka domkowa, drewniana, w podstawie prostokątna, nakryta daszkiem dwuspadowym	Działka nr 563 (obręb ewidencyjny Tereszpól-Zygmunt)	N: 50°34'10.48" E: 22°54'03.94"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
33.		Tereszpol-Zygmunt	Figura kamienna, pięcioelementowa, zwieńczona metalowym kutym krzyżem kowalskiej roboty z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 502 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zygmunt)	N: 50°33'46.45" E: 22°54'48.85"	
34.		Tereszpol-Zygmunt	Figura kamienna pięcioelementowa, zwieńczona metalowym, ażurowym krzyżem	Działka nr 813 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zygmunt)	N: 50°33'58.31" E: 22°55'45.16"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
35.		Tereszpol-Zygmunt	Krzyż morowy (karawaka), drewniany, z trzema ramionami różnej długości	Działka nr 462/2 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zygmunt)	N: 50°33'55.77" E: 22°54'18.39"	
36.		Tereszpol-Zaorenda	Figura z rzeźbą kamienną św. Jana Nepomucena	Działka nr 254 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°35'33.47" E: 22°51'31.41"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
37.		Tereszpol-Zaorenda	Figura z kamienną rzeźbą Matki Bożej N.P.	Działka nr 924/1 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°35'33.59" E: 22°52'55.65"	
38.		Tereszpol-Zaorenda	Kapliczka szafkowa, współczesna, o szkieletowej metalowej konstrukcji	Działka nr 521/2 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°35'10.31" E: 22°52'54.94"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
39.		Tereszpol-Zaorenda	Figura kamienna, pięcioelementowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa, ramiona krzyża zakończone gałkami	Działka nr 744/2 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'54.7" E: 22°52'44.64"	
40.		Tereszpol-Zaorenda	Figura z kamienna rzeźbą Chrystusa z otwartym sercem	Działka nr 589/6 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'46.61" E: 22°52'48.43"	

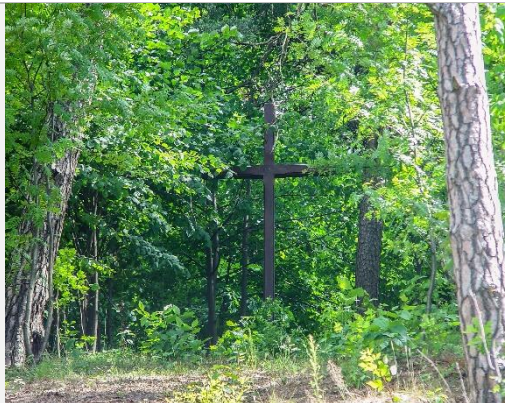

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
41.		Tereszpol-Zaorenda	Krzyż wykonany z rur metalowych, współczesny, zwieńczony metalowym krzyżykiem kowalskiej roboty	Działka nr 1368 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'45.06" E: 22°52'50.2"	
42.		Tereszpol-Zaorenda	Figura kamienna pięcioelementowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 726 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'28.87" E: 22°52'57.29"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
43.		Tereszpol-Zaorenda	Figura kamienna czteroelementowa zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 2140/1 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'22.03" E: 22°53'00.74"	
44.		Tereszpol-Zaorenda	Figura kamienna, pięcioelementowa zwieńczona ozdobnym ażurowym krzyżem kowalskiej roboty z wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa, pod półokrągłym blaszanym daszkiem	Działka nr 2150/6 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'13.53" E: 22°53'12.81"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
45.		Tereszpol-Zaorenda	Krzyż drewniany o prostych ramionach, umocowany w dwuszkodkowej cementowej podstawie	Działka nr 1775 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°34'23.79" E: 22°53'20.14"	
46.		Tereszpol-Zaorenda	Krzyż na końcu wygonu Szeptuchowego	Działka nr 1185 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°35'28.22" E: 22°55'15.73"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
47.		Tereszpol-Zygmunt	Krzyż drewniany o prostych ramionach z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa pod płaskim, blaszanym daszkiem	Działka nr 259 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zygmunt)	N: 50°34'00.2" E: 22°53'31.8"	
48.		Tereszpol-Zaorenda	Figura kamienna, pięcioelementowa, zwieńczona kamiennym krzyżem z metalowym wizerunkiem ukrzyżowanego Chrystusa	Działka nr 503 (obręb ewidencyjny Tereszpol-Zaorenda)	N: 50°35'19.9" E: 22°53'03.2"	

Lp.		Miejscowość	Obiekt	Adres (nr. ew. nieruchomości/ nr działki)	Współrzędne geograficzne	Fotografia
49.		Panasówka	Miejsce pamięci z obeliskiem	Działka nr 179 (obręb ewidencyjny Panasówka)	N: 50°36'04" E: 22°53'39.7"	

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Gminie Terespol na lata 2023-2027

Wykaz stanowisk archeologicznych został przedstawiony poniżej:

Tabela 23. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy

Lp.	Miejscowość	Nr stanowiska w miejscowości	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP
1.	Lipowiec	St. 1	91-84	11
2.	Lipowiec	st. 2	91-84	12
3.	Lipowiec	st. 3	91-84	13
4.	Lipowiec	st. 4	91-84	14
5.	Lipowiec	st. 5	91-84	15
6.	Lipowiec	st. 6	91-84	16
7.	Lipowiec	st. 7	91-84	17
8.	Lipowiec	st. 8	91-84	18
9.	Tereszpol-Zaorenda	st. 1	91-84	19
10.	Tereszpol-Zaorenda	st. 2	91-84	20
11.	Tereszpol-Zaorenda	st. 3	91-84	21
12.	Tereszpol-Zaorenda	st. 4	91-84	22
13.	Tereszpol-Zaorenda	st. 5	91-84	23
14.	Tereszpol-Zaorenda	st. 6	91-84	24
15.	Tereszpol-Zaorenda	st. 7	91-84	25
16.	Tereszpol-Zaorenda	st. 8	91-84	26
17.	Tereszpol-Zaorenda	st. 9	91-84	27
18.	Tereszpol-Zaorenda	st. 10	91-84	28
19.	Tereszpol-Zaorenda	st. 12	92-84	3
20.	Bukownica Mała	st. 2	92-84	4
21.	Bukownica Mała	st. 3	92-84	5
22.	Tereszpol-Kukietki	st. 1	92-85	1
23.	Tereszpol-Zygmunt	st. 1	92-85	2
24.	Tereszpol-Kukietki	st. 2	92-85	3
25.	Tereszpol-Zaorenda	st. 13	92-85	4
26.	Tereszpol-Kukietki	st. 3	92-85	5
27.	Tereszpol-Kukietki	st. 4	92-85	6
28.	Tereszpol-Kukietki	st. 5	92-85	7
29.	Tereszpol-Zygmunt	St. 2	92-85	8
30.	Tereszpol- Zygmunt	St. 3	92-85	10

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Gminie Terespol na lata 2023-2027

5.2. Infrastruktura kultury

W gminie Teresopol działalnością z zakresu kultury zajmuje się Biblioteka Publiczna z siedzibą w miejscowości Teresopol-Zaorenda. Jest to jedyna instytucja kulturalno-oświatowa działająca na terenie gminy.

Historia

Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol została powołana na mocy Dekretu o bibliotekach i opiece nad zbiorami z 17 kwietnia 1946 r. Powstała dzięki staraniom p. Piotra Kusyka (1885-1963) nauczyciela, a w latach 1924 – 1937, dyrektora Szkoły Podstawowej w Terespolu.

Działalność swoją rozpoczęła na początku marca 1949 r.; nosiła nazwę Gminna Biblioteka Publiczna w Terespolu i wchodziła w skład sieci bibliotek publicznych powiatu zamojskiego. W 1955 r. w związku z powstaniem gromadzkich rad narodowych Biblioteka została przemianowana z Gminnej na Gromadzką Bibliotekę Publiczną, a 18 lat później, w 1973 r. z Gromadzkiej zmieniona na Gminną Bibliotekę Publiczną w Terespolu. W lipcu 1976 r. nastąpiła reorganizacja gmin i w związku z likwidacją Urzędu Gminy w Terespolu Biblioteka stała się filią Gminnej Biblioteki Publicznej w Zwierzyńcu. Tak było przez 8 lat. W lutym 1984 r. reaktywowano Gminę Teresopol i z tą chwilą Biblioteka przyjęła nazwę Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol. Nadzór nad Biblioteką sprawuje Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Zamościu Oddział Terenowy w Biłgoraju. W 1990 r. powołano samorządy terytorialne i Biblioteka od tej chwili podlega samorządowi gminnemu. W 1999 r. nastąpiła kolejna zmiana podziału administracyjnego kraju. Biblioteka została podporządkowana pod nadzór merytoryczny Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Biłgoraju i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie.

Pierwsze punkty biblioteczne odnotowano w 1955 r. W latach 60-tych punkty działały w miejscowościach: Teresopol-Zaorenda, Teresopol-Kukiełki, Szozdy, Teresopol-Zygmunt, Lipowiec, Bukownica, Panasówka. W latach 1975-1976 Biblioteka posiadała filię w Hedwiżynie. W 1985 r. utworzono filię w Terespolu- Kukiełkach, która działała do połowy 1990 r. Zarówno punkty biblioteczne jak też filie w większości mieściły się w domach prywatnych, ale też w Klubach Rolnika (Szozdy, Terespol- Kukiełki) i szkołach (Lipowiec, Terespol-Zaorenda - tutaj tworzone punkty sezonowe dla zamieszkujących dzieci przebywających na koloniach). Sieć biblioteczna przestała istnieć w 1992 r., gdy zlikwidowano ostatnie 2 punkty: w Lipowcu i Szozdach.

Stan obecny

1. Stan i struktura biblioteki

Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol funkcjonuje w dwukondygnacyjnym budynku o powierzchni 234m². Na parterze mieści się Wypożyczalnia dla Dzieci i Młodzieży- 43,42 m², Wypożyczalnia dla Dorosłych- 47,93 m², Czytelnia – 15,77 m², korytarz- 20,5 m². Na piętrze - sala zajęciowa o pow. 70,84m², oraz dwa magazynki o pow. łącznej- 15,82 m².

Uchwałą Rady Gminy Teresopol z dnia 7 września 2007 r. zlikwidowano z dniem 31 grudnia 2007 r. jednostkę budżetową pod nazwą Biblioteka Publiczna Gminy Teresopol i przekształcono ją z dniem 1 stycznia 2008 r. w samorządową instytucję kultury.

Biblioteka wpisana do Rejestru instytucji kultury 17 marca 1993 r.

2. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków w 2022 roku.

Biblioteka zwróciła się z wnioskiem do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Terespolu i otrzymała środki w wysokości 2 500,00 zł na cykl zajęć wakacyjnych dla dzieci i młodzieży.

Projekt „Mama pierwszą przewodniczką po literaturze” dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Partnerstwo dla książki” w kwocie 9 000,00 zł. W ramach projektu zorganizowano: spotkania autorskie dla dzieci, konkursy, akcje czytelnicze, wyjazdy, festyn rodzinny oraz warsztaty rękodzieła.

Projekt „Życie to teatr – animacja czytelnicza przez literaturę i sztukę” dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Partnerstwo dla książki” w kwocie 10 000,00 zł. W ramach projektu zorganizowano: spotkania autorskie dla dzieci, konkursy, warsztaty kamishibai, gminną debatę oksfordzką, spektakl teatralny, wycieczki, warsztaty literacko-teatralne oraz warsztaty rękodzieła.

Projekt „Łączy nas książka – literackie spotkania z historią w tle” dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Promocja czytelnictwa” w kwocie 10 920,00 zł. W ramach projektu zorganizowano: spotkanie autorskie z Adamem Bieleckim, Moniką Witkowską, Hubertem Ronkiem, koncert Jana Kondraka, wyjazd na Międzynarodowe Targi Książki, konkursy dla młodzieży.

Projekt „Kreatywne lato z Biblioteką” dofinansowany ze środków firmy Model Opakowania w kwocie 2 000,00 zł. W ramach projektu zorganizowano cykl zajęć wakacyjnych dla dzieci i młodzieży.

Projekt „Tak cię widzą, jak cię słyszą – działania promujące język ojczysty i literaturę” dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Ojczysty – dodaj do ulubionych. Edycja 2022” w kwocie 12 000,00 zł. W ramach projektu zorganizowano: spektakl promujący czytelnictwo, zajęcia z biblioterapii, językową noc detektywów, konkursy recytatorskie, spotkanie autorskie z Maurycem Polaskim i Pauliną Mikułą.

Projekt „Nasze miejsce, nasza historia – ocalamy lokalne dziedzictwo” dofinansowany ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „EtnoPolska. Edycja 2022” w kwocie 10 000,00 zł. W ramach projektu zorganizowano: konkursy plastyczne, cykl warsztatów rękodzieła, gminny turniej wiedzy o kulturze i tradycji, wyjazd do Muzeum Kowalstwa w Wojciechowie, Muzeum Wsi Ziemi Lubelskiej, gospodarstwa apiturystycznego Ulik oraz pracowni rękodzieła artystycznego Jargiło Glass Studio.

Projekt „Wzgórze Polak - odkrywamy zapomnianą historię” dofinansowany ze środków Fundacji Orlen w ramach programu Czuwamy. Pamiętamy w kwocie 10 000,00 zł. W ramach projektu zostaną wykonane tablice informacyjne, panoramyczne, rekonstrukcja krzyża powstańczego oraz ogrodzenie. Realizacja projektu nastąpi w 2023 roku.

3. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek

Biblioteka przystąpiła do projektu Stowarzyszenia Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Larix” im. Henryka Ruszczyca polegającego na możliwości bezpłatnego użyczenia odtwarzacza cyfrowej książki mówionej – Czytak.

Biblioteka prowadzi dla osób niepełnosprawnych i seniorów usługę „Książka na telefon” polegającą na bezpłatnym dostarczaniu do domu zamówionych tytułów.

4. Księgozbiór

W roku 2022 zbiory powiększyły się o 949 wol. książek na sumę 22732,82 zł.

Stan zbiorów na dzień 31.12.2022 r. wynosi 16531 wol. książek z tego:

- beletrystyka dla dzieci i młodzieży - 6396 wol.,

- beletrystyka dla dorosłych - 5147 wol.,
 - literatura z innych działów - 4988 wol.
- oraz 8 zbiorów specjalnych (dok. elektroniczne).

Na dzień 31 grudnia 2022 r. Biblioteka Publiczna Gminy Terespol posiada 16531 wol. książek o wartości 303 043,20 zł oraz 8 zbiorów specjalnych o wartości 355,72 zł.

Książki do Biblioteki kupowane były w większości przez Internet (80% zakupów) oraz u hurtowników zajmujących się sprzedażą książek. Wśród zakupów uwzględniano dezyderaty zgłaszane przez czytelników.

5. Prenumerata czasopism

Biblioteka prenumerowała 9 tytułów czasopism, na które wydatkowano 2209,02 zł.

6. Czytelnicy

Biblioteka Publiczna w Terespolu zarejestrowała w 2022 r. 592 czytelników.

W porównaniu do roku 2021 jest to o 16 czytelników więcej. Czytelnicy na 100 mieszkańców – 15,4 %

W 2022 roku Biblioteka Publiczna w Terespolu udostępniła na zewnątrz 9115 wol. książek oraz 23 czasopisma.

Wypożyczalnie odwiedziło w tym czasie 4377 czytelników

Aktywność czytelnicza – 15,4 wol. książek/1 czytelnika

Wypożyczenia książek (książki wypożyczone na zewnątrz i udostępnione na miejscu) na 100 mieszkańców – 237,71 wol.

Wypożyczenia zbiorów (książki i czasopisma wypożyczone na zewnątrz i udostępnione na miejscu) na 100 mieszkańców – 248,28.

WNIOSKI ZŁOŻONE NA 2023 ROK:

- wniosek w programie MKiDN „Promocja czytelnictwa”
- 3 wnioski w programie MKiDN „Partnerstwo dla książki”
- wniosek w programie EtnoPolska
- wniosek w programie „Niepodległa”.

5.3. Podsumowanie [5] Kultura i dziedzictwo kulturowe

PODSUMOWANIE 5

KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

- Na terenie gminy występują zaledwie 2 zabytki ujęte w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.
- Funkcjonowanie Gminnej Biblioteki Publicznej.
- Duża liczba zabytków na terenie Gminy Teresopol.
- Brak Gminnego Ośrodka Kultury.
- Zły stan materialny części obiektów zabytkowych.

6. Sport, rekreacja i turystyka

6.1. Infrastruktura sportowa

Stan techniczny obiektów sportowych na terenie gminy jest dobry, a wyposażenie niezbędne do upowszechniania rekreacji i sportu spełnia podstawowe potrzeby w tym zakresie. Obiekty sportowe służą młodzieży całej gminy. Są one często miejscem rywalizacji w różnych dyscyplinach i na różnym szczeblu. Bazę sportową w gminie Terespol stanowią:

Tabela 24. Infrastruktura sportowa na terenie Gminy Terespol.

Lp.	Rodzaj obiektu	Rok budowy/modernizacji	Charakterystyka	Dostępność dla mieszkańców
1.	Stadion sportowy w Terespol-Zaorendzie	1983	Stadion sportowy Terespol-Zaorenda: ogólnodostępny z wyposażeniem: boisko piłkarskie pełnowymiarowe z trawy naturalnej, boisko piłkarskie z trawy syntetycznej o wymiarach 30,00x 60,00m, budynek usług kultury i sportu o kubaturze 570m ³ i powierzchni użytkowej 157m z zapleczem socjalnym, sanitarnym oraz sceną widowiskową, obsługujący imprezy sportowe – mecze piłki nożnej, zawody strażackie, imprezy kulturalne, lekkoatletyczne oraz rekreacyjno-widowiskowe (koncerty, festyny).	ogólnodostępny
2.	Boisko sportowe w Terespolu-Kukielkach	2014	Boisko sportowe Terespol-Kukielki: ogólnodostępne z wyposażeniem: boisko piłkarskie z trawy naturalnej – pole gry 100.00 x 60.00, bieżnia tartanowa 6-cio torowa o długości 60 m, skocznia w dal – rozbieżnia 41.5m x 1.22m z zeskocznia 10.5m x 3.5m, przyłącze wodociągowe	ogólnodostępne
3.	Plac zabaw z siłownią zewnętrzną w Terespolu-Zaorendzie	2018	Wyposażenie; biegacz, orbitek, krzesło, wyciąg	ogólnodostępne
4.	Plac zabaw w Terespolu-Zaorendzie (przy budynku biblioteki)	2019	Wyposażenie: bujak, zjeżdżalnia, huśtawka, bujak, zjeżdżalnia, huśtawka	ogólnodostępne
5.	Plac zabaw w Terespolu-Zygmuntach	2022	Wyposażenie: bujak auto, bujak lew, zestaw wspinaczkowy, pomost belka, zjeżdżalnia	ogólnodostępne
6.	Plac zabaw w Lipowcu	2015	Wyposażenie: zjeżdżalnia, bujak, huśtawka, równoważnia	ogólnodostępne

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

7.	Siłownia zewnętrzna w Terespolu-Kukielkach	2018	Wypożyczenie: biegacz, orbitek, krzesło, wyciąg	ogólnodostępne
8.	Plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Bukownicy	2019	Wypożyczenie: karuzela kołowa, huśtawka wagowa, bujak, drabinka pozioma, równoważnia; orbitek, wioślarz, biegacz pojedynczy	ogólnodostępne

Źródło: Dane Urzędu Gminy Terespol.

W gminie funkcjonuje Klub Sportowy „Orzeł Terespol”.

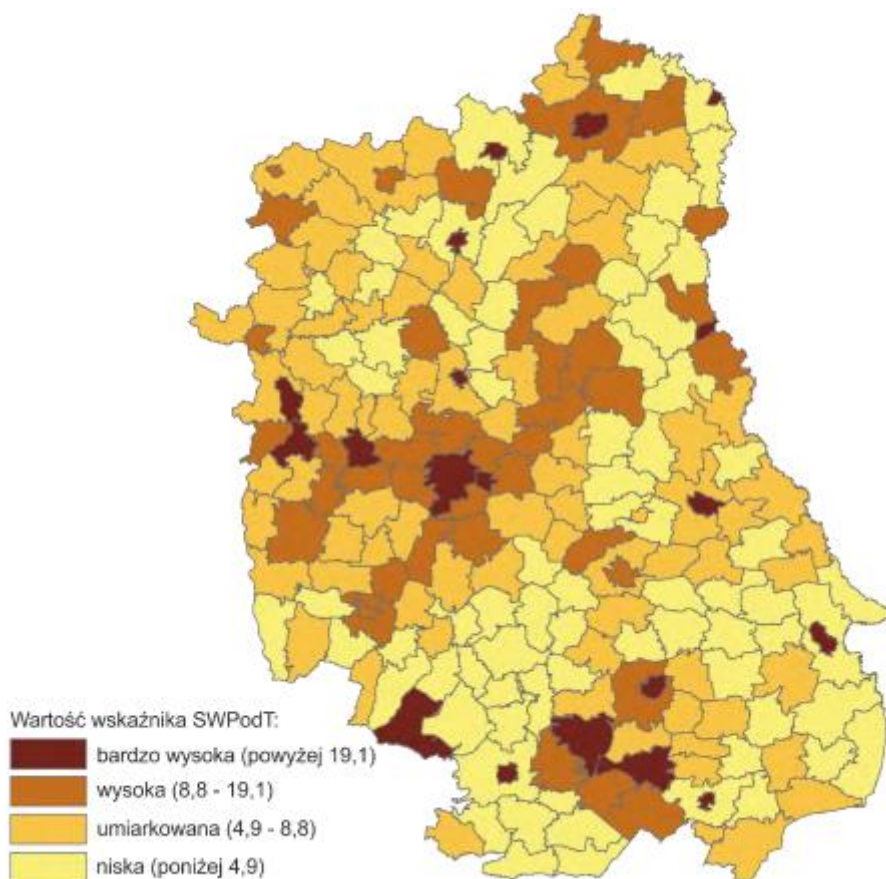

6.2. Atrakcyjność turystyczna i ruch turystyczny

W dokumencie „Koncepcja programowo-przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji. Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji w województwie lubelskim” gmina Terespol została wskazana jako **posiadająca obszary o wysokich i bardzo wysokich walorach krajoznawczych i wypoczynkowych**. Jednocześnie znajdująca się na jej terenie Puszcza Solska została wskazana jako **obszar preferowany do rozwoju turystyki wypoczynkowej** (zwłaszcza w kontekście letnich pobytów wypoczynkowych). Ponadto jej obszar jest uznawany za obszary o bardzo korzystnych warunkach do rozwoju agroturystyki.

Jednocześnie dokument ten stwierdza, że warunkiem rozwoju turystyki na terenie jednostki samorządu terytorialnego jest dalsza poprawa infrastruktury oraz stworzenie interesującej oferty i programów pobytu.

Mapa 6. Syntetyczny wskaźnik podaży turystycznej w 2015 r.

Źródło: Potencjał turystyczny Województwa Lubelskiego. Opracowanie Urzędu Statystycznego w Lublinie

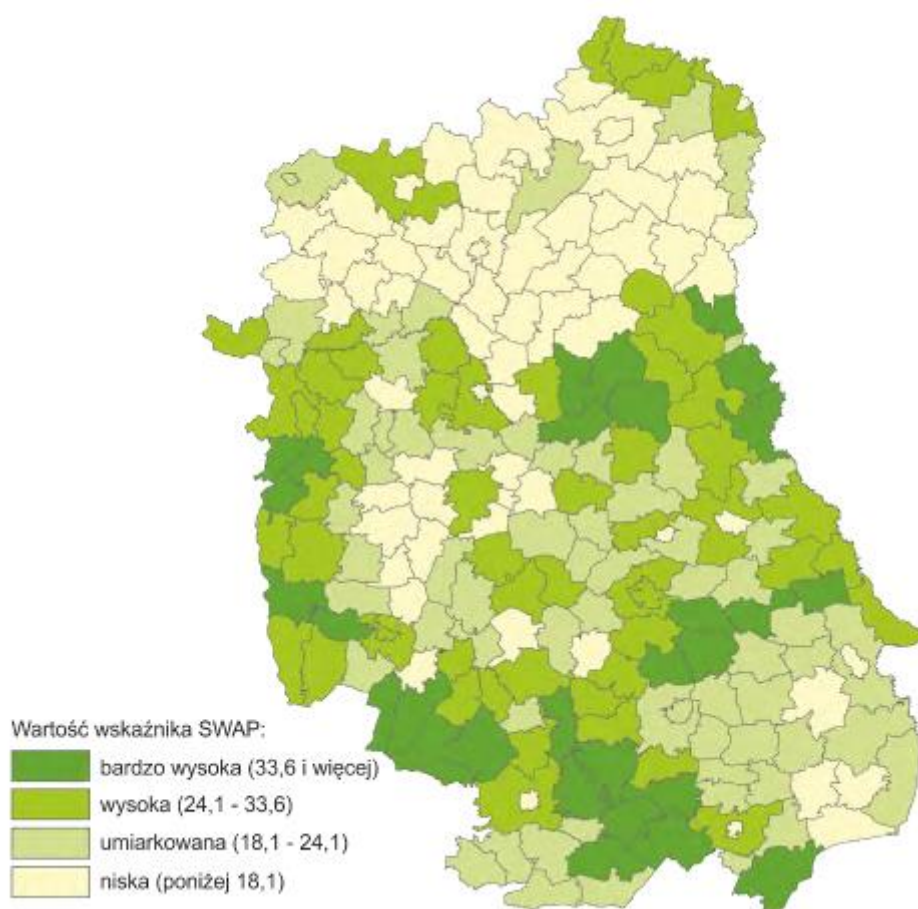
Typowo rolniczy charakter województwa, relatywnie niski poziom uprzemysłowienia i urbanizacji oraz uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe stwarzają dogodne warunki do rozwoju agroturystyki. Może ona stanowić jeden z podstawowych czynników rozwoju obszarów wiejskich, bowiem jest ważnym elementem różnicowania i wzbogacania realizowanej działalności gospodarczej. Definiowana jest jako forma wypoczynku realizowanego na terenach gospodarstw wiejskich o charakterze rolniczym, oparta o bazę noclegową i aktywności rekreacyjne związane z gospodarstwem rolnym lub równoważnym

i jego otoczeniem (przyrodniczym, produkcyjnym i usługowym). Adresowana jest przede wszystkim do turystów indywidualnych, rodzin lub niewielkich grup. Można wyróżnić trzy podstawowe rodzaje agroturystyki tj. turystykę realizowaną na terenach wiejskich obejmującą wszelkie formy rekreacji w rejonie niezurbanizowanym, turystykę związaną z rolnictwem – dającą możliwość poznania praktycznych aspektów pracy rolnika oraz turystykę wiejską – oferującą wiedzę teoretyczną i praktyczną na temat elementów i produktów kultury danej społeczności lokalnej.

Zgodnie z opracowaniem GUS Gminę Terespol zaliczono do grona gmin bardzo wysoko atrakcyjnych przyrodniczo.

Mapa 7. Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności przyrodniczej w 2015 r.

Źródło: Potencjał turystyczny Województwa Lubelskiego. Opracowanie Urzędu Statystycznego w Lublinie

Rozwój turystyki może stanowić dużą szansę dla ogólnego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Terespol oraz tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Wydaje się, że walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe, występowanie osobliwości florystycznych oraz szereg odbywających się tutaj imprez stanowią dobrą podstawę do rozwoju różnych form turystyki w gminie.

Zadaniem priorytetowym w zakresie rozwoju turystyki na terenie gminy wydaje się być opracowanie oferty turystycznej. Ponadto uzupełnienia wymaga baza gastronomiczna i noclegowa, jak i rozbudowa wszelkiego rodzaju miejsc rekreacji. Rolą samorządu lokalnego jest zatem realizacja, stymulowanie i ułatwianie tych działań, np. poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych, stałą współpracę z lokalnym biznesem turystycznym czy wprowadzanie ułatwień dla przedsiębiorców z branży turystycznej, np.: w postaci ulg podatkowych.

6.3. Podsumowanie [6] Sport, rekreacja i turystyka

PODSUMOWANIE 6

SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

- + Bardzo wysoka atrakcyjność przyrodnicza gminy.
- + Wysoki potencjał turystyczny gminy.
- Mała liczba obiektów sportowych.
- + Część infrastruktury sportowej wymaga inwestycji.

7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

7.1. Studium i plany miejscowe

Gmina Tereszpól posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwalone uchwałą nr VI/21/07 Rady Gminy Tereszpól z dnia 23 lutego 2007 r. Zadaniem Studium jest:

- zidentyfikowanie kompleksowych uwarunkowań rozwojowych gminy,
- rozpoznanie potrzeb oraz problemów do rozwiązania,
- kreślenie podstawowych funkcji terenu i zasad ich przekształceń, w tym szczególnie pożądanej weryfikacji istniejącego i planowanego zagospodarowania,
- stworzenie podstaw do aktualizacji i koordynacji planów miejscowych,
- stworzenie podstaw merytorycznych prowadzenia negocjacji w zakresie ponadlokalnych zadań publicznych,
- określenie podstaw formułowania strategii i programów dot. realizacji określonych celów i zadań wynikających z polityki samorządu.

Studium określa warunki godzenia interesu publicznego lokalnego i ponadlokalnego oraz interesów indywidualnych, występujących w obszarze gminy.

Gmina nie jest pokryta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Politykę przestrzenną na terenie Gminy reguluje również miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tereszpól obejmujący obszary w obrębie miejscowości: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Kukielki, Tereszpól-Zygmunt, Lipowiec, Szozdy, Panasówka i Bukownica, przyjęty uchwałą nr VI/21/07 w dniu 23 lutego 2007 r.

Przedmiotem ustaleń planu są:

- 1) Przeznaczenie (funkcje terenów, zasady ich zagospodarowania oraz linie rozgraniczające tereny o różnych funkcjach lub różnych zasadach zagospodarowania;
- 2) Tereny przeznaczone do realizacji celów publicznych oraz linie rozgraniczające te tereny i drogi publiczne;
- 3) Lokalne warunki, zasady i standardy kształtowania zabudowy oraz urządzenia terenów, w tym linie zabudowy i wysokość obiektów;
- 4) Zasady i warunki podziału terenów na działki budowlane;
- 5) Zasady obsługi w zakresie infrastruktury technicznej;
- 6) Tymczasowe sposoby zagospodarowania, urządzenia oraz użytkowania terenu.

Ostatnim z dokumentów regulujących politykę przestrzenną w Gminie Tereszpól jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jednostek osadniczych przyjęty uchwałą VI/21/07 Rady Gminy Tereszpól z dnia 23 lutego 2007 roku. Określa on istniejące i projektowane funkcje danego terenu, zagadnienia związane z komunikacją i infrastrukturą techniczną.

7.2. Sieć osadnicza oraz zagospodarowanie przestrzenne

Na układ osadniczy gminy składa się 7 sołectw: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Kukiełki, Tereszpól-Zygmunt, Lipowiec, Szozdy, Bukownica oraz Panasówka.

Osadnictwo na terenie gminy skupione jest w jej północno-wschodniej części. Ma to swoje uwarunkowania historyczne związane z powstaniem na tym obszarze znacznej większości sołectw w okresie tworzenia Ordynacji Zamojskiej oraz istnieniu w pozostałej części dużych kompleksów leśnych. Większość sołectw skupionych jest wzdłuż drogi Józefów – Radeczna. Tylko miejscowości Szozdy i Bukownica leżą przy innych szlakach komunikacyjnych.

Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, poniżej przedstawiono najważniejsze cechy poszczególnych sołectw Gminy Tereszpól:

- A- Panasówka- teren obsługi komunikacji drogowej, turystyki oraz mieszkalnictwa. Cały obszar położony jest w obszarach prawnie chronionych- otulina RPN, Szczepieszkiński Park Krajobrazowy.
- B- Tereszpól-Zaorenda- ośrodek gminny oraz tereny zabudowy wiejskiej- zabudowa o charakterze wiejskim (zagrodowa i jednorodzinna) z elementarnymi usługami publicznymi i komercyjnymi. Cały obszar położony jest w obszarach prawnie chronionych- otulina RPN.
- C- Tereszpól-Zygmunt- teren zabudowy wiejskiej- zabudowa o charakterze wiejskim (zagrodowa i jednorodzinna) z elementarnymi usługami publicznymi i komercyjnymi. Cały obszar położony jest na terenach prawnie chronionych- otulina RPN.
- D- Tereszpól-Kukiełki- teren zabudowy wiejskiej- zabudowa o charakterze wiejskim (zagrodowa i jednorodzinna) z elementarnymi usługami publicznymi i komercyjnymi. Cały obszar położony jest na terenach prawnie chronionych- otulina RPN.
- E- Bukownica- teren zabudowy wiejskiej z podstawowymi usługami publicznymi i komercyjnymi.
- F- Lipowiec- tereny zabudowy wiejskiej- zabudowa o charakterze wiejskim (zagrodowa i jednorodzinna) z elementarnymi usługami publicznymi i komercyjnymi. Cały obszar położony jest w obszarach prawnie chronionych- otulina RPN.
- G- Szozdy- teren zabudowy wiejskiej- zabudowa o charakterze wiejskim (zagrodowa i jednorodzinna) z elementarnymi usługami publicznymi i komercyjnymi. Cały obszar położony jest w obszarach prawnie chronionych- otulina RPN.

7.3. Obszary o szczególnych problemach lub barierach rozwojowych-rewitalizacja

Gmina Terespol w 2017 roku opracowała Lokalny Program Rewitalizacji Gminy na lata 2017-2023.

Obszar zdegradowany objął następujące miejscowości:

- Bukownica
- Lipowiec
- Terespol- Kukietki

Na obszarze zdegradowanym zaproponowano obszary do rewitalizacji. Ze względu na ograniczenia związane z liczbą ludności i wielkością obszaru do rewitalizacji nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji. Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów.

Obszar rewitalizacji wyznaczono w ramach obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się kumulacją problemów zdiagnozowanych na obszarze gminy, zwłaszcza problemów społecznych co przedstawia punkt 9.4.6. Sfera społeczna - podsumowanie. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji było przedmiotem społecznych uzgodnień, co zostało szerzej opisane w rozdziale 14. Przebieg partycypacji społecznej. Przy wyznaczaniu obszaru kierowano się nie tylko wynikami diagnozy, ale również wynikami konsultacji społecznych i wynikami przeprowadzonych na terenie gminy ankiet (wyniki zostały omówione w punkcie 14.2). Przy wyznaczaniu obszaru do rewitalizacji poza wyżej wymienionymi czynnikami kierowano się również skutecznością potencjalnych oddziaływań.

Dwa ostatnie kryteria spełniła miejscowość **Terespol- Kukietki**:

łączna powierzchnia obszarów do rewitalizacji wynosiła **17,61 km²**, co stanowiło **12,30%** powierzchni gminy. Obszar rewitalizacji zamieszkiwało łącznie **921 osób (23,02%** populacji gminy).

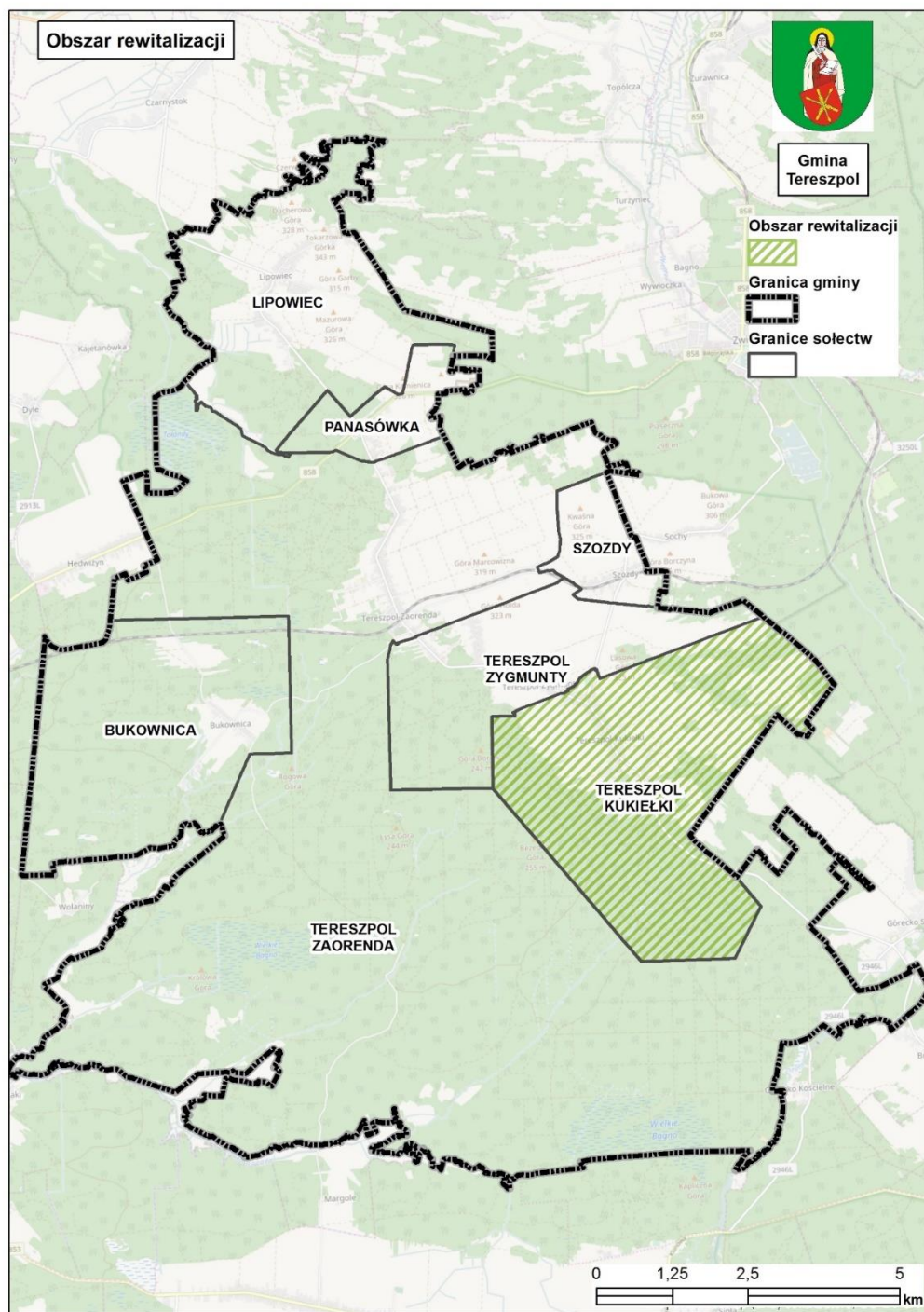
Tym samym obszar rewitalizacji mieścił się w limitach określonych w Wytocznych (< 20% powierzchni gminy i < 30% liczby jej mieszkańców).

Tabela 26. Dane zbiorcze w miejscowościach objętych rewitalizacją.

Miejscowość	Obszar rewitalizacji (w km ²)	% powierzchni gminy	Liczba osób zamieszkałych na terenie miejscowości	% ludności
Terespol- Kukietki	17,61	12,30%	921	23,02%
Łącznie obszar rewitalizacji	17,61	12,30%	921	23,02%

Mapa 8. Obszar zdegradowany w gminie Tereszpól.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji

W momencie przygotowywania niniejszej Strategii Gmina Tereszpól nie przystąpiła do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji.

7.4. Podsumowanie [7] Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

PODSUMOWANIE 7

PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- Politykę przestrzenną na terenie gminy reguluje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Terespol.
- Uporządkowana polityka przestrzenna na terenie gminy.
- Występowanie obszarów o szczególnych problemach.

8. Bezpieczeństwo publiczne

8.1. Przestępczość i bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, a także przed zjawiskami mogącymi zakłócić normalne funkcjonowanie obywateli, godzącymi w przyjęte normy postępowania.

Za bezpieczeństwo na terenie gminy Terespol odpowiada Komisariat Policji w Józefowie.

Jak wynika z udostępnionych przez Komisariat Policji w Józefowie danych, w perspektywie ostatnich czterech lat zmalały: ilość wszczętych postępowań, ogólna ilość stwierdzonych przestępstw i przestępstw kryminalnych, liczba interwencji, wylegitymowanych osób, oraz doprowadzeni do poszczególnych instytucji. Wzrosła natomiast liczba zatrzymanych nietrzeźwych kierowców.

Tabela 25. Statystyka Komisariat Policji w Józefowie w latach 2019-2022.

	2019	2020	2021	2022	Trend
Ilość wszczętych postępowań	96,88	97,3	97,5	90,3	
Ogólna ilość stwierdzonych przestępstw	32	35	41	31	
Ilość stwierdzonych przestępstw kryminalnych	20	22	28	17	
Wykrywalność przestępstw(%)	96,88	97,3	97,5	90,3	
Wykrywalność przestępstw kryminalnych (%)	95	97,6	96,5	88,2	
Liczba interwencji	190	195	187	172	
Liczba wylegitymowanych osób	983	882	843	832	
Zatrzymani nietrzeźwi kierowcy	8	9	7	11	
Doprowadzenia do Zakładu Karnego, Prokuratury, Sądu, Izby Wyrzężeń, Placówek Służby Zdrowia	16	18	19	18	

Źródło: Urząd Gminy Terespol.

8.2. Ochrona przeciwpożarowa

Za bezpieczeństwo pożarowe na terenie gminy odpowiedzialne są jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Poszczególne jednostki oraz ich wyposażenie wymieniono w tabeli poniżej.

Tabela 26. Stan głównego wyposażenia jednostek OSP w gminie – stan na 19.01.2022 r.

Jednostka OSP	Wyposażenie
OSP Bukownica	- Samochód pożarniczy Żuk A07 GLM 8 – 1 kpl. - Motopompa PO 5 M-800 – 1 kpl. - Węże tłoczne W-75 – 11 szt. - Węże tłoczne W-52 – 14 szt. - Węże ssawne W-110 – 4 szt. - Prądownica W-52 – 7 szt. - Przetłacznik 110/75 – 2 szt. - Przetłacznik 75/52 – 2 szt. - Rozdzielacz – 1 szt. - Smok ssawny – 2 szt. - Pływak – 1 szt. - Drabina COMBI 3 x 10 – 1 kpl. - Zbiornik brezentowy – 1 kpl. - Klucz do hydrantu (podziemny) – 1 szt. - Klucz do hydrantu (nadziemny) – 1 szt. - Hełmy – 8 szt. - Pasy bojowe – 8 szt. - Toporki – 8 szt. - Zatrzaśnik – 4 szt. - Ubranie koszarowe – 10 kpl. - Buty gumowe strażackie Wz.6254 – 10 par - Syrena elektryczna – 1 szt. - Radiotelefon samochodowy MOTOROLA GP 360 – 1 kpl. - Kanister 20 l – 2 szt. - Łopaty – 10 szt. - Prostownik Dynamik 340 – 1 szt. - Rękawice strażackie – 10 par - Klucze do węży – 4 szt. - Pilarka spalinowa STIHL MS 251 – 1 kpl. - Tłumica gumowa ze stylem teleskopowym – 4 szt. - Pacholek drogowy – 5 szt. - Agregat prądotwórczy – 1 szt. - Przedłużacz zwijany 3x2,5 x 40m – 1 kpl. - Masz oświetleniowy 3x8W - 1kpl. - Latarka szperacz ładowalna – 1 szt. - Buty strażackie- skutery – 14 par - Młotek ślusarski 1kg – 1 szt. - Klucze nasadowe 75 szt. – 1 kpl. - Ubranie specjalne – 1 kpl. - Kominiarka strażacka – 4 szt.

Jednostka OSP	Wyposażenie
OSP Szozdy	- Samochód GBA Volvo – 1 kpl. - Motopompa PO 5 M-800 – 1 kpl. - Wężę tłoczne W-75 – 15 szt. - Wężę tłoczne W-52 – 13 szt. - Wąż ssawny W-110 – 3 szt. - Agregat prądotwórczy KGE 6500X – KIPOR 5 kVA – 1 kpl. - Prądownica W-52 – 6 szt. - Prądownica sportowa PCV – 1 szt. - Przełącznik 75/52 – 1 szt. - Rozdzielacz – 2 szt. - Smok ssawny – 2 szt. - Pływak – 1 szt. - Zbiornik brezentowy – 1 szt. - Klucz do hydrantu (podziemny) – 2 szt. - Klucz do hydrantu (naziemny) – 2 szt. - Linka smoka – 1 szt. - Syrena elektryczna – 1 szt. - Syrena ręczna – 1 szt. - Radiotelefon samochodowy MOTOROLA GM 360 – 1 kpl. - Latarka ładowalna – 3 szt. - Hełmy – 8 szt. - Pasy bojowe – 7 szt. - Toporki – 12 szt. - Zatrzaśniki – 1 szt. - Ubranie koszarowe – 17 kpl. - Rękawice strażackie Fire-Max – 9 par - Drabina aluminiowa 3 elementowa – 1 kpl. - Kanister 20 l – 2 szt. - Kanister 5 l – 1 szt. - Siekiera – 1 szt. - Kilo – 2 szt. - Bosaki – 4 szt. - Łopaty – 13 szt. - Gaśnica proszkowa GP 6 kg – 2 szt. - Buty strażackie specjalne – 6 par - Klucz do węża – 2 szt. - Ubranie specjalne GARDA – 6 kpl. - Pilarka spalinowa STIHL MS 251 – 1 kpl. - Radiotelefon nasobny MOTOROLA DP 2600 – 1 szt. - Zestaw ratownictwa medycznego R1 – 1 kpl. - Pompa szlamowa Honda WT40X – 1 kpl.

Jednostka OSP	Wyposażenie
OSP Lipowiec	- Samochód pożarniczy Star 266 GBM 2/8 – 1 kpl. - Motopompa PO 5 M-800 – 2 kpl. - Pompa szlamowa WT30X H – 1 kpl. - Pilarka spalinowa STIHL MS 251 – 1 kpl. - Syrena elektryczna – 1 szt. - Syrena ręczna – 1 szt. - Radiotelefon samochodowy GM 360 MOTOROLA – 1 kpl. - Radiotelefon nasobny GP 360 MOTOROLA – 2 kpl. - Wąż tłoczny W-75 – 14 szt. - Wąż tłoczny W-52 – 19 szt. - Wąż ssany W-110 – 5 szt. - Rozdzielacz – 3 szt. - Zbieracz – 1 szt. - Smok ssawny – 3 szt. - Wąż tłoczny W 25 – 5 szt. - Przełącznik 75/52 – 2 szt. - Pływak – 1 szt. - Zbiornik brezentowy – 2 szt. - Hełmy – 8 szt. - Pasy bojowe – 9 szt. - Toporki – 7 szt. - Zatrzaśniki – 6 szt. - Przełącznik 52/25 – 1 szt. - Ubranie koszarowe – 17 kpl. - Buty gumowe specjalne Wz 6254 – 12 par - Rękawice strażackie Fire-Max – 10 par - Prądownica PW 52, PWP 52 – 6 szt. - Łopaty – 5 szt. - Bosak – 2 szt. - Kanister 20 l – 2 szt. - Podnośnik hydrauliczny / 10T/ – 1 szt. - Prostownik z rozruchem – 1 szt. - Klucze do węży – 1 kpl. - Klucz do hydrantu (naziemny) – 2 szt. - Klucz do zasuw – 1 szt. - Linka strażacka – 1 szt. - Ubranie specjalne (bojowe) – 12 kpl. - Kominarka strażacka – 8 szt. - Latarka – 10 szt. - Detektor prądu przemiennego – 1 szt. - Drabina nasadkowa aluminiowa 3-częściowa – 1 kpl. - Agregat prądotwórczy Honda EA2600 – 1 kpl. - Zestaw oświetleniowy (najaśnica) + przedłużacz – 1 kpl. - Zestaw ratownictwa medycznego R1 – 1 kpl. - System selektywnego alarmowania DSP 50 – 1 kpl. - Narzędzie wielofunkcyjne Res-Q Rensch 5w1 – 1 szt. - Hełm ozdobny – 5 szt. - Aparat powietrzny Fenzy – 2 kpl.

Jednostka OSP	Wyposażenie
OSP Terespol-Kukielki	- Samochód pożarniczy Star 266 GBAM 2,5/20+8 – 1 kpl. - Samochód pożarniczy Ford transit GLM-8 – 1 kpl. - Motopompa PO 5 M-800 – 2 kpl. - Pompa szlamowa PS 75, WT30X – 2 kpl. - Węże tłoczne W-75 – 11 szt. - Węże tłoczne W-52 – 19 szt. - Węże tłoczne W-25 – 7 szt. - Węże ssawne – 7 szt. - Klucz do hydrantu (podziemny) – 1 szt. - Klucz do hydrantu (naziemny) – 1 szt. - Przetłacznik 110/75 – 1 szt. - Przetłacznik 75/52 – 5 szt. - Przetłacznik 52/25 – 4 szt. - Prądownica W-52 – 7 szt. - Prądownica W-25 TURBO – 1 szt. - Rozdzielacz – 3 szt. - Zbieracz – 1 szt. - Smok ssawny – 2 szt. - Pływak – 1 szt. - Syrena elektryczna – 1kpl. - Syrena ręczna – 1 szt. - Radiotelefon samochodowy MOTOROLA GM 360 – 2 kpl. - Radiotelefon nasobny MOTOROLA GP 360 – 3 kpl. - Zbiornik brezentowy – 2 kpl. - Hełmy – 23 szt. - Pasy bojowe – 19 szt. - Toporki – 6 szt - Zatrzaśniki(małe) – 3 szt. - Buty dowódczo-sztabowe wz.633 – 25 par - Buty gumowe specjalne Wz. 6254 – 17 par - Ubranie specjalne – 18 kpl. - Ubrania koszarowe – 20 kpl. - Rękawice strażackie – 21 par - Kominiarka strażacka -12 szt. - Agregat prądotwórczy – 1 kpl. - Maszt oświetleniowy z lampami – 1 szt. - Zwijadło z przewodem 30 m – 1 kpl. - Latarka ładowalna – 6 szt. - Piła spalinowa do drewna – 2 kpl. - Piła kabłąkowa – 1 szt. - Drabina aluminiowa 3x9 – 1 szt. - Kanister 20 l – 1 szt. - Kanister 5 l – 1 szt. - Tłumica metalowa – 5 szt. - Siekiera – 1 szt. - Łom wyciągacz – 1 szt. - Bosak – 2 szt. - Łopaty – 3 szt. - Widły – 3 szt.

Jednostka OSP	Wyposażenie
	- Sprężarka powietrza – 1 kpl. - Rozruch samochodowy – 1 kpl. - szczypce do konektorów – 1 szt. - młotek ślusarski – 1 szt. - kpl. kluczy płask. oczk. (13) – 1 kpl. - wkrętak do pobij. – 3 szt. - imadło ślusarskie – 1 szt. - pistolet do ropowania – 1 szt. - kpl. kluczy oczkowych – 1 kpl. - Aparat powietrzny AUER – 4 kpl. - Zestaw PSP R-1 – 1 kpl. - Deska ratownicza – 1 kpl. - Pompa pływająca NIAGARA – 1 kpl. - Klucze do węży – 2 szt. - Zestaw narzędzi hydraulicznych LUKAS – 1 szt. - Hełm paradny – 5 szt. - Gaśnica proszkowa 6 kg – 2 szt. - Kamizelka "Kierowanie ruchem" – 2 szt. - Tarcza do kierowania ruchem – 2 szt. - System alarmowania DSP 52BS – 1 kpl. - Defibrylator – 1 kpl. - Detektor prądu przemiennego – 1 szt. - Nóż do pasów – 1 szt. - Zestaw kominiarski – 1 kpl. - Narzędzie wielofunkcyjne Res-Q Rench 5w1 – 1 szt. - Szelki bezpieczeństwa – 2 szt. - Wentylator MW 22 – 1 kpl. - Narzędzie ratownicze Holigan – 1 szt. - Piła ratownicza do szyb – 1 kpl. - Zestaw: wiertarka-wkrętarka-szlifierka
OSP Terespol-Zaorenda	- Samochód ratowniczo-gaśniczy GBA Star 244 – 1 kpl. - Samochód ratownictwa technicznego SLRT Ford – 1 kpl. - Samochód ratowniczo-gaśniczy GBA Iveco – 1 kpl. - Wąż tłoczny W-75 – 36 szt. - Wąż tłoczny W-52 – 37 szt. - Wąż tłoczny W-25 – 7 szt. - Wąż ssawny 110/2,5 – 9 szt. - Klucz do hydrantu (naziemny) – 5 szt. - Klucz do zasuw – 1 szt. - Przełącznik 110/75 – 2 szt. - Przełącznik 75/52 – 4 szt. - Przełącznik 52/25 – 2 szt. - Prądownica W-75 – 2 szt. - Prądownica W-52 – 2 szt. - Prądownica W-25 – 3 szt. - Prądownica TURBOMATIC 52 – 4 szt. - Prądownica pianowa – 4 szt. - Rozdzielacz – 3 szt. - Zbieracz – 3 szt.

Jednostka OSP	Wyposażenie
	- Głowica mgłowa – 1 szt. - Smok ssawny 110 – 3 szt. - Smok ssawny 75 – 1 szt. - Stojak hydrantowy – 2 szt. - Zbiornik brezentowy – 1 kpl. - Zasysacz liniowy – 4 szt. - Wytwornica piany – 3 szt. - Wysysacz głębinowy – 1 szt. - Pływak – 1 szt. - Myjka do węży – 1 szt. - Nasada czyszcząca – 1 szt. - Kurtyna wodna – 2 szt. - Syrena elektryczna – 1 szt. - Syrena ręczna – 1 szt. - Radiotelefon samochodowy – 4 szt. - Radiotelefon nasobny – 3 szt. - Zintegrowany system alarmowania DSP 50 – 1 kpl. - Hełmy – 20 szt. - Pas bojowy – 9 szt. - Zatrzaśnik – 9 szt. - Toporki – 8 szt. - Buty skutery – 16 par - Buty specjalne gumowe – 21 par - Ubranie specjalne – 25 kpl. - Ubranie koszarowe – 18 kpl. - Kamizelka odblaskowa – 5 szt. - Ubranie specjalne „ptasia grypa” – 10 kpl. - Buty wodery – 4 pary - Rękawice strażackie – 26 par - Kominiarka strażacka – 23 szt. - Kombinezon p. szerszeniom – 1 szt. - Motopompa M 8 – 2 kpl. - Pompa szlamowa – 2 kpl. - Pompa pływająca – 1 kpl. - Wąż ssawny W 75/2,5 – 1 szt. - Przedłużacz elektryczny (bęben 50 m 3x2,5) – 1 kpl. - Agregat prądotwórczy – 3 kpl. - Maszt oświetleniowy – 1 kpl. - Latarka ładowalna – 9 kpl. - Piła spalinowa do drewna – 2 kpl. - Piła spalinowa do betonu – 1 kpl. - Zestaw ratowniczy PSP R-1 – 4 kpl. - Deska ratownicza – 3 kpl. - Aparat powietrzny AUER – 5 kpl. - Hydrauliczny zestaw ratowniczy LUKAS – 1 kpl. - Pachotek drogowy – 7 szt. - Lampa ostrzegawcza ładowalna – 2 kpl. - Znak drogowy „wypadek” – 1 szt. - Sygnalizator świetlny – pulsar – 1 kpl.

Jednostka OSP	Wyposażenie
	- Tarcza – lizak – 6 szt. - Wentylator oddymiający – 1 kpl. - Drabina 10m ZSZ 100/3H – 1 kpl. - Drabina teleskopowa – 1 szt. - Podpinka węzowa – 2 szt. - Linka ratownicza – 3 szt. - Narzędzie ratownicze – chuligan – 1 szt. - Nożyce do prętów – 2 szt. - Siekiera – 3 szt. - Topór ciężki – 2 szt. - Bosak – 8 szt. - Łopata – 20 szt. - Tłumica z drążkiem – 6 szt. - Mostki przejezdne – 4 szt. - Hydronetka – 4 kpl. - Gaśnica proszkowa – 4 szt. - Klucze do węży – 4 szt. - Kanister 20 l – 3 szt. - Kanister 5 l – 2 szt. - Wiadro brezentowe – 1 szt. - Wiadro skalowane – 1 szt. - Linka holownicza – 1 szt. - Smarownica nożna – 1 szt. - Imadło ślusarskie – 1 szt. - Podnośnik „żaba” – 1 szt. - Podnośnik hydrauliczny – 1 szt. - Prostownik z rozruchem – 1 szt. - Sito kominowe – 1 szt. - Dozownik sorbentów – 1 kpl. - Opryskiwacz profession 7 l – 1 kpl. - Zestaw łańcuchów KSS20 – 1 kpl. - Zestaw klocków z klinem – 2 kpl. - Bosak podręczny – 1 szt. - Młot 5 kg – 1 szt. - Widły – 1 szt. - Łom – 1 szt. - Pas ściągający (transportowy) – 4 szt. - Szelki św. Floriana – 4 kpl. - Kombinezon TYCHEM „F” – 6 kpl. - Nasadka do piany ciężkiej – 2 szt. - Zwijadło do węży – 1 szt. - Drabina nasadkowa aluminiowa 3-częściowa – 1 szt. - Mikrofonogłośnik do Motoroli GP 360 – 2 szt. - Zestaw do obcinania pedałów – wyważania drzwi WEBER – 1 kpl. - Detektor wielogazowy ze stacją kalibrującą – 1 kpl. - Kamizelka KDR – funkcyjna – 3 szt. - Lanca gaśnicza – 1 szt. - Zapora kobra sintac – 5 szt. - Detektor prądu przemiennego – 1 szt.

Jednostka OSP	Wyposażenie
	- Fantom AmbuMan Instrument – 1 kpl. - Defibrylator – 1 szt. - Zabezpieczenie poduszek kierowcy – 1 szt. - Parawan – 1 szt. - Zestaw segregacyjny TRIAGE – 1 kpl. - Nalewak – 2 szt. - Wspornik progowy – 1 szt. - Narzędzie wielofunkcyjne Res-Q Rench 5w1 – 2 szt. - Zestaw podpór do stabilizacji PT-1200 Z – 2 szt. - Bosak dielektryczny – 1 szt. - Zestaw ratownictwa wodnego – 1 kpl. - Lornetka – 1 szt. - Ozonator – 1 szt.

Źródło: Urząd Gminy Terespol.

Całkowita liczba interwencji OSP w latach 2017-2022 miała tendencję wzrostową. Szczegółowe dane prezentuje tabela.

Tabela 27. Liczba interwencji OSP w latach 2017-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Trend
pożary	18	14	15	12	9	27	
zalania/inne	0/8	0/5	0/11	1/11	6/15	0/11	
razem	26	19	26	24	30	38	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy Terespol.

8.3. Podsumowanie [8] Bezpieczeństwo publiczne

PODSUMOWANIE 8

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

- i Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Posterunek Policji w Józefowie.
- + Liczne i dość dobrze wyposażone jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie Gminy.
- + Dość wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy.
- + Malejąca liczba przestępstw.
- Spadająca wykrywalność przestępstw.

9. Polityka społeczna

9.1. Pomoc społeczna

Zadania pomocy społecznej wynikające z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Terespolu

OPS realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku, które w szczególności polegają na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń oraz przyznawaniu pomocy w naturze,
- pracy socjalnej i interwencji kryzysowej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb społecznych,
- opracowaniu i realizacji programów pomocy społecznej, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Zadania z zakresu pomocy społecznej Ośrodek realizuje w ramach zadań własnych oraz zadań zleconych gminie. Zadania własne Ośrodek realizuje zgodnie z ustaleniami rady gminy. Zadania zlecone realizowane są na podstawie szczegółowych porozumień z organem administracji rządowej po zapewnieniu przez nich na ten cel środków.

Ponadto Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje dodatkowe zadania w zakresie:

- świadczeń rodzinnych,
- funduszu alimentacyjnego,
- postępowań wobec dłużników alimentacyjnych,
- przyznawaniu i wypłacaniu stypendium szkolnego.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2017-2022 zmalała o 38% - tj. 59 osób. Tabela 28 przedstawia szczegółowo rodzaje realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej świadczeń na przestrzeni lat 2017-2022.

Tabela 28. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie Terespol w latach 2017– 2022- liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

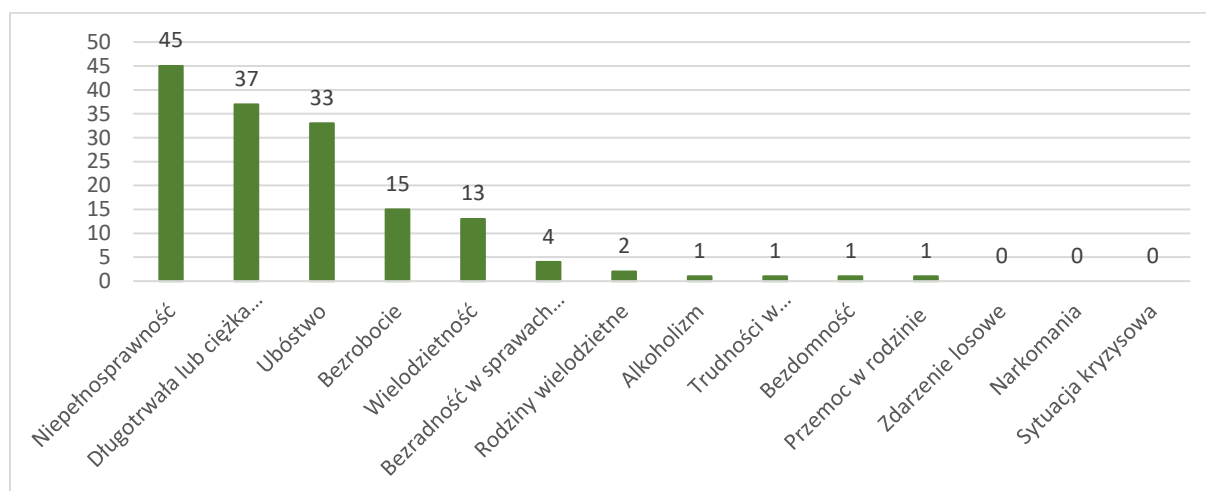
LP.	FORMA POMOCY	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TREND
	LICZBA OSÓB OGÓŁEM KORZYSTAJĄCA Z POMOCY SPOŁECZNEJ	155	158	169	104	95	96	
1	ZASIŁEK STAŁY	13	10	17	14	14	12	
2	ZASIŁEK OKRESOWY	18	17	19	13	10	7	
3	DOŻYWIANIE DZIECI W SZKOŁACH	84	80	87	51	32	37	
4	DOŻYWIANIE DZIECI Z TZW. LISTY DYREKTORSKIEJ	24	0	0	0	0	1	
5	DOŻYWIANIE DLA OSÓB DOROSŁYCH	0	0	0	0	0	0	
6	ZASIŁEK CELOWY W ZWIĄZKU ZE ZDARZENIEM LOSOWYM	0	0	0	0	5	0	
7	ZASIŁEK CELOWY	58	70	68	37	44	45	
8	W TYM: SPECJALNY ZASIŁEK CELOWY	19	27	29	13	27	25	
9	SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE	0	0	0	0	0	0	
10	USŁUGI OPIEKUŃCZE	4	4	6	7	9	8	
11	OSOBY OBJĘTE PRACĄ SOCJALNĄ	381	423	388	292	270	292	
12	OSOBY OBJĘTE KONTRAKTEM SOCJALNYM	0	0	0	0	0	0	
13	OSOBY OBJĘTE WSPARCIEM ASYSTENTA RODZINY	3	4	7	7	8	7	
14	LICZBA WDROŻONYCH PROCEDUR „NIEBIESKA KARTA”	8	12	11	8	9	6	
15	LICZBA OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W DOMACH POMOCY SPOŁECZNEJ	6	6	5	6	4	4	

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej Terespol.

Do najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej w 2021 roku należały: niepełnosprawność (45 świadczeń), długotrwała lub ciężka choroba (37 świadczeń), ubóstwo (33 świadczeń) i bezrobocie (15 świadczeń).

Wykres 17. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2022 roku.

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej Terespol

Szczegóły na temat przyczyny korzystania z pomocy społecznej w latach 2017-2022 znajdują się w tabeli.

Tabela 29. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej- liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

	POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TREND
1	UBÓSTWO	48	44	48	31	28	33	
2	BEZDOMNOŚĆ	0	0	0	1	1	1	
3	POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	23	31	25	14	11	14	
4	W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	23	25	24	12	10	13	
5	BEZROBOCIE	36	23	22	17	13	15	
6	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	45	50	58	42	43	45	
7	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	42	58	59	35	41	37	
8	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	1	0	5	4	3	4	
9	W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	0	0	1	2	0	1	
10	RODZINY WIELODZIETNE	0	0	3	2	2	2	
11	PRZEMOC W RODZINIE	0	2	3	3	2	1	
12	ALKOHOLIZM	0	2	3	3	2	1	
13	NARKOMANIA	0	0	0	0	0	0	

	POWODY KORZYSTANIA Z POMOCY	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TREND
14	TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	0	0	0	1	1	1	
15	ZDARZENIE LOSOWE	0	0	0	0	5	0	
16	SYTUACJA KRYZYSOWA	0	0	0	0	0	0	
17	PROGNOZA LICZBY OSÓB, KTÓRE BĘDĄ KORZYSTAĆ Z POMOCY SPOŁECZNEJ.	155	158	169	104	95	96	

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej Terespol

9.2. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonuje jeden ośrodek zdrowia - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Praktyka Lekarska „MEDYK” w Terespolu-Zaorendzie. Mieszczą się w nim gabinety lekarski, medycyny szkolnej, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, zabiegowy oraz punkt szczepień. Obecnie pacjentów przyjmuje dwóch lekarzy. Mieszkańcy gminy Terespol mają bardzo mocno ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych. Z takich usług korzystają oni najczęściej w Lublinie, ewentualnie, pod warunkiem dostępności miejsc w Biłgoraju lub Zamościu. Problemy zdrowotne mieszkańców gminy nie odbiegają od statystycznie najczęściej występujących problemów zdrowotnych mieszkańców innych gmin województwa lubelskiego. Dominują choroby układu krążenia i choroby narządu ruchu.

Na chwilę obecną w gminie działa jedna apteka – w Terespolu-Zaorendzie.

Podstawowa opieka zdrowotna (POZ) jest częścią systemu opieki zdrowotnej, zapewniającą wszystkim osobom uprawnionym do świadczeń zamieszkałym/przebywającym na terytorium Polski kompleksowe i skoordynowane świadczenia opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania. Świadczenia udzielane są w warunkach ambulatoryjnych (w gabinecie, poradni lub przychodni), a w przypadkach uzasadnionych medycznie, także w domu pacjenta (również w domu pomocy społecznej). Obejmują także profilaktyczną opiekę nad dziećmi i młodzieżą sprawowaną przez pielęgniarkę/higienistkę w środowisku nauczania i wychowania.

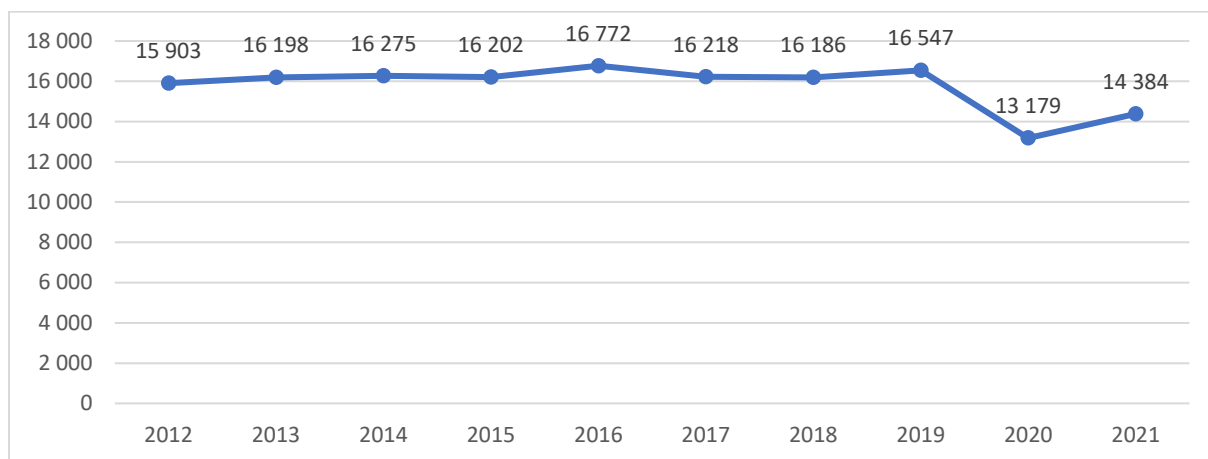
Funkcjonowanie POZ (z wyjątkiem świadczeń profilaktycznej opieki nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania oraz świadczeń nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej w POZ) oparte jest na prawie do imiennego wyboru lekarza, pielęgniarki, położnej podstawowej opieki zdrowotnej.³

Zgodnie z danymi BDL GUS najwięcej porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Terespol zostało udzielonych w 2021 roku (14 384). Liczba porad lekarskich wahała się w okresie odniesienia.

³ <https://www.nfz.gov.pl/dla-pacjenta/informacje-o-swiadczeniach/podstawowa-opieka-zdrowotna/>

Wykres 18. Liczba porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminie Terespol w latach 2012-2021.

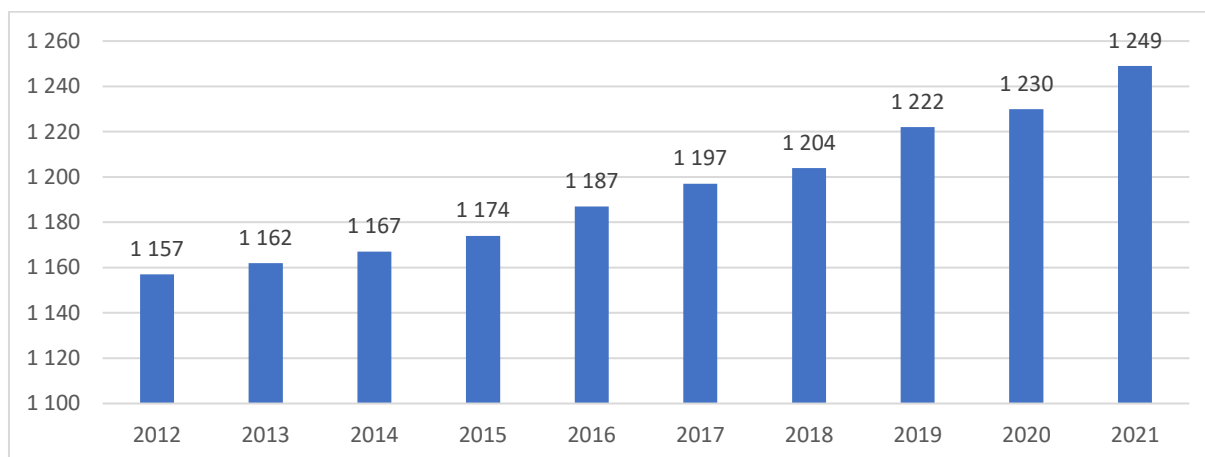
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

9.3. Gospodarka mieszkaniowa

Warunki mieszkaniowe to jeden z ważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. W 2021 roku na terenie Tereszpól znajdowało się 1 249 budynków mieszkalnych. Wykres 19 przedstawia liczbę budynków mieszkalnych na przestrzeni lat 2012-2021.⁴

Wykres 19. Liczba budynków mieszkalnych w gminie Terespol w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z danymi BDL GUS w ciągu 10 lat w gminie Terespol wzrosła zarówno liczba mieszkań, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę, jak również liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców. Szczegółowe zmiany w zakresie ww. wskaźników prezentuje tabela.

⁴ Dane o zasobach mieszkaniowych podano na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych wg stanu na dzień 31 grudnia (informacja zawiera liczbę mieszkań, a także izb i powierzchnię użytkową w tych mieszkaniach, znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych; wyposażenie mieszkań – GKM-12) oraz bieżącej sprawozdawczości (sprawozdania M-01 i SG-01 cz.3). Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników. Z zakresu ciepłownictwa zawierają sieć ciepłą, sprzedaż energii cieplnej oraz kubaturę budynków ogrzewanych centralnie.

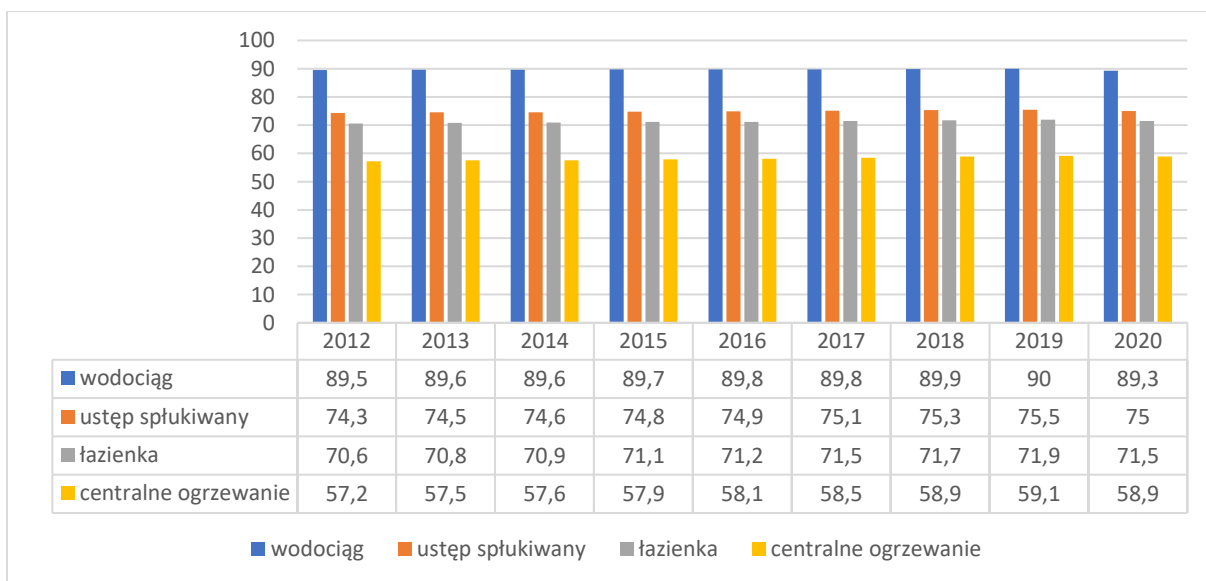
Tabela 30. Zasoby mieszkaniowe w gminie Terespol w latach 2012-2020.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Trend
mieszkania	1196	1201	1206	1213	1220	1231	1240	1247	1265	
izby	4711	4745	4767	4806	4846	4920	4973	5016	5547	
powierzchnia użytkowa mieszkań	101758	102488	102967	103919	104867	106381	107604	108709	113160	
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	85,1	85,3	85,4	85,7	86	86,4	86,8	87,2	89,5	
mieszkania na 1000 mieszkańców	299,7	302,5	304,6	308,9	309,4	313,2	317,1	321,6	325,5	
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,34	3,31	3,28	3,24	3,23	3,19	3,15	3,11	3,07	

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z najnowszymi danymi GUS na ten temat, w 2020 roku w wodociąg wyposażonych było 89,3% mieszkań, w łazienki – 71,5%, natomiast w centralne ogrzewanie 75%.

Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie w latach 2012-2020.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

9.4. Podsumowanie [9] Polityka społeczna

PODSUMOWANIE 9

POLITYKA SPOŁECZNA

- i Zadania pomocy społecznej wynikające z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Terespolu.
- i Do najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej w 2022 roku należały: niepełnosprawność (45 świadczeń), długotrwała lub ciężka choroba (37 świadczeń), ubóstwo (33 świadczeń) oraz bezrobocie (15 świadczeń).
- i Zgodnie z danymi BDL GUS w ciągu 9 lat w gminie Terespol wzrosła zarówno liczba mieszkań, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę, jak również liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców.
- + Podstawowy dostęp do opieki medycznej na terenie Gminy.
- + Spadająca liczba osób korzystających z pomocy społecznej.
- Brak specjalistycznej opieki medycznej na terenie Gminy.

10. Edukacja i wychowanie

10.1. Infrastruktura oświatowo-edukacyjna

Na infrastrukturę oświatowo-edukacyjną składają łącznie dwie Szkoły Podstawowe:

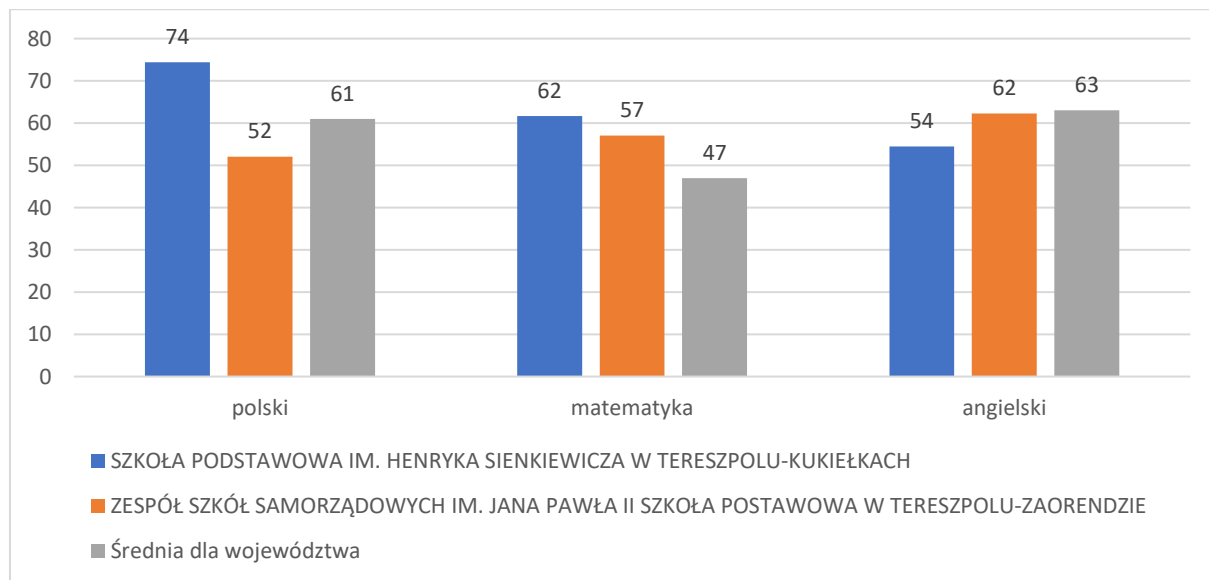
- Zespół Szkół Samorządowych w Terespolu-Zaorendzie im. Jana Pawła II. W skład zespołu wchodzi: przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum oraz szkoła filialna.
- Zespół Szkół Samorządowych w Terespolu-Kukiełkach. W skład zespołu wchodzi oddziały przedszkolne, szkoła podstawowa oraz gimnazjum.

Ósmoklasiści uczęszczający do szkół zlokalizowanych na terenie Gminy Terespol w roku szkolnym 2020/2021 osiągnęli następujące wyniki:

- Język polski: SP w Terespolu-Kukiełkach- 74, ZSS w Terespolu Zaorendzie- 52 (średnia dla województwa: 61).
- Matematyka: SP w Terespolu-Kukiełkach- 62, ZSS w Terespolu Zaorendzie- 57 (średnia dla województwa: 47).
- Język Angielski: SP w Terespolu-Kukiełkach- 54, ZSS w Terespolu Zaorendzie- 62 (średnia dla województwa: 63)

Szczegółowe wyniki w rozbiciu na poszczególne szkoły prezentuje wykres.

Wykres 21. Wyniki egzaminów ósmoklasistów w szkołach podstawowych gminy Terespol [%].

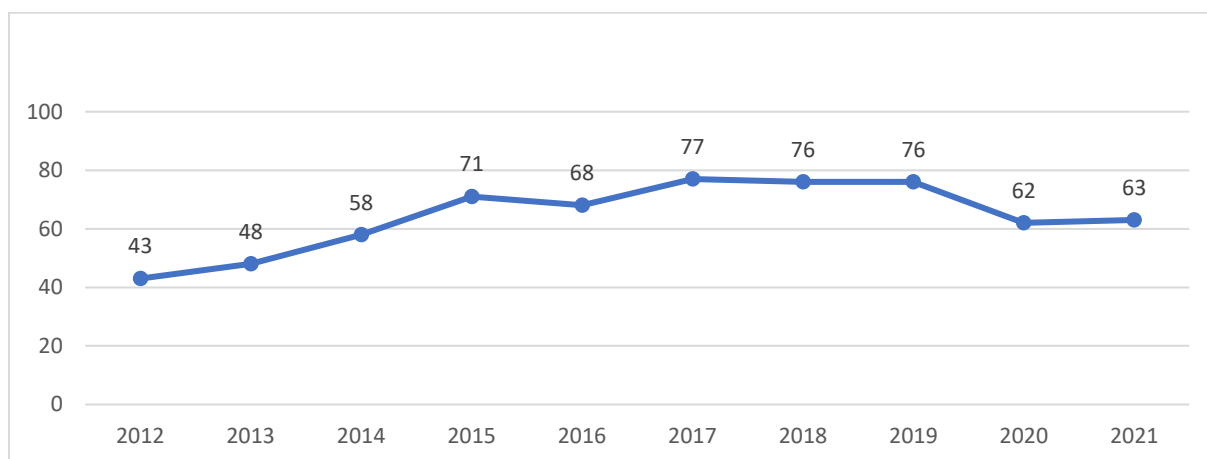

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zgodnie z danymi BDL GUS odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym znacznie wzrósł od 2012 r. o 20 pkt %. W ostatnim dostępnym dla opisywanych danych roku, tj. 2021 wskaźnik osiągnął wartość 63%.

Wykres 22. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

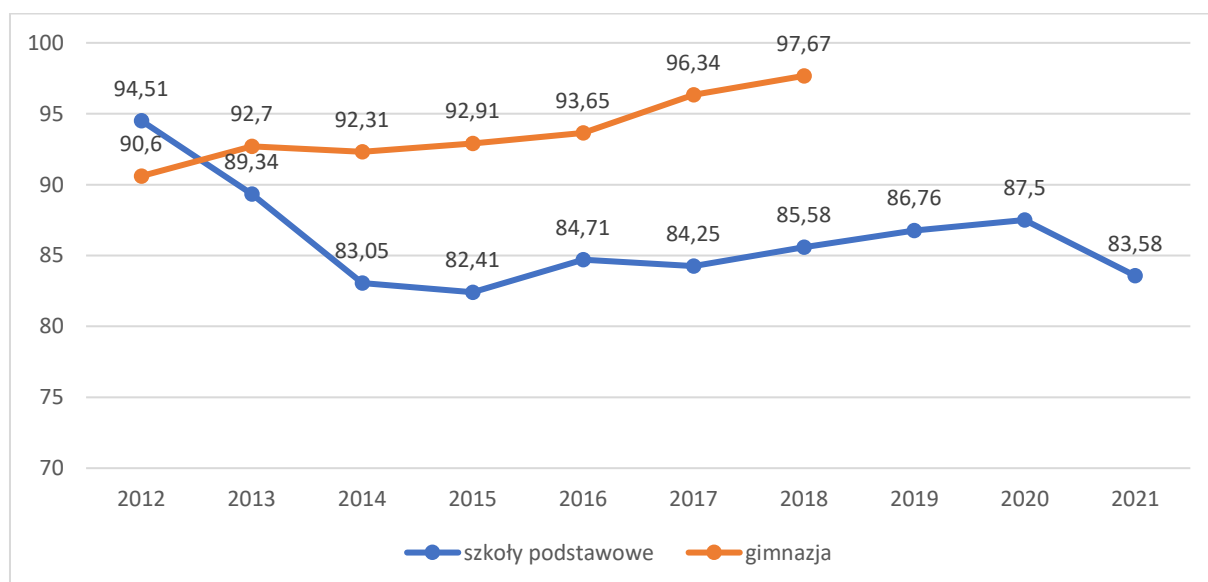

10.2. Współczynnik skolaryzacji

Współczynnik skolaryzacji brutto stanowi miarę relacji liczby osób uczących się (stan na 1 września) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan na 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W sytuacji, gdy wskaźnik ten osiąga miarę powyżej 100 oznacza, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy uczęszczają osoby spoza jej obszaru. Wartość współczynnika poniżej 100 oznacza sytuację odwrotną, kiedy to dzieci zamieszkujące w gminie uczęszczają do placówek oświatowych znajdujących się na terenie innych jednostek samorządowych.

Jak wynika z danych GUS współczynnik skolaryzacji brutto zmalał w ciągu ostatnich 10 lat. W związku z reformą edukacji i likwidacją gimnazjów, w 2019 roku BDL GUS nie obliczał wartości wskaźnika dla szkół gimnazjalnych a jedynie dla podstawowych. Obecna wartość wskaźnika skolaryzacji brutto, wynosząca dla szkół podstawowych 82,58% oznacza, że część uczniów szkół podstawowych kształci się poza terenem gminy.

Wykres 23. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie Terespol w latach 2012-2021.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

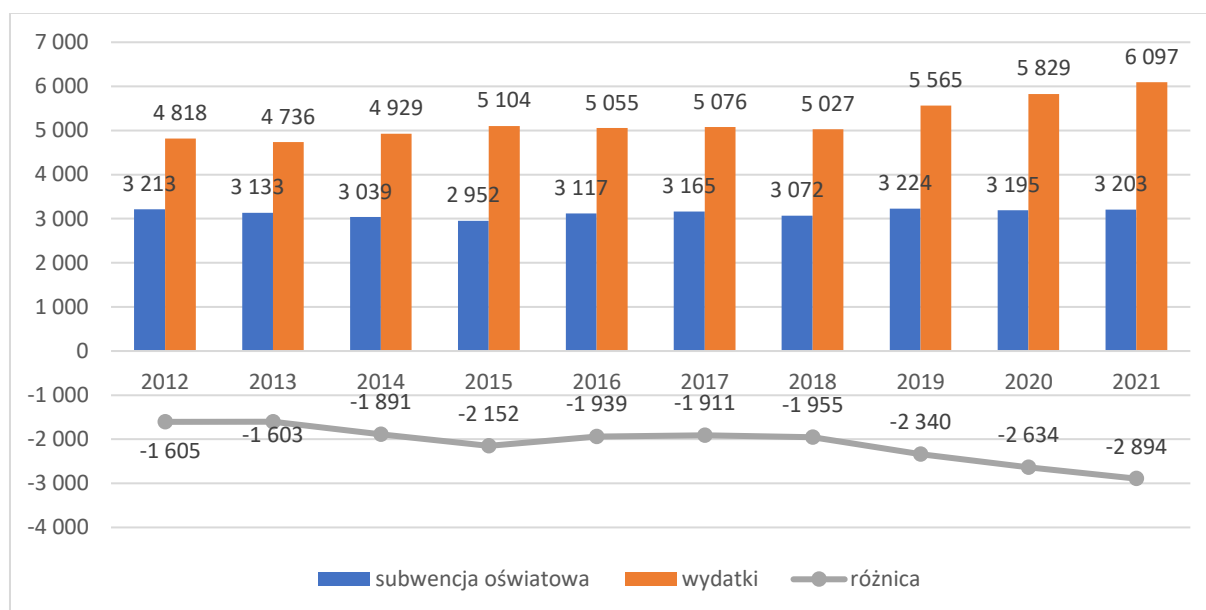

10.3. Wydatki na oświatę

Analogicznie do innych jednostek samorządu terytorialnego, problemem dla gminy Terespol może w przyszłości być wysokość otrzymywanej z budżetu państwa subwencji oświatowej. Wydatki ponoszone przez gminę na funkcjonowanie oświaty to w pierwszej kolejności płace nauczycieli oraz bieżące utrzymanie i remonty budynków. Z uwagi na fakt, iż gmina zobligowana jest ponosić powyższe koszty, a wpływy z subwencji oświatowej są niższe niż realne potrzeby utrzymuje się deficyt, który pokrywany jest ze środków własnych samorządu. Oznacza to, że gmina bilansując wydatki na oświatę, zmniejsza m.in. swoją zdolność inwestycyjną.

Jak ilustruje poniższy wykres w latach 2017-2021 kwota wydatków na oświatę znacznie przekraczała kwotę otrzymanych subwencji (w 2021 o -2 894 tys. zł). Różnicę pomiędzy wysokością otrzymanej subwencji a wydatkami na oświatę i wychowanie gmina zmuszona jest pokrywać z własnych środków.

Wykres 24. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w tys. PLN.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Szczegółowe dane w zakresie wydatków na oświatę przedstawia tabela.

Tabela 31. Wydatki na oświatę (w zł.)

Lp.	Wydatki na oświatę	2017	2018	2019	2020	2021	2022
I	Wydatki ogółem, w tym:	5076046,82	7276367,42	5564516,35	5829353,76	6096675,42	6 386 421,00
2	Szkoły Podstawowe	2564111,70	4650784,92	3163412,42	4364612,48	4426736,25	4 521 270,17
3	Przedszkole	393451,51	401357,22	526153,38	585028,37	644994,98	634 624,15
4	Oddziały przedszkolne	203680,29	189272,61	219032,64	248298,13	187531,54	273 667,31
5	Wychowanie przedszkolne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	Gimnazja	1234558,19	1256429,77	930242,45			
7	Dowożenie	92540,23	128030,55	144871,45	136577,09	160933,58	184 423,20
8	Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli	2187010	22289,99	18044,47	19471,49	18652,19	15 269,81
9	Nauczanie specjalne	44851,83	26449,92	64310,94		144032,88	109 217,79
10	Wydatki majątkowe					0,00	0,00
11	Podręczniki i pomoce naukowe	0,00	32823,48	23627,89	29994,68	37200,35	24 268,37
12	Pozostała działalność – CKnO, FŚSNMiR	520982,97	568928,96	474820,71	445371,52	476593,65	623 680,20
II	Subwencja oświatowa	3165008,00	3071614,00	3224398,00	3195030,00	3202947,00	3 619 695,00
III	Różnica pomiędzy wydatkami na oświatę, a subwencją oświatową	1 911 038,82	2343977,58	2340118,35	2634323,76	2893728,42	2 794 047,00

Źródło: Urząd Gminy w Terespolu.

10.4. Podsumowanie [10] Edukacja i wychowanie

PODSUMOWANIE 10

EDUKACJA I WYCHOWANIE

- + Rozwinięta sieć szkół podstawowych na terenie Gminy.
- + Dość wysoki poziom współczynnik skolaryzacji brutto (tylko część uczniów szkół podstawowych kształci się poza terenem gminy).
- + Wysoki odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.
- Wydatki na oświatę znacznie przekraczają kwotę otrzymanych subwencji.

11. Kapitał społeczny

11.1. Aktywność obywatelska, liczba i działalność organizacji pozarządowych

Na gminny kapitał społeczny składa się aktywność mieszkańców oraz działalność różnorodnych organizacji pozarządowych, które dzięki swojemu czynnemu udziałowi w życiu społecznym danej jednostki kreują korzystne procesy i tworzą sieć powiązań pomiędzy członkami lokalnej wspólnoty.

Na terenie gminy Terespol działalność prowadzą organizacje sportowe, zespoły artystyczne, kluby seniora, koła gospodyń wiejskich i stowarzyszenia.

Tabela 32. Organizacje pozarządowe na terenie gminy.

Nazwa organizacji	Cele organizacji
Ochotnicza Straż Pożarna w Terespolu-Zaorendzie	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz branie udziału a akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochrona środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
Ochotnicza Straż Pożarna w Terespolu-Kukiełkach	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz branie udziału a akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochrona środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
Ochotnicza Straż Pożarna w Lipowcu	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz branie udziału a akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochrona środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
Ochotnicza Straż Pożarna w Szozdach	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz branie udziału a akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochrona środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
Ochotnicza Straż Pożarna w Bukownicy	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz branie udziału a akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochrona środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.
Koło Gospodyń Wiejskich w Terespol-Zaorendzie	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Koło Gospodyń Wiejskich w Terespol-Kukiełkach	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Koło Gospodyń Wiejskich w Terespol-Zygmuntach	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Koło Gospodyń Wiejskich w Lipowcu	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Koło Gospodyń Wiejskich w Lipowcu	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Koło Gospodyń Wiejskich W Szozdach	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.
Stowarzyszenie „Babeczki” w Terespolu-Zaorendzie	Prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo – kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działań na rzecz poprawy warunków życia i pracy kobiet na wsi. Rozwój kultury ludowej lokalnej i regionalnej.

Nazwa organizacji	Cele organizacji
Gminny Klub Sportowy „ORZEŁ” w Terespolu	Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.

Źródło: Urząd Gminy w Terespolu.

Gmina Terespol jest też członkiem Związku Gmin Lubelszczyzny.

Rada Gminy Terespol co roku uchwała zmiany do Programu Współpracy Gminy Terespol z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego (oryginalny program został uchwalony uchwałą nr XXXII/244/2021 Rady Gminy Terespol z dnia 28 października 2021 r.). Ostatnia uchwała w przedmiotowej sprawie nosi numer XXXIV/262/2021 i została podjęta w dniu 30 grudnia 2021 roku.

Program ma służyć rozwojowi demokracji lokalnej, pogłębianiu podmiotowości obywateli i konsekwentnemu uspołecznieniu życia zbiorowego. Program określa cele, formy i zasady współpracy Gminy Terespol z organizacjami pozarządowymi prowadzącymi działalność w sferze pożytku publicznego na terenie Gminy Terespol. Stowarzyszenia podejmują cenne działania dla dobra mieszkańców, dlatego współpraca organizacji pozarządowych z jednostką samorządu stwarza szansę na lepsze zorganizowanie wspólnego celu: poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Terespol. Silne i niezależne organizacje są ważnym partnerem dla samorządu zarówno w zakresie wymiany doświadczeń, jak również współpracy.

Cele szczegółowe Programu pozwolą na określenie form i zasad współpracy gminy z organizacjami poprzez określenie priorytetowych zadań publicznych mających na względzie:

1. podniesienie poziomu życia i pełniejsze zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy poprzez zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych,
2. stworzenie warunków do powstania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnej,
3. integrację mieszkańców gminy i podmiotów realizujących zadania publiczne,
4. wzmocnienie potencjału oraz promocja organizacji pozarządowych,
5. otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych,
6. racjonalne wykorzystanie publicznych środków finansowych poprzez wspieranie lokalnych przedsięwzięć oraz działalności organizacji pozarządowych z wykorzystaniem ich potencjału ludzkiego i możliwości realizacyjnych,
7. udzielanie pomocy w pozyskiwaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej lub innych źródeł zewnętrznych na realizację zadań własnych gminy,
8. umacnianie w świadomości społecznej mieszkańców gminy i poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie oraz wspólnotę lokalną,
9. realizowanie zadań Programu, będzie odbywać się w granicach określonych przepisami ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz ustawy o finansach publicznych i przybierać formę dotacji z budżetu gminy na wspieranie realizacji określonych zadań,
10. uzupełnienie działań gminy w zakresie nieobjętym przez struktury samorządowe,
11. wspieranie rozwoju ekonomii społecznej,
12. wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i rozwoju kultury

11.2. Frekwencja w wyborach

Frekwencja w najczęstszym ujęciu to odsetek uprawnionych ludzi do głosowania, którzy oddali swój głos w referendach lub wyborach.

Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r., wyniosła w gminie Terespol **58,65%**. Liczba ważnych kart wyniosła 1 851, natomiast liczba osób uprawnionych do głosowania 3 156. Szczegóły przedstawia mapa.

Mapa 9. Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.

Powiat biłgorajski

Frekwencja

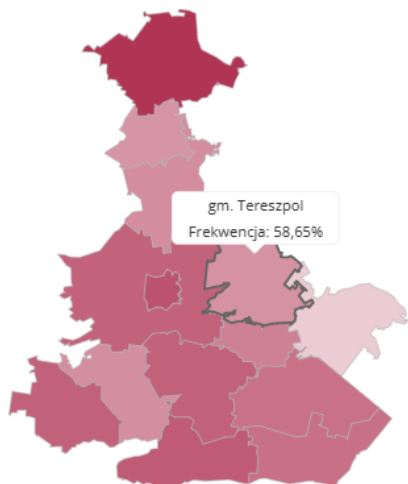
61,60%

Liczba kart ważnych

50 181

Liczba uprawnionych

81 457

50% 70%

Źródło: pkw.gov.pl

Gmina	Frekwencja
gm. Aleksandrów	59,97%
gm. Biłgoraj	62,42%
m. Biłgoraj	63,65%
gm. Biszczka	58,93%
gm. Frampol	59,08%
gm. Goraj	58,39%
gm. Józefów	54,07%
gm. Księżpol	62,50%
gm. Łukowa	61,24%
gm. Obsza	61,32%
gm. Potok Górny	62,46%
gm. Tarnogród	63,05%
gm. Terespol	58,65%
gm. Turobin	66,15%

Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r., wyniosła w gminie Terespol **62,67%**. Liczba ważnych kart wyniosła 1 989, natomiast liczba osób uprawnionych do głosowania 3 174. Szczegóły przedstawia mapa.

Mapa 10. Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r.

Powiat biłgorajski

Frekwencja

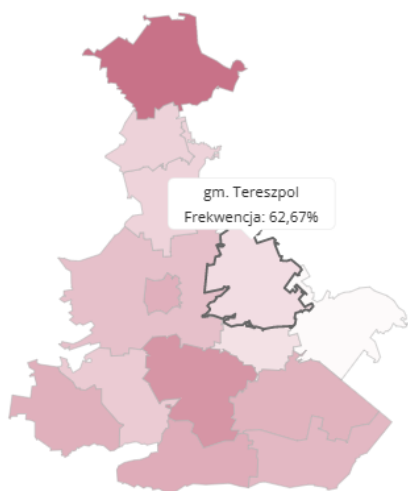
65,52%

Liczba kart ważnych

53 059

Liczba uprawnionych

80 984

60% 80%

Źródło: pkw.gov.pl

Gmina	Frekwencja
gm. Aleksandrów	62,40%
gm. Biłgoraj	65,01%
m. Biłgoraj	66,32%
gm. Biszczka	64,13%
gm. Frampol	63,47%
gm. Goraj	63,60%
gm. Józefów	60,43%
gm. Księżpol	68,44%
gm. Łukowa	66,07%
gm. Obsza	65,62%
gm. Potok Górny	66,26%
gm. Tarnogród	66,55%
gm. Terespol	62,67%
gm. Turobin	71,21%

Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu wyniosła **53,01%** (poniżej średniej dla powiatu, która wyniosła 56,77%). Liczba ważnych kart wyniosła 1 680, natomiast liczba osób uprawnionych do głosowania 3 169. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 11. Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu

Powiat biłgorajski

Frekwencja

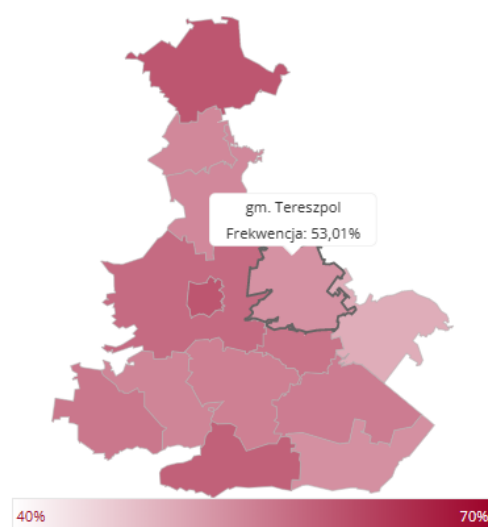
56,77%

Liczba kart ważnych

46 360

Liczba uprawnionych

81 667

Źródło: pkw.gov.pl

Gmina	Frekwencja
gm. Aleksandrów	56,56%
gm. Biłgoraj	57,66%
gm. Biszczka	54,58%
gm. Frampol	54,11%
gm. Goraj	54,19%
gm. Józefów	49,82%
gm. Księżpol	55,15%
gm. Łukowa	55,54%
gm. Obsza	53,23%
gm. Potok Górny	56,19%
gm. Tarnogród	58,86%
gm. Terespol	53,01%
gm. Turobin	60,12%
m. Biłgoraj	60,16%
Średnia	56,77%

Frekwencja w wyborach 2019 r. do Senatu wyniosła **53,01%** (poniżej średniej dla powiatu, która wyniosła 56,77%). Liczba ważnych kart wyniosła 1 680, natomiast liczba osób uprawnionych do głosowania 3 169. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 13. Frekwencja w wyborach 2019 r. do Senatu

Powiat biłgorajski

Frekwencja

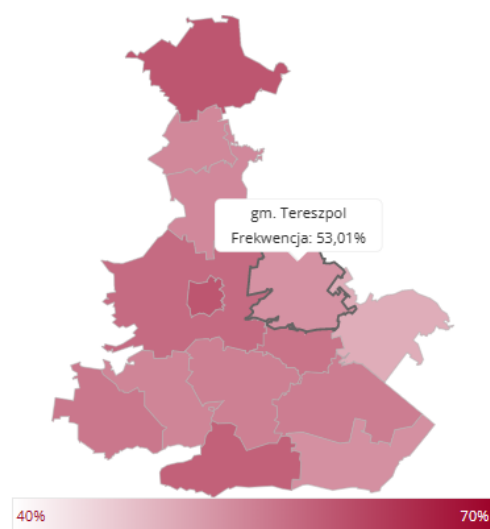
56,77%

Liczba kart ważnych

46 359

Liczba uprawnionych

81 667

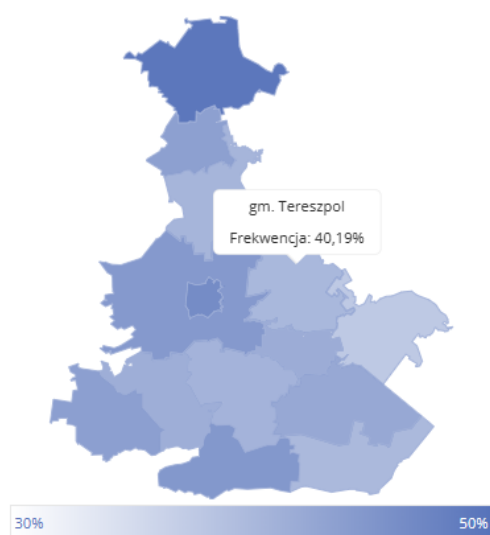
Źródło: pkw.gov.pl

Gmina	Frekwencja
gm. Aleksandrów	56,56%
gm. Biłgoraj	57,66%
gm. Biszczka	54,58%
gm. Frampol	54,11%
gm. Goraj	54,19%
gm. Józefów	49,82%
gm. Księżpol	55,17%
gm. Łukowa	55,51%
gm. Obsza	53,23%
gm. Potok Górny	56,19%
gm. Tarnogród	58,81%
gm. Terespol	53,01%
gm. Turobin	60,12%
m. Biłgoraj	60,17%
Średnia	56,77%

Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. wyniosła **40,19%** (poniżej średniej dla powiatu, wynoszącej 43,65%). Liczba ważnych kart wyniosła 1 287, przy liczbie osób uprawnionych do głosowania wynoszącej 3 202. Szczegóły przedstawia poniższa mapa.

Mapa 12. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.

Gmina	Frekwencja
m. Biłgoraj	46,48%
gm. Aleksandrów	41,85%
gm. Biłgoraj	44,53%
gm. Biszczka	41,51%
gm. Frampol	40,58%
gm. Goraj	43,55%
gm. Józefów	37,66%
gm. Księżpol	40,84%
gm. Łukowa	42,37%
gm. Obsza	40,06%
gm. Potok Górny	43,71%
gm. Tarnogród	44,74%
gm. Terespol	40,19%
gm. Turobin	49,44%
Średnia	43,65%

Źródło: pkw.gov.pl

11.3. Podsumowanie [11] Kapitał społeczny

PODSUMOWANIE 11

KAPITAŁ SPOŁECZNY

- + Duża liczba i prężna działalność organizacji pozarządowych.
- Przeciętna aktywność obywatelska mieszkańców Gminy- frekwencja we wszystkich wyborach poniżej średniej dla powiatu biłgorajskiego.

12. Finanse samorządowe

12.1. Budżet gminy i zdolność inwestycyjna

Budżet Gminy jest planem rocznym zawierającym dochody i wydatki związane z finansowaniem zadań własnych i zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Możliwości rozwoju gminy limitują osiągnięte dochody budżetowe. W pozycjach przychodów można wyróżnić różnego rodzaju subwencje i dotacje oraz dochody własne - podatki i opłaty gminne. Wśród wydatków są dwie pozycje: wydatki bieżące i inwestycje. Wydatki bieżące to przede wszystkim wynagrodzenia sfery budżetowej i wydatki rzeczowe ponoszone na utrzymanie między innymi różnych obiektów będących w gestii gminy. Budżet gminy objęto analizą historyczną w latach 2017 - 2021.

Analiza dochodów z tytułu podatków pokazuje, iż największy wpływ do Budżetu Gminy stanowią subwencja oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Największym źródłem dochodów własnych były natomiast: podatek od nieruchomości i podatek rolny. W latach następnych władze gminy powinny dążyć do wzrostu wpływów budżetowych zarówno własnych jak i zewnętrznych. Zwiększanie środków budżetowych daje możliwość zwiększenia potencjału inwestycyjnego oraz lepszego zarządzania gminą.

Przed wszystkim należy jednak dążyć do zwiększania dochodów własnych oraz wzrostu ich udziału w dochodach ogółem, ponieważ jest to grupa dochodów w znacznej części zależna od władz gminy. Im większy udział dochodów własnych w budżecie, tym łatwiejszy jest proces prognozowania budżetu na lata następne. Na wzrost dochodów własnych ma wpływ wzrost lokalnej bazy ekonomicznej, m. in. w wyniku realizowanych inwestycji. Duży nacisk należy położyć na rozwój działalności gospodarczej. To z kolei wpłynie na zwiększenie bazy podatkowej.

Wśród priorytetów polityki finansowej i gospodarki budżetowej gminy Terespol na najbliższe lata należy wymienić: określenie tempa kierunków rozwoju gminy, dążenie do wzrostu bazy dochodowej gminy, zalecenie racjonalizacji wydatków bieżących i inwestycyjnych, ustalenie proporcji podziału środków budżetowych, w szczególności planowanych wydatków bieżących i inwestycyjnych, stałe monitorowanie płynności finansowej i zdolności kredytowej gminy.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

Tabela 33. Budżet gminy Terespol w latach 2017-2022 (w zł).

Lp.	Budżet	2017	2018	2019	2020	2021	2022
I	DOCHODY OGÓŁEM	15 474 427,86	19 105 486,91	19 893 382,57	19 841 936,53	19 933 574,77	26 205 531,92
1	Podatki i opłaty pobierane przez gminę	1 773 084,89	2 226 323,80	2 381 934,58	2 247 327,48	2 625 501,18	3 128 214,78
-	podatek rolny	129 077,67	130 369,77	136 442,76	156 503,17	143 460,09	153 623,95
-	podatek od nieruchomości	488 237,73	534 278,16	551 626,50	752 705,66	857 365,92	856 126,53
-	podatek leśny	376 786,22	388 296,10	378 704,01	378 567,75	384 698,94	420 010,85
-	podatek od środków transportowych	115 036,00	107 530,00	105 134,29	122 132,87	130 085,51	151 217,30
-	Podatek dochodowy od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	1 638,00	1 634,50	1 536,32	1471,00	1 329,98	2 930,65
-	podatek od spadków i darowizn	3 101,00	60 106,85	3 287,00	43 978,44	13 614,94	14 903,51
-	opłata skarbową	10 863,00	8 222,00	8 538,00	8 362,00	7 876,04	8 598,00
-	pozostałe dochody	648 345,27	995 886,42	1 196 665,70	783 606,59	1 087 069,76	1 520 803,99
2	Środki Funduszu Pomocy obywatelom Ukrainy			0			326 726,50
3	Środki z Funduszu przeciwdziałania COVID-19			0	1 062 594,00	100 000,00	2 662 880,69
4	Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	1 394 138,00	1 508 158,00	1 760 220,00	1 804 404,00	1 980 573,00	4 650 182,57
5	Dotacje celowe z budżetu państwa	5 179 167,98	5 042 777,35	6 105 091,40	6 538 808,91	6 394 687,24	4 861 948,47
6	Środki na dofinansowanie zadań gminy ze źródeł pozabudżetowych - UE	736 661,99	3 547 044,76	2 529 399,59	647 644,14	1 226 990,35	2 698 443,11
7	Subwencja ogólna	6 391 375,00	6 781 183,00	7 116 737,00	7 541 158,00	7 605 823,00	7 971 671,00
-	część wyrównawcza subwencji	3 058 021,00	3 568 756,00	3 760 985,00	4 173 666,00	3 897 577,00	4 190 060,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

Lp.	Budżet	2017	2018	2019	2020	2021	2022
-	część oświatowa subwencji	3 165 008,00	3 071 614,00	3 224 398,00	3 195 030,00	3 202 947,00	3 619 695,00
-	część równoważąca subwencji	168 346,00	140 813,00	131 354,00	172 462,00	167 841,00	161 916,00
-	Środki z rezerwy subwencji ogólnej	-	-	-	-	337 458,00	-
II	WYDATKI OGÓŁEM	14 765 305,05	20 668 107,60	19 903 120,28	17 998 645,15	21 227 231,40	24 067 995,96
1	Wydatki inwestycyjne	968 637,35	6 499 939,74	2 710 165,08	1 503 169,56	4 445 167,57	4 652 583,64
2	Wydatki bieżące	13 796 667,70	14 168 167,86	15 509 414,44	16 495 475,59	16 782 063,83	19 415 412,32
-	wynagrodzenia z pochodnymi	5 689 010,34	5 884 806,00	6 419 048,49	6 747 475,26	7 236 735,21	7 727 472,07
-	wydatki związane z funkcjonowaniem jst	509 842,36	3 240 584,51	2 985 274,55	3 251 916,88	3 300 641,38	5 543 253,01
-	dotacje celowe z budżetu państwa	5 179 167,98	5 042 777,35	6 105 091,40	6 496 083,45	6 244 687,24	6 144 687,24
III	WYNIK FINANSOWY	709 122,81	-1 562 620,69	1 673 803,05	1 843 291,38	-293 656,63	2 137 535,96
IV	ZRÓDŁO POKRYCIA DEFICYTU	Nie dotyczy	Kredyty i pożyczki	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Wolne środki, inne przychody nie związane z zaciąganiem długu	Nie dotyczy
V	Stan zadłużenia na koniec roku z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	2 380 440,00	3 274 793,00	2 562 261,00	1 912 629,00	1 401 677,00	2 877 725,00

Źródło: Dane Urzędu Gminy Terespol.

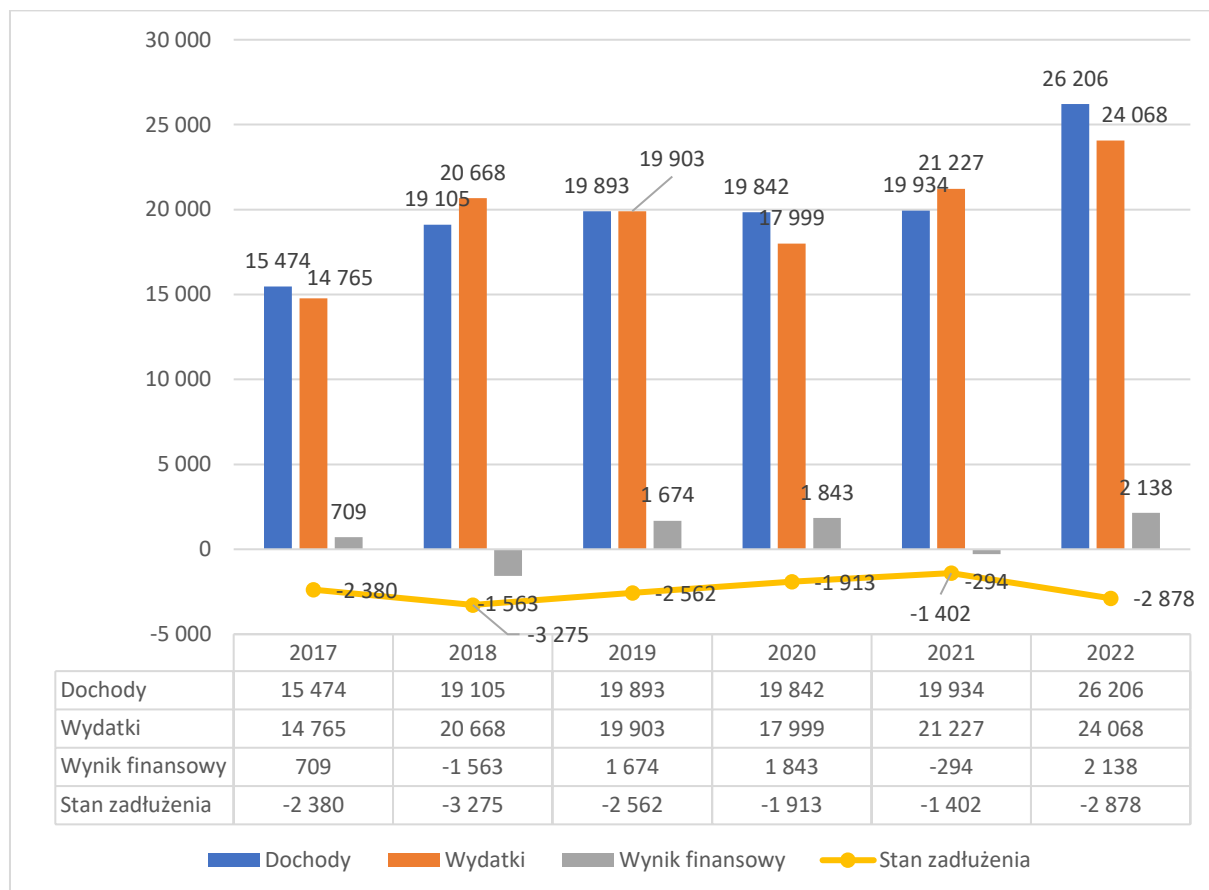

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TERESZPOL

na lata 2023-2030

Zdolność inwestycyjna gminy uzależniona jest głównie od struktury wydatków i dochodów budżetowych. Im wyższy dodatni bilans, tym większa kwota wolnych środków, którą można przeznaczyć na inwestycje. Zarówno dochody jak i wydatki gminy systematycznie rosły w latach 2017-2022. W omawianym okresie wartość dochodów wzrosła o 69,35%, natomiast wydatków o 63%. Wynik finansowy Gminy w 2022 był dodatni. Stan zadłużenia wyniósł 2 878 tys. złotych.

Wykres 25. Struktura wydatków i dochodów budżetu gminy Terespol w latach 2017-2022 [w tys. złotych].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Terespol.

12.2. Projekty finansowane ze środków unijnych

W latach 2007-2020 gmina Terespol pozyskała fundusze zewnętrzne na realizację 8 projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Łącznie pozyskane dofinansowanie wyniosło 10 498 309,61 złotych. Szczegółowe zestawienie inwestycji zawiera tabela.

Tabela 34. Projekty zrealizowane przez Urząd Gminy Terespol współfinansowane ze środków Unii Europejskiej.

Lp.	RPO 2007-2013/RPO 2014-2020	Nazwa inwestycji	Beneficjent	Wartość projektu	Dofinansowanie
1.	RPO WL 2014-2020	Instalacje solarne jako źródło energii odnawialnej w Gminie Terespol	Gmina Terespol	4 738 390,90 zł	3 521 100,56 zł
2.	RPO WL 2014-2020	Remont i przebudowa oczyszczalni ścieków w m. Terespol-Zaorenda, gm. Terespol.	Gmina Terespol	2 979 849,00 zł	1 979 466,58 zł
3.	RPO WL 2014-2020	Instalacje solarne jako źródło energii odnawialnej w Gminie Terespol-etap II	Gmina Terespol	3 223 841,39 zł	3 223 841,39 zł
4.	RPO WL 2014-2020	Termomodernizacja budynków szkolno-wychowawczych w gminie Terespol: Zespół Szkół Samorządowych im. Jana Pawła II w Terespolu Zaorendzie oraz Zespół Szkół Samorządowych w Terespolu Kukielkach	Gmina Terespol	2 180 714,08 zł	1 279 030,17 zł
5.	RPO WL 2014-2020	E-usługi w Gminie Terespol	Gmina Terespol	304 672,06 zł	248 757,37 zł
6.	RPO WL 2007-2013	Modernizacja oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych	Gmina Terespol	150 504,72 zł	127 929,01 zł
7.	RPO WL 2007-2013	Indywidualizacja procesu nauczania w Gminie Terespol	Gmina Terespol	93 090,90 zł	79 127,27 zł
8.	RPO WL 2007-2013	Program integracji osób bezrobotnych w Gminie Terespol	Gmina Terespol/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Terespolu	45 949,72 zł	39 057,26 zł
		Razem		13 717 012,77 zł	10 498 309,61 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Terespol.

12.3. Podsumowanie [12] Finanse samorządowe

PODSUMOWANIE 10

EDUKACJA I WYCHOWANIE

- + Pozytywny wynik finansowy Gminy w 2022 roku.
- + Bardzo duża skuteczność Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. W perspektywie finansowej 2014-2020 gmina pozyskała ponad 10,2 mln złotych.
- Zaciągnięte zobowiązania w Budżecie Gminy.

III. Część strategiczna- cele i kierunki strategii oraz oczekiwane efekty jej realizacji

1. Analiza SWOT

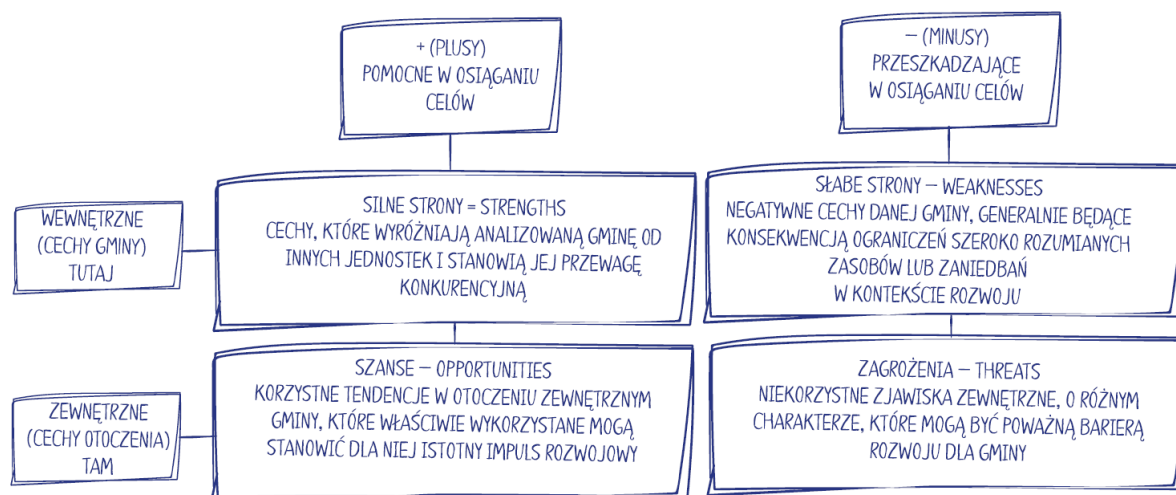
Analiza SWOT jest oparta na prostym schemacie klasyfikacji: wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i przyszłą pozycję gminy dzieli się na:

- zewnętrzne w stosunku do gminy,
- mające charakter uwarunkowań wewnętrznych, wywierające zarówno negatywny jak i pozytywny wpływ na gminę.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają kategorie czynników:

- wewnętrzne pozytywne – mocne strony (S)
- wewnętrzne negatywne – słabe strony (W)
- zewnętrzne pozytywne – szanse (O)
- zewnętrzne negatywne – zagrożenia (T).

Rysunek 1. Klasyfikacja czynników wpływających na pozycję strategiczną gminy w metodzie SWOT.

Źródło: Strategia rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny

Metoda SWOT polega na identyfikacji przedstawionych czterech grup czynników, opisanu ich wpływu na rozwój gminy, a także możliwości osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. Wzajemne powiązanie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie pozycji strategicznej w analizie SWOT/TOWS lub analizie M-M. W analizie SWOT nie jest konieczne systematyczne wyodrębnianie i opisywanie wszystkich czynników, ale przede wszystkim zidentyfikowanie czynników kluczowych, które mogą mieć decydujący wpływ na przyszłość gminy lub zastosowanie innych narzędzi do badania jednostki samorządowej i otoczenia.⁵

Przedmiotowa analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron gminy Tereszpól wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń zdeterminowanych w dużej mierze przez czynniki zewnętrzne. Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy wynikają z obecnej sytuacji

⁵ T. Imiela, *Próba oceny pozycji strategicznej i koncepcja strategii dla dużej elektrowni na przykładzie elektrowni Bełchatów II*. Rozdział IV: Metody analizy strategicznej, jako narzędzia oceny i formułowania strategii, Łódź 2000, s. 173-174.

w sferze zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, finansową, współpracy gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w kraju i za granicą. Uwarunkowania te analizowano w kategoriach silnych i słabych stron. Analiza potencjału i barier rozwojowych gminy obejmuje również uwarunkowania zewnętrzne określające potencjalne szanse i zagrożenia w rozwoju.

Tabela 35. Analiza SWOT.

	Pozytywne	Negatywne
	Mocne strony	Słabe strony
Czynniki wewnętrzne	+ Bliskie położenie względem miasta powiatowego- Biłgoraj. + Rozwinięty system e-administracji. + Gospodarstwa rolne z terenu gminy cechuje dość dobry poziom rozwoju rolnictwa. + Spadająca liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych. + Niski udział procentowy bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. + Większość mieszkańców gminy aktywna zawodowo. + Wskaźniki dot. poziomu przedsiębiorczości na poziomie zbliżonym do średniej dla powiatu i województwa. + Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa. + Funkcjonujący na terenie gminy Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. + Dość dobry stan większości oświetlenia ulicznego na terenie gminy. + Zrealizowanie projektów dofinansowanych ze środków RPO Województwa Lubelskiego mające na celu wzrost wykorzystania instalacji opartych o Odnawialne Źródła Energii. + Funkcjonowanie Gminnej Biblioteki Publicznej. + Duża liczba zabytków na terenie Gminy Terespol. + Bardzo wysoka atrakcyjność przyrodnicza gminy. + Wysoki potencjał turystyczny gminy. + Uporządkowana polityka przestrzenna na terenie gminy. + Liczne i dość dobrze wyposażone jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie Gminy. + Dość wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy. + Malejąca liczba przestępstw.	- Przeciętny dostęp do infrastruktury teleinformatycznej. - Przeciętny dostęp do infrastruktury teleinformatycznej. - Parametry techniczne i użytkowe części dróg zarówno powiatowych, jak i gminnych nie odpowiadają wymagany standardom. - Spadająca liczba ludności- w ciągu 10 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o ponad 3 % (141) osób - Nasilanie się problemów demograficznych. - Ujemny przyrost naturalny prowadzący do poważnych, negatywnych skutków demograficznych i wyludnienia się gminy. - Rosnący odsetek osób w wieku poprodukcyjnym oraz malejący osób w wieku przedprodukcyjnym, prowadzące do starzenia się społeczeństwa gminy. - Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego- duża liczba mieszkańców utrzymująca się ze świadczeń socjalnych. - Istnienie zjawiska ukrytego bezrobocia. - Niewielka liczba terenów inwestycyjnych w posiadaniu Gminy. - Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna- jej długość wynosi 40 km, a liczba przyłączy 920. - Brak Gminnego Ośrodka Kultury. - Zły stan materialny części obiektów zabytkowych. - Mała liczba obiektów sportowych. - Część infrastruktury sportowej wymaga inwestycji. - Występowanie obszarów o szczególnych problemach. - Spadająca wykrywalność przestępstw. - Brak specjalistycznej opieki medycznej na terenie Gminy.

	+ Podstawowy dostęp do opieki medycznej na terenie Gminy. + Spadająca liczba osób korzystających z pomocy społecznej. + Duża liczba i prężna działalność organizacji pozarządowych. + Pozytywny wynik finansowy Gminy w 2022 roku. + Bardzo duża skuteczność Urzędu Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. W perspektywie finansowej 2014-2020 gmina pozyskała ponad 10,2 mln złotych.	- Wydatki na oświatę znacznie przekraczają kwotę otrzymanych subwencji. - Przeciętna aktywność obywatelska mieszkańców Gminy- frekwencja we wszystkich wyborach poniżej średniej dla powiatu biłgorajskiego. - Zaciągnięte zobowiązania w budżecie Gminy.
	Szanse	Zagrożenia
Czynniki zewnętrzne	- i Wykorzystanie szans rozwoju gminy wynikających z funduszy strukturalnych (perspektywa finansowa 2021-2027). - i Modernizacja i specjalizacja rolnictwa. - i Rozwój rolnictwa ekologicznego. - i Zmiana w planie zagospodarowania przestrzennego w celu poszerzenia terenów inwestycyjnych oraz terenów pod budownictwo mieszkaniowe. - i Rozwój przedsiębiorczości i promocja przedsiębiorczości wśród ludzi młodych. - i Rozwój gospodarki niskoemisyjnej (zwłaszcza: termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz wymiana oświetlenia na energooszczędne) i wykorzystanie potencjału OZE przez mieszkańców. - i Rozwój usług turystycznych i agroturystycznych na terenie gminy. - i Rozwój partnerstw lokalnych i rozwój animacji kulturalnej. - i Połączenie możliwości rozwoju terenów o potencjale turystycznym z istniejącą bazą obiektów zabytkowych i dziedzictwem kulturowym. - i Profesjonalizacja działań administracji publicznej. - i Modernizacja istniejącej sieci dróg oraz budowa nowych. - i Rozwój infrastruktury technicznej- zwłaszcza kanalizacyjnej.	- i Światowy kryzys gospodarczy spowodowany pandemią koronawirusa. - i Nasilające się zjawisko inflacji, prowadzące do szeregu negatywnych konsekwencji: społecznych (ubóstwo), gospodarczych (bezrobocie i recesja). - i Ubożenie społeczeństwa, spadek jakości życia. - i Rosnące ceny surowców i pracy utrudniające realizację inwestycji w założonych pierwotnie cenach. - i Ryzyko nieotrzymania środków z UE. - i Skomplikowane procedury i wydłużające się terminy ogłaszania programów unijnych oraz rozpatrywania i oceny wniosków. - i Brak inwestorów zewnętrznych oraz niechęć do inwestowania. - i Dalsze postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa i jego negatywny wpływ na sferę społeczną i gospodarczą gminy. - i Odpływ młodych dobrze wykształconych ludzi. - i Niska aktywność w dziedzinie rozwoju działalności pozarolniczej. - i Zwiększający się zakres zadań własnych gminy przy braku wsparcia finansowego z budżetu państwa. - i Niestabilna polityka rolna państwa. - i Niekorzystne trendy demograficzne. - i Zagrożenie patologią społeczną i dysfunkcją rodzin. - i Niski poziom środków budżetowych gminy na realizację zadań inwestycyjnych.

Źródło: Opracowanie własne.

2. Najważniejsze problemy

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej jak również analiza SWOT pozwoliły na zebranie najważniejszych problemów/ barier rozwojowych gminy. Celem ich uporządkowania i usystematyzowania zebrano je w formie tabelarycznej oraz podzielono na obszary: społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny oraz środowiskowy.

Tabela 36. Najważniejsze problemy w gminie.

Obszar	Problemy
Społeczny	✓ wysoka stopa bezrobocia, ✓ wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, ✓ niekorzystne zmiany demograficzne, wynikające z niskiego przyrostu naturalnego, niekorzystnej struktury wiekowej (wg. ekonomicznych grup wieku), oraz ujemnego salda migracji, ✓ wyludnianie się obszaru gminy, ✓ niski poziom dostępu do usług.
Gospodarczy	✓ niewystarczający poziom przedsiębiorczości na terenie gminy, ✓ niewystarczająca liczba zakładów pracy na terenie gminy, ✓ niewystarczająco korzystna struktura agrarna, ✓ brak rozwiniętego przemysłu rolno-spożywczego i przetwórstwa, ✓ niewystarczający stan infrastruktury drogowej, ✓ nierozwinięty przemysł spędzania czasu wolnego.
Przestrzenno-funkcjonalny	✓ braki w infrastrukturze technicznej, turystycznej i rekreacyjnej.
Środowiskowy	✓ braki w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i zagospodarowania odpadów, ✓ niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców gminy/ brak środków na realizację inwestycji pozytywnie wpływających na środowisko naturalne.

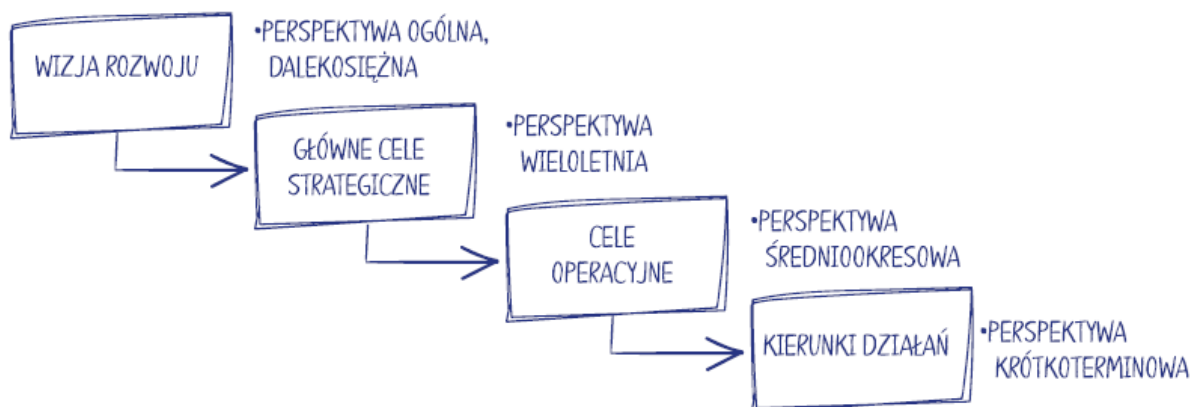
Źródło: Opracowanie własne.

3. Logika części programowej strategii

Tworząc część programową strategii założono, że struktura celów w dokumencie strategii musi tworzyć logicznie powiązany system. Realizacja działań powinna zapewniać osiągnięcie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczyniać się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów powinny wzajemnie się przenikać i uzupełniać, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii (wartości dodanej).

Schemat 1. Logika części programowej strategii.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny

4. Wizja rozwoju

Wizja gminy przedstawia obraz przyszłego stanu gminy, stanowiący wyobrażenie pożądanej rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2030 roku. Stanowi syntetyczny opis dążeń i aspiracji społeczności lokalnej opracowany przez całą wspólnotę gminy tj. władze samorządowe, partnerów społecznych oraz mieszkańców i ich reprezentantów. Wizja ukierunkowana jest prognostycznie, określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje zasadniczy kierunek podejmowanych działań.

Schemat 2. Wizja Gminy Terespol.

Wizja

Gmina Terespol – oparta na współpracy, działająca na rzecz dobra wspólnego i działań prorozwojowych, dbająca o jednoczesny rozwój w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej, przyjazna mieszkańcom, inwestorom i przybywającym tu gościom, dbająca o zrównoważony rozwój i partycypację społeczną, atrakcyjna turystycznie, o dobrym poziomie infrastruktury technicznej i społecznej, oraz chroniąca zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Terespol.

5. Misja rozwoju

Misja stanowi nadrzędny cel rozwoju gminy, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary jej rozwoju. Wskazując ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna, określa ona rolę władz samorządowych. Zgodnie z misją, władze samorządowe pełnią rolę inicjatora dla realizacji przedsięwzięć zgodnych ze Strategią Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030, a podejmowanych przez różnych aktorów życia społecznego i gospodarczego – liderów lokalnych, organizacje pozarządowe, instytucje publiczne, przedsiębiorców, grupy nieformalne mieszkańców, itd. Ponadto, władze samorządowe są także realizatorem własnych projektów (leżących w zadaniach własnych oraz we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego), zmierzających do rozwoju gminy, upowszechniania jej walorów, ułatwiania współpracy partnerów lokalnych i wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Misja to syntetyczny opis sposobu postępowania w celu realizacji wizji gminy.

Schemat 3. Misja Gminy Terespol.

Misja

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez skoordynowane działania samorządu sektora pozarządowego i środowiskiem biznesowym mające na celu wspieranie usług, przedsiębiorczości, rolnictwa i turystyki w oparciu o istniejącą oraz rozbudowywaną infrastrukturę techniczną i społeczną oraz walory przyrodnicze i kulturowe.

Źródło: Opracowanie Urzędu Gminy Terespol.

6. Priorytetowe obszary rozwoju

Przygotowując część strategiczną Strategii Rozwoju Gminy Terespol założono, że zaplanowane cele działań na terenie samorządu muszą być zgodne z dokumentami planistycznymi wyższego rzędu, tj. Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Przyjęto również, że Strategia powinna również wynikać ze stwierdzonych w diagnozie braków i potrzeb, które zbiorczo zostały przedstawione w ramach analizy SWOT.

Priorytetowe obszary rozwoju wraz ze wskazaniem wynikającymi z części diagnostycznej i przeprowadzonej analizy SWOT, zostały zawarte w poniższej tabeli:

Tabela 37. Priorytetowe obszary rozwoju.

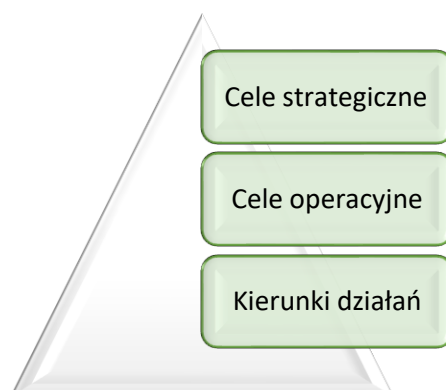
Obszar	Wskazanie działań
Społeczny	✓ wzrost liczby miejsc pracy i dochodów mieszkańców, ✓ rozwój ekonomii społecznej, ✓ minimalizowanie skutków niekorzystnych zmian demograficznych, ✓ przeciwdziałanie wyludnianiu się obszarów wiejskich.
Gospodarczy	✓ rozwój przemysłu (rolno-spożywczego i przetwórstwa), ✓ wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, ✓ poprawa infrastruktury drogowej, ✓ budowa atrakcji i organizacja nowych sposobów spędzania czasu wolnego, ✓ poprawa stanu środowiska naturalnego, ✓ rozwój przedsiębiorczości.
Przestrzenno-funkcjonalny	✓ modernizacja infrastruktury technicznej, turystycznej i rekreacyjnej, ✓ rewitalizacja terenu gminy.
Środowiskowy	✓ wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ✓ programy dot. edukacji ekologicznej.

Źródło: Opracowanie własne.

7. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Formułując część strategiczną przyjęto architekturę celów i kierunków działań opartą na metodologii wykorzystanej w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030. Cele strategiczne wskazują poziom wykształcenia oczekiwanego profilu społeczno-gospodarczego i określenia stanu rozwoju przestrzennego gminy. Cele operacyjne odnoszą się do stanu rozwoju wybranych płaszczyzn rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju funkcjonalnego określonych struktur przestrzennych. Kierunki działań określają zakres niezbędnych działań sprzyjających osiągnięciu celów Strategii.

Schemat 4. Architektura celów i kierunków działań.

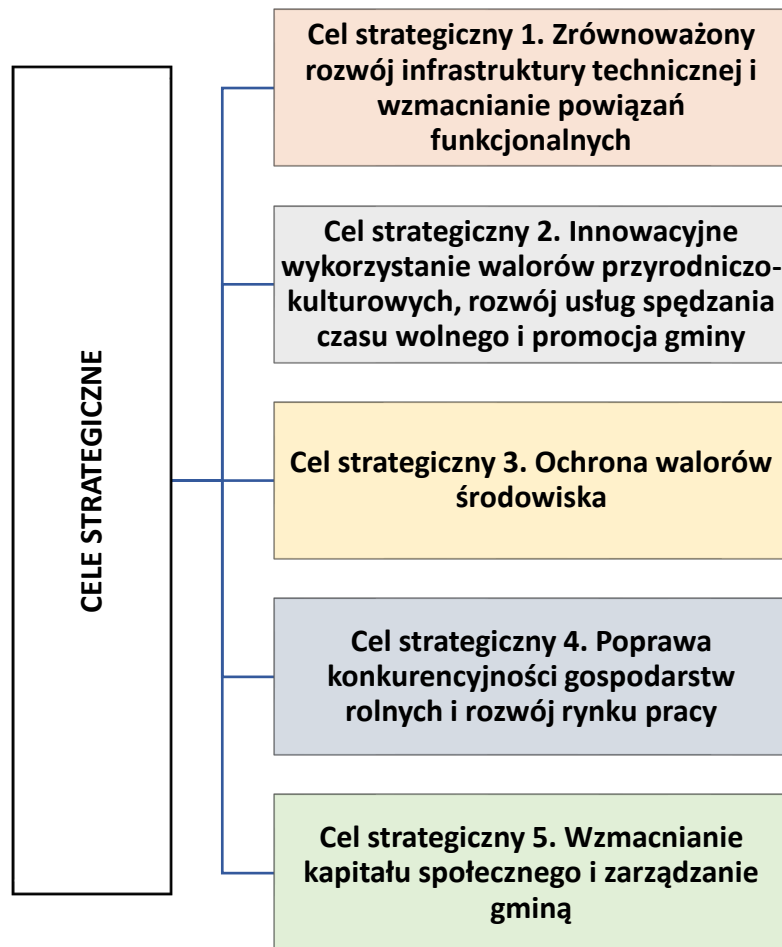

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Zaproponowane cele rozwoju gminy są konsekwencją i wynikają ze zidentyfikowanych w poprzednim rozdziale priorytetowych obszarów rozwoju. Tworzą one spójny i wzajemnie uzupełniający się system, w którym efekty jednych celów generują i wzmacniają efekty realizacji innych. Nadrzędną ideą jest wykorzystanie potencjałów rozwojowych, modernizacja gospodarki, innowacyjność oraz poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Tworząc układ celów strategicznych dla gminy Terespol oparto się w dużej mierze o wskazania zawarte w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku, a konkretnie na tematycznych obszarach dla Obszaru Strategicznej Interwencji Rostocze.

Schemat 5. Cele strategiczne gminy Terespol.

Źródło: Opracowanie własne.

8. Cele operacyjne

Tabela 38. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.

	Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych.
1.1.	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności
1.2.	Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami
1.3.	Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej
1.4.	Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
	Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy
2.1.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
2.2.	Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
2.3.	Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury
2.4.	Promocja gminy
	Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska
3.1.	Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych
3.2.	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej
3.3.	Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej
	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
4.1.	Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych
4.2.	Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
4.3.	Rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i rolniczego handlu detalicznego
4.4.	Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości
	Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
5.1.	Włączenie i integracja społeczna
5.2.	Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej
5.3.	Bezpieczeństwo publiczne
5.4.	Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.

9. Kierunki działań

W niniejszym rozdziale przedstawiono zestawienie kierunków działań, które gmina Tereszpól planuje podjąć w ramach każdego z założonych celów operacyjnych. Wskazano tu również rolę i zadania gminy przy ich realizacji. Należy podkreślić, iż zaprezentowane zestawienie kierunków działań nie stanowi zamkniętego katalogu i będzie mogło być w każdej chwili uzupełniane o nowe elementy w zależności od potrzeb gminy, charakteru zewnętrznych konkursów oraz jej możliwości finansowych. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych. W sytuacji, gdzie na dzień uchwalania strategii nie zostały zidentyfikowane żadne projekty, została poczyniona odpowiednia adnotacja. Działania te w każdej chwili mogą zostać uaktualnione na mocy uchwały o aktualizacji strategii.

Cel strategiczny nr 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej, wzmacnianie powiązań funkcjonalnych oraz współpracy transgranicznej i międzyregionalnej- kierunki działań

	Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych
	1.1. Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności
Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa nowych odcinków dróg gminnych
2.	Zwiększanie połączenia z ponadlokalnym układem komunikacyjnym.
3.	Przebudowa bądź modernizacja dróg gminnych i powiatowych poprawiających dostępność komunikacyjną i mobilność mieszkańców gminy
4.	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez budowę m.in.: chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia, barier ochronnych
5.	Budowa, rozbudowa lub modernizacja infrastruktury parkingowej
6.	Budowa ścieżek rowerowych i wiat rowerowych
7.	Organizacja spotkań informacyjnych dotyczących tematyki elektromobilności
8.	Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
9.	Poprawa jakości dróg dojazdowych do mieszkańców (pokrycie nawierzchnią asfaltową) oraz inwestycji w poprawę dróg polnych (utwardzenie lub pokrycie płytą betonową) oraz budowę oświetlenia ulicznego.
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	+ Budowa punktów ładowania samochodów elektrycznych + Budowa chodnika przy drodze powiatowej Bukownica – Bukownica Mała. + Przebudowa dróg na obszarze opracowania MPZP „tzw. Zagumienki”. + Budowa chodnika przy drodze powiatowej – ul. Kościelna na długości około 0,5 km w miejscowości Tereszpól-Zaorenda. + Budowa chodnika Tereszpól-Zygmunt (Zahart).

	Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych
	1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami
Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury wodociągowej w gminie (sieć wodociągowa, stacje ujęcia i uzdatniania wody itp.)

2.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów infrastruktury kanalizacyjnej w gminie (kanalizacja ściekowa i deszczowa, oczyszczalnia ścieków itp.)
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich
4.	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych
5.	Organizacja szkoleń informacyjnych dot. zbiórki odpadów.
6.	Budowa/Modernizacja Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	⊕ Budowa kanalizacji sanitarnej z pompowniami ścieków w miejscowości Szozdy. ⊕ Budowa kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bukownica. ⊕ Przebudowa wodociągów na terenie gminy. ⊕ Budowa zbiornika retencyjnego na gruntach mienia komunalnego w Lipowcu. ⊕ Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Tereszpól-Zaorenda w systemy oczyszczalni nowej generacji. ⊕ Zakup linii do prasowania wysegregowanych odpadów tj. papier plastik (pety) z rozbudową PSZOK. ⊕ Modernizacja ujęcia wody w Tereszpolu-Zygmuntach. ⊕ Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i budowa nowej sieci wodociągowej wraz ze zdalnym odczytem wodomierzy na terenie gminy Tereszpól. ⊕ Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej i budowa nowej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Tereszpól. ⊕ Modernizacja oczyszczalni ścieków etap II wraz z przebudową pompowni ścieków na terenie Gminy Tereszpól.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych	
1.3. Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej	
Lp.	Kierunek działań
1.	Rozwój e-administracji oraz dostępu do e-usług.
2.	Wykorzystanie technologii informacyjnych w udostępnianiu zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych.
3.	Działania ukierunkowane na rozwój elektronicznej administracji i usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (składanie wniosków drogą elektroniczną, elektroniczny punkt informacji).
4.	Tworzenie i rozwój cyfrowych zasobów gminy m.in. w zakresie mienia i nieruchomości, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia itp.
5.	Wykorzystanie lokalnych centrów aktywności do działań w zakresie e-edukacji i podnoszenia kompetencji cyfrowych mieszkańców
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	⊕ Odbudowa zbiornika wodnego z utworzeniem dla mieszkańców strefy relaksu w miejscowości Tereszpól-Kukiełki.

Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych	
1.4. Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy	
Lp.	Kierunek działań

1.	Prowadzenie polityki przestrzennej i rewitalizacyjnej w gminie w oparciu o aktualne studia i plany
2.	Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich, przywracająca lub nadająca im nowe funkcje obszarom oraz prowadząca do rozwiązania zdiagnozowanych problemów społecznych na tych obszarach
3.	Kształtowanie przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich
4.	Zagospodarowanie zdegradowanych/niewykorzystanych przestrzeni publicznych
5.	Montaż systemu monitoringu wizyjnego
6.	Tworzenie i wyposażenie terenów inwestycyjnych w podstawową infrastrukturę (drogową, energetyczną, wodno-ściekową, teleinformatyczną) oraz infrastrukturę kubaturową, umożliwiającą szybkie uruchomienie przez inwestorów działalności gospodarczej
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	+ Zakup Zespołu dworsko-parkowego z XIX w, z przyległym terenem i pozostałością parku. (aleja-rząd starych grabów) oraz jego remont z przeznaczeniem na Ośrodek Edukacyjny związany z Powstaniem Styczniowym.

Cel strategiczny nr 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy- kierunki działań

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	
2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	
Lp.	Kierunek działań
1.	Rozbudowa małej infrastruktury turystycznej, służącej udostępnianiu na cele turystyczne obszarów cennych przyrodniczo
2.	Renowacja i rewitalizacja na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego
3.	Odnawianie lub poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich
4.	Zagospodarowanie atrakcyjnych przyrodniczo obszarów gminy
5.	Rozbudowa, przebudowa i remont infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej
6.	Zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej
7.	Budowa punktów/ wież widokowych.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	+ Remont wiaduktu kolejowego w miejscowości Terespol-Zaorenda.

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	
2.2. Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	
Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa/przebudowa/modernizacja obiektów sportowych na terenie gminy
2.	Przygotowanie nowych tras dla turystyki pieszej i rowerowej.
3.	Budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zapleczem socjalnym (m.in. place zabaw)

4.	Budowa siłowni zewnętrznych.
5.	Budowa miejsc kampingowych wraz z uzbrojeniem.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	+ Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie szkoły podstawowej w Tereszpolu Kukielkach o nawierzchni sztucznej. + Budowa punktów widokowych przy szlakach rowerowych pieszo-jezdnym na terenie gminy.

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	
2.3. Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury	
Lp.	Kierunek działań
1.	Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe).
2.	Stworzenie internetowej bazy zabytków zlokalizowanych na terenie gminy.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.	

Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy	
2.4. Promocja gminy	
Lp.	Kierunek działań
1.	Kreowanie dobrego wizerunku gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystów poprzez zróżnicowane działania marketingowe
2.	Rozbudowa i wdrożenie kompleksowego systemu informacji i promocji turystycznej i kulturalnej w gminie
3.	Opracowanie spójnego systemu Identyfikacji Wizualnej Miasta i Gminy Tereszpól.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.	

Cel strategiczny nr 3. Ochrona walorów środowiska- kierunki działań

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska	
3.1. Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych.	
Lp.	Kierunek działań
1.	Budowa indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych
2.	Działania z zakresu małej retencji oraz ochrony przeciwpowodziowej.
3.	Ochrona jakości wód w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin.
4.	Wdrażanie zasady gospodarki zamkniętej gromadzenia wody deszczowej przez mieszkańców i przedsiębiorców.
5.	Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
+ Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców pod kątem przeciwpożarowym poprzez zakup pojazdów nowej generacji dla OSP na terenie gminy.	

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska	
3.2. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej	
Lp.	Kierunek działań
1.	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów publicznych m.in. poprzez działania termomodernizacyjne, poprawę systemu grzewczego i oświetleniowego budynków, stosowanie inteligentnych systemów monitorowania i sterowania zużyciem energii, szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.
2.	Wymiana oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej na energooszczędne.
3.	Budowa/wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne.
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
+ Termomodernizacja budynku urzędu gminy wraz z modernizacją źródła ciepła.	

Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska	
3.3. Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej	
Lp.	Kierunek działań
1.	Montaż instalacji OZE (m.in.: panele solarne, panele fotowoltaiczne, pompy ciepła) w budynkach użyteczności publicznej.
2.	Montaż instalacji OZE (w tym m.in.: panele solarne, panele fotowoltaiczne, pompy ciepła) w budynkach mieszkalnych.
3.	Rozwój inteligentnych systemów i sieci elektroenergetycznej oraz systemów magazynowania energii na szczeblu lokalnych i we współpracy z innymi gminami.
4.	Budowa farm fotowoltaicznych
5.	Rozwój firm w branży energetyki odnawialnej (firmy produkujące urządzenia do wytwarzania energii z OZE, firmy budowlane zajmujące się instalacjami OZE, firmy produkujące energię z OZE, w tym w ramach mikroinstalacji- wspieranie potencjalnych przedsiębiorców w zakresie udzielania odpowiedniej informacji oraz pomoc w procesie inwestycyjnym
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
+ Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej.	

	+ Wymiana lamp oświetlenia ulicznego na energooszczędne. + Montaż instalacji OZE budynkach mieszkalnych.
--	--

Cel strategiczny nr 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy- kierunki działań

	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
	4.1. Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych
Lp.	Kierunek działań
1.	Realizacja projektów promujących ekologiczne sposoby nawożenia upraw oraz ich przechowywania.
2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
3.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenach nowych inwestycji mieszkaniowych.
4.	Wsparcie szkoleniowe i doradcze w zakresie poprawy efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym
5.	Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki- wsparcie merytoryczne z zakresu budowy jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatrową, biogaz, biomasę, energię słoneczną, wodę oraz geotermię
6.	Promocja szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności przez rolników oraz właścicieli lasów w zakresie prowadzonej produkcji, ochrony środowiska oraz marketingu swoich produktów i usług
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze

	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
	4.2. Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
Lp.	Kierunek działań
1.	Wsparcie edukacji ekologicznej w gospodarstwach rolnych i zakładach przetwórczych – poprzez organizację szkoleń, kursów, konferencji we współpracy z LODR.
2.	Wsparcie w pozyskiwaniu środków na rozwój rolnictwa ekologicznego – organizacja spotkań z doradcami, praktykami oraz prywatnymi inwestorami.
3.	Pomoc w organizacji spółdzielni, stowarzyszeń, grup producentów produktów ekologicznych.
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
	4.3. Rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i rolniczego handlu detalicznego
Lp.	Kierunek działań
1.	Tworzenie warunków zachęcających do rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej
2.	Podjęcie współpracy z organizacjami turystycznymi w zakresie rozwoju oferty turystycznej
3.	Budowa i modernizacja targowisk gminnych
4.	Utworzenie miejsca promocji produktów lokalnych oraz utworzenie zaplecza infrastrukturalnego dla wsparcia twórczości ludowej a także utworzenie ośrodków rzemiosła ludowego oraz tworzenia izb regionalnych.
5.	Wspieranie rozwoju usług na rzecz rolnictwa.
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
	4.4. Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości
Lp.	Kierunek działań
1.	Współpraca z przedsiębiorcami w zakresie pomocy organizacyjno-prawnej w zakresie zarządzania zmianą i niwelowania skutków kryzysu gospodarczego.
2.	Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz innymi instytucjami w zakresie promocji programów nastawionych na zwiększenie samozatrudnienia mieszkańców
3.	Kreowanie i podejmowanie lokalnych inicjatyw oraz programów poprawiających atrakcyjność inwestycyjną oraz rozwój przedsiębiorczości we współpracy z instytucjami otoczenia biznesu oraz instytucjami finansowymi.
4.	Wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, finansowanie kosztów prowadzenia działalności w początkowym okresie)
5.	Współdziałanie z lokalnymi instytucjami otoczenia biznesu oraz firmami funkcjonującymi w Rejestrze Usług Rozwojowych (RUR) w celu angażowania przedsiębiorstw do uczestnictwa w projektach szkoleniowo-doradczych.
6.	Rozwój firm z branży przetwórstwa rolno-spożywczego, wykorzystującego lokalne zasoby produkcji rolnej poprzez aktywne wsparcie potencjalnych przedsiębiorców (udzielanie odpowiedniej informacji oraz pomocy w procesie inwestycyjnym)
7.	Rozwój przedsiębiorstw społecznych, obejmujący m.in. fazę przygotowawczą (szkolenia i doradztwo) oraz fazę inkubacji (koszty założenia przedsiębiorstwa, mentoring) oraz fazę rozwoju (finansowanie miejsc pracy)
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

**Cel strategiczny nr 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą-
kierunki działań**

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą	
5.1. Włączenie i integracja społeczna	
Lp.	Kierunek działań
1.	Rozwój instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych (w tym placówek wsparcia dziennego oraz środowiskowego) - realizacja zadań własnych w ramach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, a także poprzez bliską współpracę z instytucjami i placówkami podlegającymi samorządowi powiatowemu
2.	Aktywny udział gminy w realizacji kompleksowych programów na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową
3.	Realizacja działań na rzecz reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych- współpraca partnerska z podmiotami o charakterze reintegracyjnym (zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, centra integracji społecznej, klub integracji społecznej)
Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych	
	 Zmiana sposobu użytkowania Starej szkoły przy torach kolejowych z przeznaczeniem na mieszkania socjalne oraz pomieszczenia biurowo-administracyjne

Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą	
5.2. Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej	
Lp.	Kierunek działań
1.	Wzrost poziomu upowszechniania usług w zakresie edukacji przedszkolnej oraz podniesienie jej jakości- współpraca Urzędu Gminy z podmiotami uprawnionymi do prowadzenia edukacji przedszkolnej- informowanie o możliwościach zewnętrznego finansowania
2.	Rozwój instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (m.in. żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie).
3.	Poprawa warunków edukacji ogólnej przyczyniająca się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw
4.	Rozwijanie indywidualnych umiejętności uczniów, szczególnie uczniów uzdolnionych oraz uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych i predyspozycjach sportowych- współpraca Urzędu Gminy ze szkołami- działania realizowane przez własne jednostki organizacyjne oraz we współpracy z jednostkami podległymi samorządowi powiatowemu zajmującymi się szkolnictwem na poziomie szkół ponadpodstawowych
5.	Rozwój na poziomie gminy i powiatu spójnego systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla młodzieży szkolnej
6.	Rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych, w tym w tym form środowiskowych (zdeinstytucjonalizowanych)
7.	Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych
8.	Profilaktyka uzależnień oraz przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży
9.	Wspieranie sektora ekonomii społecznej

10.	Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej i zwiększenie jej dostępności dla osób o specjalnych potrzebach, w tym dla osób z niepełnosprawnością
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

	Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
	5.3. Bezpieczeństwo publiczne
Lp.	Kierunek działań
1.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie gminy w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof- zakup sprzętu dla wybranych OSP (funkcjonujących w systemie KSRG i będących poza nim) dla wybranych na we współpracy z Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej
2.	Budowa infrastruktury bezpieczeństwa publicznego
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

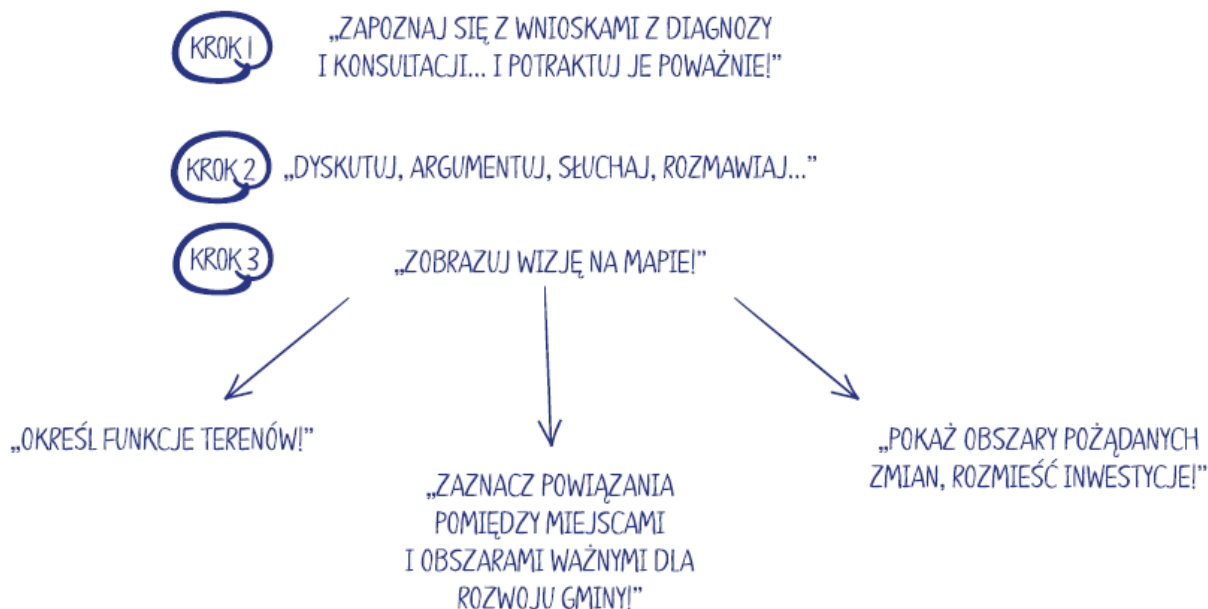
	Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
	5.4. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania
Lp.	Kierunek działań
1.	Wzmocnienie zdolności analitycznych służb planowania przestrzennego, m.in. poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania, interpretacji i prezentacji danych przestrzennych
2.	Wzmocnienie bazy wiedzy i potencjału kadrowego gminy w zakresie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz innowacyjnych rozwiązań w zakresie stosowania prawa zamówień publicznych- realizacja m.in. poprzez udział pracowników gminy w organizowanych szkoleniach, seminariach oraz platformach współpracy
3.	Wprowadzenie cyfrowych rozwiązań w zakresie zarządzania infrastrukturą.
	Wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i społecznych
	Na dzień uchwalenia strategii nie zidentyfikowano konkretnych działań w tym obszarze.

10. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju

10.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej obrazuje strategiczne pomysły na rozwój gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego. W swym założeniu ma stanowić porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych przestrzennie.

Bazą modelu jest przestrzeń, która jest dobrem i zasobem o strategicznym znaczeniu dla społeczności lokalnych. Przestrzeń ma określoną powierzchnię, posiada konkretną wartość, a jednocześnie zmienia się pod wpływem trendów globalnych (np. zmiany klimatyczne) oraz lokalnych (np. podlega silnej presji rozwojowej i zawłaszczaniu przez indywidualnych właścicieli).

Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Główne zadania modelu to:

- ✓ obrazować kierunki rozwoju przestrzennego,
- ✓ opisywać spodziewane efekty przekształceń przestrzeni wynikające z realizacji celów strategii oraz wyjaśniać spójność interwencji dedykowanych danym obszarom,
- ✓ określać i hierarchizować obszary o różnych charakterystykach oraz powiązaniach między nimi, formułować ogólne zalecenia (rekomendacje) i zasady dotyczące gospodarowania przestrzenią (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów istotnych z punktu widzenia rozwoju gminy),
- ✓ ustalać ramy współpracy z interesariuszami na obszarach realizacji wyznaczonych celów rozwoju (np. właścicielami nieruchomości, instytucjami rządowymi i JST, inwestorami, przedsiębiorcami),

- ✓ tłumaczyć wartości ważne w długiej perspektywie czasowej, wyrażane w wizji rozwoju i decydujące o prowadzonej polityce rozwoju,
- ✓ definiować interes publiczny poprzez ustalenie ram działania dla strategii, polityk i użytkowania przestrzeni, a w konsekwencji pełnić funkcje prewencyjne przed ewentualnymi konfliktami – społecznymi, przestrzennymi, środowiskowymi (np. dotyczącymi lokalizowania kontrowersyjnych inwestycji).

10.2. Uwarunkowania modelu- pozycja gminy w krajowej i regionalnej polityce przestrzennej

Pozycja Gminy w „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego”

W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego” (zał. nr 1 do uchwały nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.), Gmina Teresopol jest wymieniana w odniesieniu do:

- ✓ ochrony planistycznej zlewni Czarnej Łady (wraz z m. Biłgoraj, oraz gminami Biłgoraj, Aleksandrów, Księżpol i Józefów),
- ✓ ochrony planistycznej zlewni prawostronnych dopływów górnej Tanwi do ujścia Szumu (wraz z: Lubycza Królewska, Bełzec, Tomaszów Lub., Susiec, Krasnobród, Józefów, m. Józefów, Obsza, Łukowa, Zwierzyniec, Księżpol, Aleksandrów),
- ✓ ochrona planistycznej zlewnia górnego Wieprza (wraz z miejscowościami: Tomaszów Lub., Tarnawatka, Krynice, Łabunie, Susiec, Krasnobród, m. Krasnobród, Adamów, Zwierzyniec, m. Zwierzyniec, Księżpol, Józefów, Radecznica, Szczepieszyń, m. Szczepieszyń, Zamość, Sułów, Nielisz, Turobin),
- ✓ kształtowania i utrwalania tożsamości regionalnej oraz turystycznego wykorzystania potencjału kulturowego. W PZP WL wskazuje się: pasmo pogranicza kulturowego wyznaczone przez obiekty sakralne 3 religii, tj.: chrześcijaństwa (greckokatolickie, rzymsko-katolickie, prawosławne), judaizmu i islamu, rozciągające się od Haczowa (woj. podkarpackie) po Drohiczyn (woj. podlaskie); roztoczańsko-puszczańskie pasmo osadnictwa leśnego dla którego typowe są wsie rozproszone, o nieregularnym układzie pól,
- ✓ Obszarów wskazanych do rozwoju przetwórstwa drzewnego i papierniczego. Gmina Teresopol została wymieniona jako gmina o dużej koncentracji zakładów zajmujących się przeróbką drewna (tartaki).

Gmina Teresopol została ponadto zaliczona do Kotliny Sandomierskiej i Rostocza, gdzie występuje na tym terenie wysoka lesistość. Pod tym względem szczególnie wyróżnia się Równina Biłgorajska z obszarem Lasów Janowskich i Puszczy Solskiej. Lesistość w gminach położonych w tym obszarze przekracza często 50%, czego przykładem może być gmina Józefów (56%), Zwierzyniec (70%), Teresopol (72%). Sukcesywny wzrost zasobów drzewnych wpływa na rozwój usług w zakresie gospodarki leśnej oraz sektora drzewnego. Bogata baza surowcowa jest podstawą funkcjonowania na tym terenie wielu zakładów przerobu drewna oraz innych zakładów świadczących usługi w zakresie gospodarki leśnej i transportu drewna.

Rozmieszczenie największych miast w regionie, dla których zgodnie z krajową polityką kształtowania sieci osadniczej wskazuje się działania służące koncentrowaniu określonych funkcji o znaczeniu krajowym, regionalnym i subregionalnym, wpływa na zróżnicowany do nich dostęp z poszczególnych obszarów województwa lubelskiego. Przyjmując 40 min. jako maksymalny czas dojazdu, w którym mieszkańcy powinni mieć zagwarantowany dostęp usług publicznych wyższego rzędu (przede

wszystkim specjalistycznych usług medycznych, usług ponadpodstawowych i wyższego rzędu w zakresie edukacji, w tym wyższego szkolnictwa zawodowego, usług kultury wysokiej) oraz miejskich rynków pracy, wyodrębniają się obszary o utrudnionym dostępie do wskazanych funkcji. Obejmują one gminy położone poza przyjętymi strefami oddziaływania Lublina, Białej Podlaskiej, Chełma, Puław i Zamościa, m.in. w: południowej i południowo-zachodniej części województwa: Józefów nad Wisłą, Annopol, Gościeradów, Dzierzkowice, Urzędów, Trzydnik Duży, Szastarka, Potok Wielki, Modliborzyce, Szastarka, Batorz, Godziszów, Chrzanów, Janów Lubelski, Dzwola, Goraj, Frampol, Biłgoraj, Terespol, Aleksandrów, Potok Górny, Biszczka, Księżpol, Łukowa, Tarnogród, Obsza.

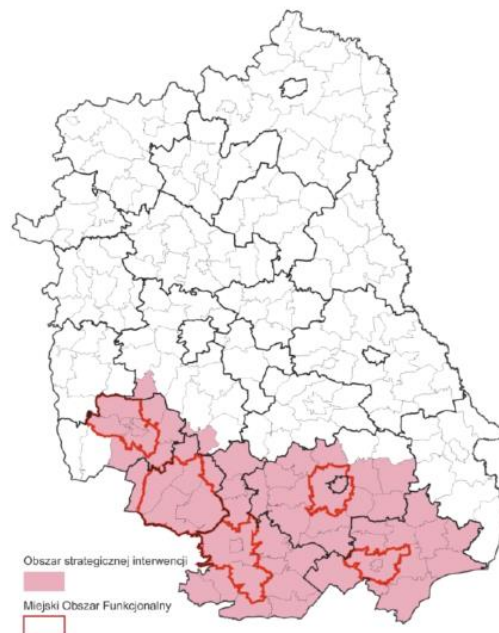

Pozycja Gminy w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”

Realizując jedno z podstawowych założeń krajowej polityki regionalnej, które zakłada zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, a także uwzględniając wyraźne zróżnicowanie poszczególnych terytoriów pod względem stanu rozwoju oraz występujących barier i potencjałów, w SRWL przyjęto następujące ramy delimitacji Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) subregionalnych:

- ✓ podstawą wyznaczania OSI subregionalnych są zróżnicowane cechy przestrzeni odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa (Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego -PZPWL 2015) oraz regionalizacji fizycznogeograficznej Polski,
- ✓ granice OSI wyznaczane są na podstawie granic administracyjnych gmin,
- ✓ wyznaczone w województwie OSI subregionalne uwzględniają krajową politykę rozwoju regionalnego ukierunkowaną terytorialnie, wyrażoną poprzez krajowe OSI określone w KSRR 2030, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Mapa 13. OSI Rostocze

Źródło: „Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”.

Gmina Teresopol została zaliczona do OSI Rostocze (jako MOF ośrodka lokalnego, tj. Biłgoraja). Tworząc część strategiczną niniejszego dokumentu skupiono się na tym, aby cele wyznaczone przez Gminę były zgodne z celami określone dla ww. OSI. Zadbano ponadto, aby ich dobór nastąpił w sposób zapewniający ich dostosowanie do lokalnej specyfiki a jednocześnie zapewnił wykonalność finansową zapisów strategii.

Szczegółowe informacje przedstawia Tabela 39.

Tabela 39. OSI Roztocze- charakterystyka.

Priorytet rozwoju	Społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.
Podstawy delimitacji	– zasięg Roztoczańsko-Puszczańskiego Obszaru Funkcjonalnego (waloryzacja w PZPWL 2015), – obszar Transgranicznego Rezerwatu Biosfery Roztocze, – obszar współpracy w ramach Stowarzyszenia Samorządów Euroregion Roztocze, – obszar projektowanego Geoparku Kamienny Las na Roztoczu.
Cechy wiodące – przesłanki delimitacji:	– wysoka lesistość, która w wielu gminach przekracza 50% powierzchni, – duży udział powierzchni obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody, – uznany wysoki potencjał turystyczny, w tym wynikający z unikalnego w skali kraju krajobrazu naturalno-kulturowego, – wysokie walory krajoznawcze, które predestynują ten obszar do rozwoju aktywnych form wypoczynku, tj.: turystyki krajoznawczej, przyrodniczej, wędrówek pieszych i rowerowych, a także edukacji ekologicznej, – sprzyjające warunki klimatyczne dla rozwoju turystyki zimowej i leczniczej oraz odpowiednie warunki hipsometryczne dla uprawiania sportów zimowych, – złożona, wielofunkcyjna struktura przyrodnicza, stanowiąca o szczególnym znaczeniu obszaru w kształtowaniu powiązań ekologicznych, – istniejące naturalne powiązania funkcjonalne w układzie transgranicznym, – zidentyfikowane zasoby uzdrowiskowe (klimat leczniczy i wody mineralne), – wysoki poziom nasłonecznienia.
Zasięg OSI	MOF: Biłgoraja, Janowa Lubelskiego, Kraśnika, Tomaszowa Lubelskiego i Zamościa; – 41 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Adamów, Aleksandrów, Batorz, Bełzec, Biszczka, Chrzanów, Frampol, Goraj, Jarczów, Józefów, Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice, Lubycza Królewska, Łabunie, Łaszczów, Łukowa, Miączyn, Nielisz, Obsza, Potok Górny, Potok Wielki, Tereszpól, Radecznicza, Sitno, Sułów, Susiec, Stary Zamość, Szastarka, Tereszpól, Tarnawatka, Telatyn, Tereszpól, Trzydnik Duży, Turobin, Tyszowce, Ulhówek, Wilkołaz, Zakrzew, Zakrzówek, Zwierzyniec; – 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Borzechów i Tarnogród.
Kierunki interwencji /tematyczne obszary wsparcia Żywicielskiego OSI w kontekście realizacji celów SRWL	Kierunki interwencji / tematyczne obszary wsparcia Żywicielskiego OSI w kontekście realizacji celów SRWL: 1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych. – Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych. 2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej. – Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast. Przedsięwzięcia flagowe: ○ Realizacja drogi ekspresowej Via Carpatia / S19; ○ Realizacja drogi ekspresowej S17, w tym budowa obwodnic: Zamościa i Tomaszowa Lubelskiego; ○ Przebudowa DK74, w tym budowa obwodnic: Dzwoli, Gorajca, Janowa Lubelskiego, Tereszpoła, Zamościa;

- Przebudowa i rozbudowa dróg wojewódzkich nr: DW833, DW835, DW837, DW842, DW848, DW849, DW850, DW852, DW853, DW858, DW863, w tym budowa obwodnicy Kraśnika (DW833), Urzędowa (DW833), Biłgoraja (DW835), Frampola (DW835) i Tarnogrodu (DW835).
- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny.

Przedsięwzięcia flagowe:

- Realizacja szlaku kolejowego relacji Warszawa – Lwów;
- Budowa nowego połączenia kolejowego (Lublin – Zamość / komponent CPK: Trawniki – Zamość);
- Budowa linii kolejowej (Szastarka – Janów Lubelski – Biłgoraj) wraz z poprawą dostępności do transportu kolejowego w m. Kraśnik;
- Przebudowa linii kolejowej nr 68 relacji Lublin – Stalowa Wola / budowa nowego odcinka Kraśnik – Rzeczyca;
- Przebudowa linii kolejowych 69 i 72 na odc. Rejowiec – Zawada – Zamość Szopinek wraz z budową łącznicy omijającej stację Zawada;
- Budowa linii kolejowej nr 56 (Wólka Orłowska – Bełzec);
- Budowa dworca kolejowego w Kraśniku;
- Rozbudowa Lokalnego Centrum Sterowania Linii Hutniczej Szerokotorowej oraz przebudowa stacji Zamość Bortatycze i Terespol.

2.4 Ochrona walorów środowiska.

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności.

Przedsięwzięcia flagowe:

- Opracowanie planów ochrony oraz planów zadań ochronnych dla obszarów objętych prawną formą ochrony przyrody;
- Aktualizacja lokalnych dokumentów planistycznych w zakresie uwzględnienia działań i warunków zagospodarowania wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych.

3.3 Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej.

- Rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych.

Przedsięwzięcia flagowe:

- Rozbudowa bazy i infrastruktury uzdrowiska Krasnobród;
- Realizacja procesu dochodzenia do uzyskania statusu uzdrowiska na terenach występowania naturalnych czynników leczniczych (wody mineralne, właściwości klimatu) w gminach: Biszczu, Janów Lubelski, Łukowa i Susiec.

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce

Przedsięwzięcia flagowe:

- Utworzenie Geoparku „Kamienny las na Roztoczu”.
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe)
- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa)
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.)

	Przedsięwzięcia flagowe: ○ Rozbudowa Centralnego Szlaku Rowerowego Rostocza; ○ Rozbudowa Green Velo; ○ Organizacja szlaku Architektury Drewnianej Województwa Lubelskiego. – Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych – Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych 4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej – Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna). Przedsięwzięcia flagowe: ○ Wspieranie rozbudowy istniejącej oraz budowy nowej infrastruktury poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, infrastruktura turystyczna). – Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej
--	---

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Pozycja Gminy Teresopol w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”

Gmina Teresopol wraz z innymi gminami powiatu biłgorajskiego (Aleksandrów, Biłgoraj, Biszczka, Frampol, Goraj, Józefów, Księżpol, Łukowa, Obsza, Potok Górny, Turobin) znajduje się na liście gmin zagrożonych trwałą marginalizacją znajdującą się w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030”. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzenie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Obszary te zostały wyznaczone na podstawie wielowskaźnikowej metodyki opracowanej na potrzeby Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju z perspektywą do 2030 roku.⁶

⁶ Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027.

10.3. Analiza kluczowych uwarunkowań rozwojowych

Usytuowanie w regionie oraz uwarunkowania zewnętrzne ograniczające gminę

Gmina Tereszpól położona jest w północno-wschodniej części powiatu biłgorajskiego; sąsiaduje od zachodu i wschodu z gminą Józefów i od południa z gminą Aleksandrów.

Tereszpól-Zaorenda położony jest wśród kompleksów leśnych we wschodniej części powiatu biłgorajskiego, na terenie Puszczy Solskiej i Rزتocza. Jest jedną z trzech wsi stanowiących zespół zabudowań o ogólnej nazwie Tereszpól. Miejscowość ciągnie się na długości ponad 5 km wzdłuż drogi lokalnej, odchodzącej ku południu od drogi wojewódzkiej nr 858 w relacji Biłgoraj – Szczepbrzeszyn. Kolejność wsi z północy na południe jest następująca: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki.

Ośrodek gminny

Wieś Tereszpól- Zaorenda stanowi ośrodek gminny, w którym koncentrują się: administracja, usługi publiczne i komercyjne, rzemiosło produkcyjne, obsługa rolnictwa i leśnictwa, obsługa komunikacji i mieszkalnictwo. Układ przestrzenny ośrodka gminnego to zabudowa zwarta wieloosiowa.

Graficzna prezentacja zachodzących zjawisk i istniejących uwarunkowań.

Mapy prezentowane na kolejnych stronach będą przedstawiały opisane wcześniej w dokumencie zjawiska w sposób graficzny. Szczegółowe opisy poszczególnych zakresów tematycznych znajdują się poniżej:

a. Układ komunikacyjny

Na terenie gminy występują drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Przez Gminę Tereszpól przebiega łącznie 5,862 km dróg wojewódzkich o nawierzchni bitumicznej.

- 858 Szczepbrzeszyn – Zarzecze - długość odcinka 5,862 km.

b. Demografia

Wśród miejscowości zlokalizowanych na terenie gminy, najwięcej mieszkańców na koniec 2022 roku posiadały Tereszpól-Zaorenda (1173), a następnie: Tereszpól-Kukiełki (870) i Tereszpól-Zygmunt (765).

c. Ochrona przyrody

Ochroną prawną są objęte obszary:

- 1) Szczepbrzeszyński Park Krajobrazowy PL.ZIPOP.1393.PK.51.
- 2) Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk NATURA 2000 PLH060034 Uroczyska Puszczy Solskiej.
- 3) Szum PL.ZIPOP.1393.RP.102.
- 4) Rزتocze NATURA 2000 PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060012.B.
- 5) Rزتocze Środkowe NATURA 2000 PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060017.H.

d. Infrastruktura wodociągowa

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 31,5 km, ilość przyłączy: 1 540 szt.

W sieć wodociągową wyposażone są miejscowości: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki, Lipowiec, Panasówka, Szozdy, Bukownica.

e. Infrastruktura kanalizacyjna

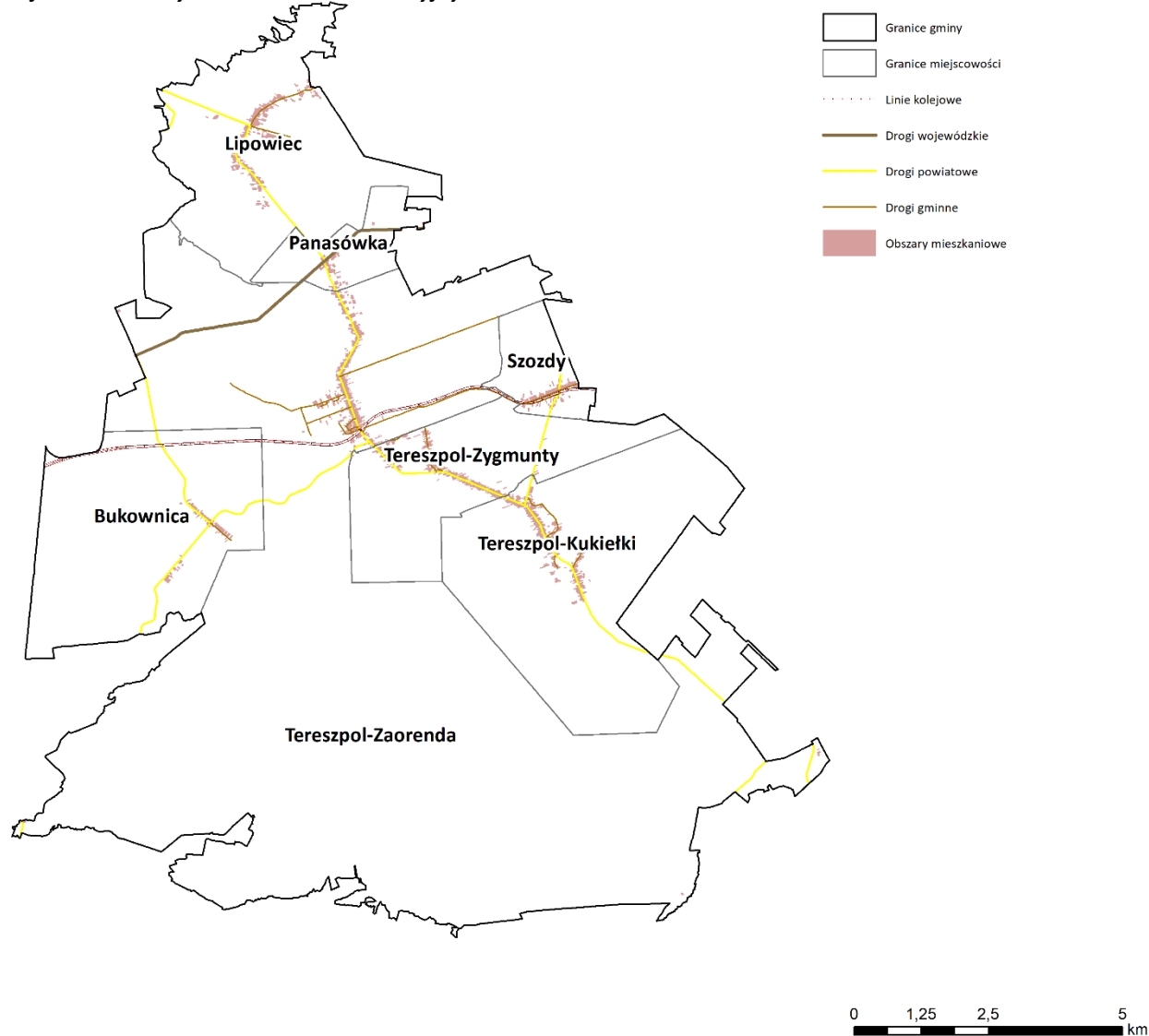
Łączna długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 40 km, przy odpowiadającej jej liczbie przyłączy wynoszącej 920 szt.

W sieć kanalizacyjną wyposażone są miejscowości: Terespol-Zaorenda, Terespol-Zygmunt, Terespol-Kukielki, Panasówka, Lipowiec.

Miejscowości nie posiadające kanalizacji to: Szozdy, Bukownica.

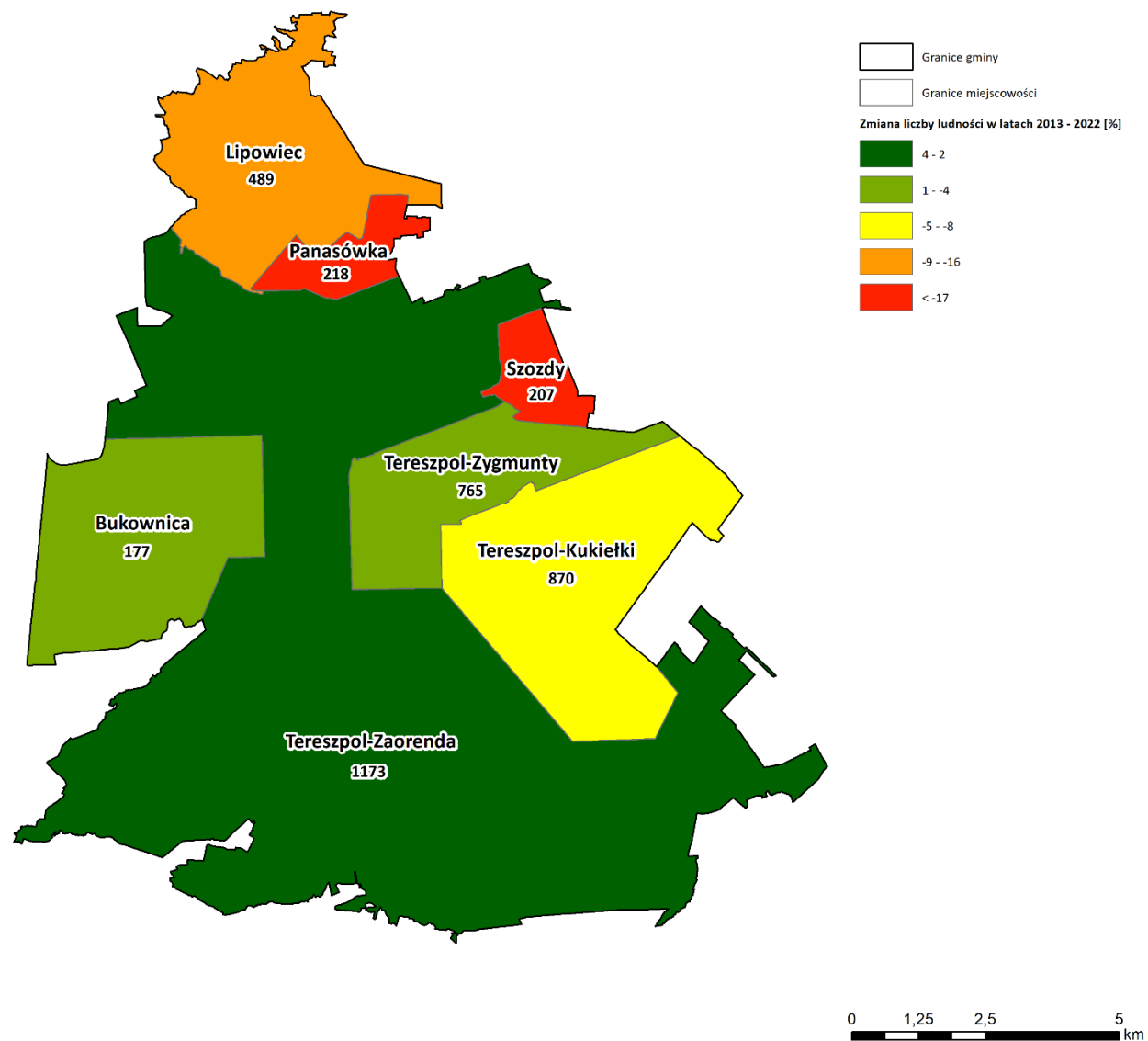

Mapa 14. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym

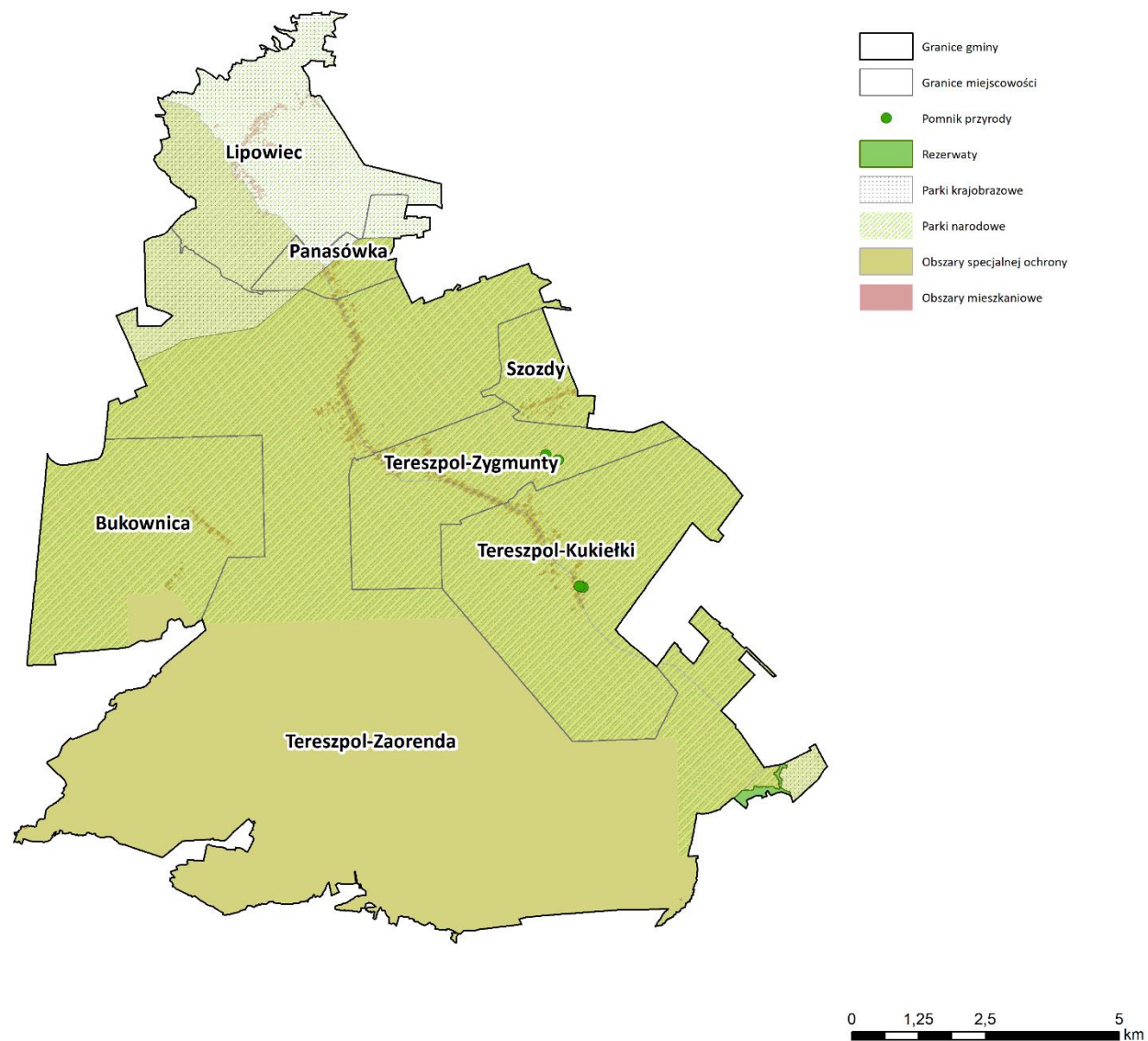

Mapa 15. Demografia – zmiany liczby ludności w latach 2017-2021.

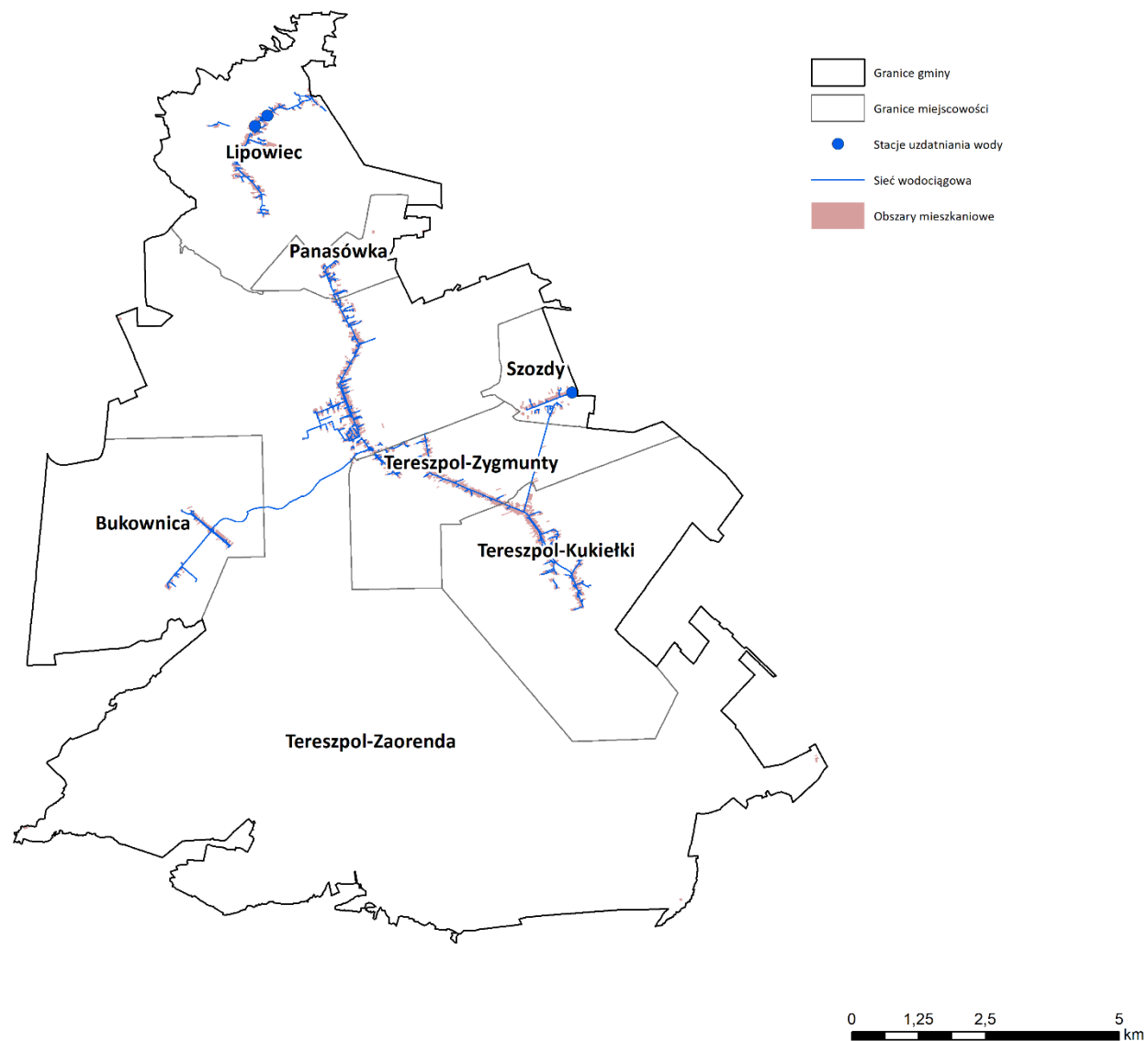

Mapa 16. Ochrona przyrody.

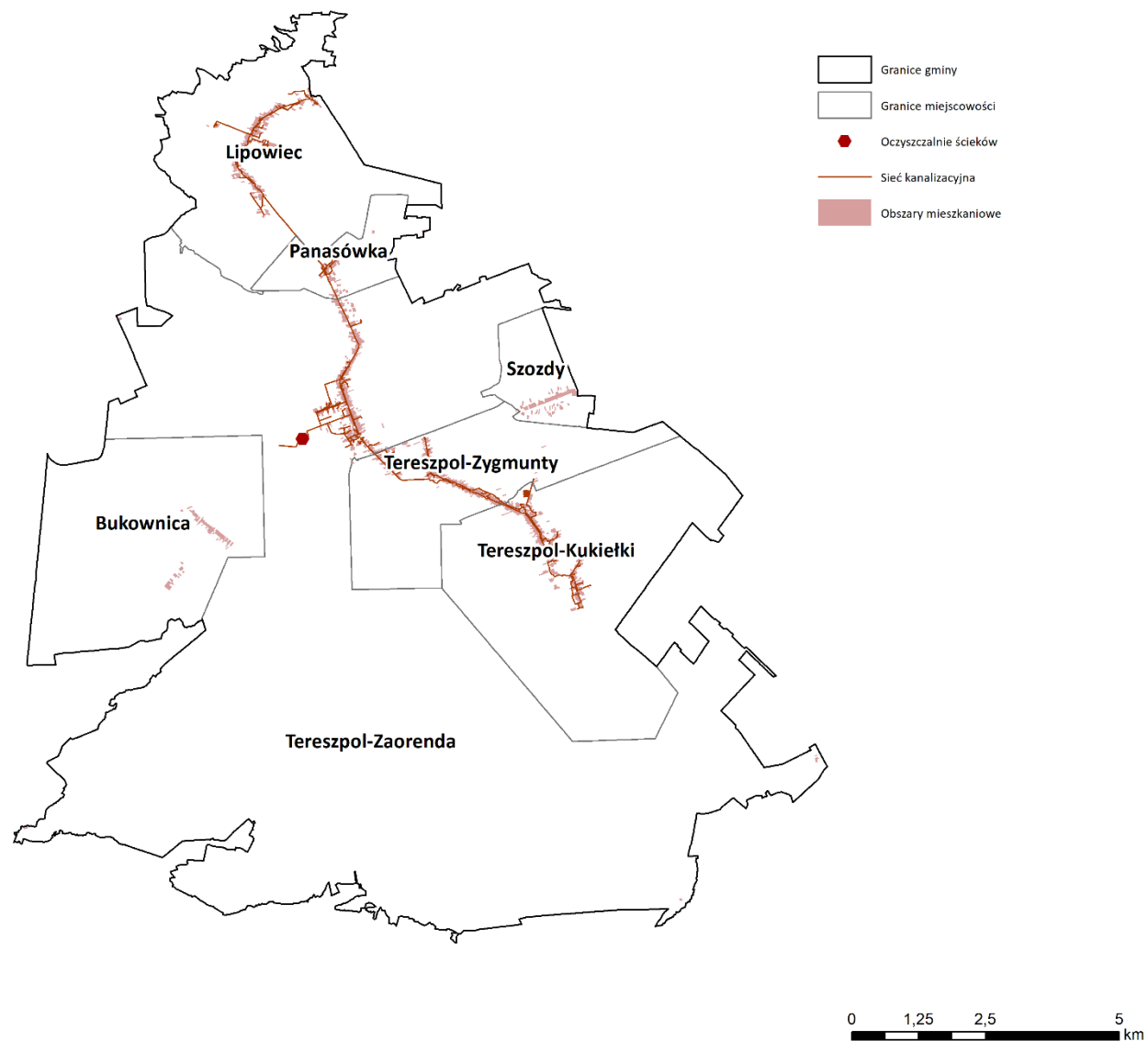

Mapa 17. Infrastruktura wodociągowa.

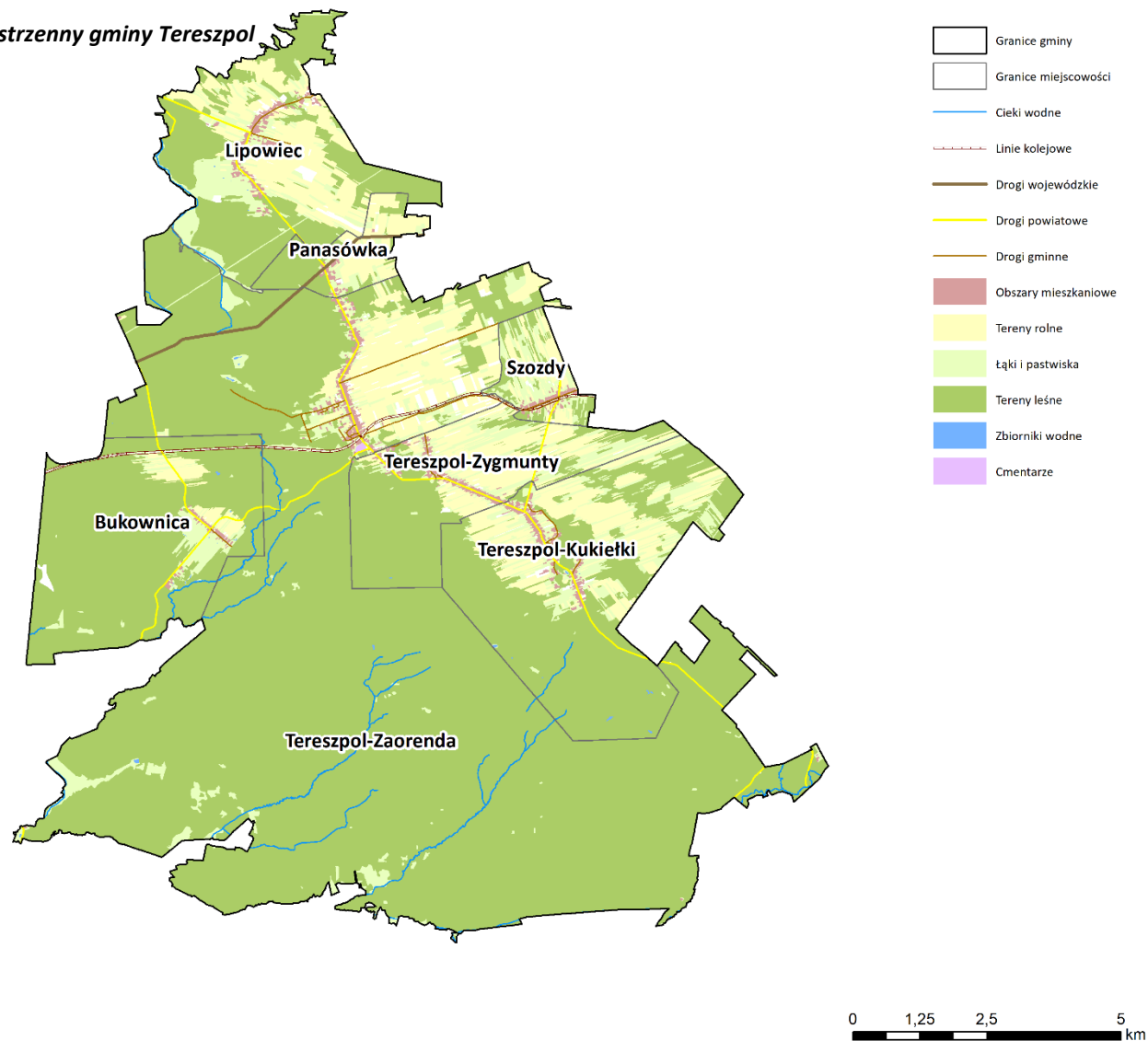

Mapa 18. Sieć kanalizacyjna.

Mapa 19. Układ funkcjonalno-przestrzenny gminy Terespol

10.4. Model funkcjonalno-przestrzenny wraz ze schematycznym przedstawieniem inwestycji.

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Terespol jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych. Ze względu na ukształtowanie terenu, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni, powiązania komunikacyjne oraz w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, wyodrębniono pięć głównych kategorii przeznaczenia terenu:

1. Tereny o funkcjach mieszkaniowych.
2. Tereny istotne dla rozwoju rolnictwa.
3. Tereny zieleni- zieleń urządzona, obszary rekreacyjno-wypoczynkowe.
4. Tereny o funkcjach gospodarczych.
5. Wody.

Główne kierunki rozwoju w oparciu o ww. strefy określono na poniższym schemacie:

Schemat 6. Główne kierunki rozwoju gminy Tereszpól.

Źródło: Opracowanie własne.

W zakresie rozwoju infrastruktury drogowej jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ budowę, modernizację i przebudowę dróg,
- ✓ rozbudowę oświetlenia drogowego oraz budowa/remont przystanków autobusowych.

W zakresie rozwoju infrastruktury technicznej jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ budowę, modernizację, przebudowę infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- ✓ modernizację gospodarki wodnej na terenie Gminy Tereszpól,
- ✓ budowę indywidualnych ujęć wody oraz małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych,
- ✓ budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

W zakresie rozwoju infrastruktury sprzyjającej poprawie bezpieczeństwa publicznego jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ remont i doposażenie strażnic OSP na terenie Gminy Tereszpól.

W zakresie rozwoju potencjału społecznego jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ rozwój infrastruktury sportowej,
- ✓ budowę placów zabaw.

W zakresie rozwoju potencjału gospodarczego jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej w centrum gminy Tereszpól,
- ✓ zmianę w planie zagospodarowania przestrzennego w celu poszerzenia terenów inwestycyjnych oraz terenów pod budownictwo mieszkaniowe,
- ✓ renowację zabytków.

W zakresie rozwoju opartego o ochronę środowiska naturalnego jako kluczowe wskazuje się:

- ✓ rozwój odnawialnych źródeł energii w obszarze całej gminy,
- ✓ termomodernizację budynków użyteczności publicznej,
- ✓ wymianę oświetlenia na energooszczędne.

Tabela 40. Inwestycje punktowe oznaczone na mapie nr 19.

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Lokalizacja
1	Budowa kanalizacji sanitarnej z pompowniami ścieków w miejscowości Szozdy	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwo Szozdy
2	Budowa kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bukownica	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwo Bukownica
3	Zakup Zespołu dworsko-parkowego z XIX w, z przyległym terenem i pozostałością parku.(aleja-rząd starych grabów) oraz jego remont z przeznaczeniem na Ośrodek Edukacyjny związany z Powstaniem Styczniowym .	1.4	inwestycje w zakresie przestrzeni publicznych	Panasówka 139/2
4	Przebudowa wodociągów na terenie gminy.	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwa: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki, Lipowiec, Panasówka, Bukownica Szozdy
5	Budowa punktów ładowania samochodów elektrycznych	1.1	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	Tereszpól-Zaorenda: 1771/1, 615/10; Tereszpól-Kukiełki: 447/10; Lipowiec: 500; Panasówka: 71
6	Budowa chodnika przy drodze powiatowej Bukownica – Bukownica Mała	1.1	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	Bukownica 123
7	Zmiana sposobu użytkowania Starej szkoły przy torach kolejowych z przeznaczeniem na mieszkania socjalne oraz pomieszczenia biurowo-administracyjne	5.1.	włączenie społeczne-mieszkania socjalne	Tereszpól-Zaorenda 743
8	Budowa zbiornika retencyjnego na gruntach mienia komunalnego w Lipowcu	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwo Lipowiec

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Lokalizacja
9	Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie szkoły podstawowej w Tereszpolu Kukiełkach o nawierzchni sztucznej	2.2	rozbudowa infrastruktury sportowej	Tereszpól-Kukiełki 447/10
10	Przebudowa dróg na obszarze opracowania MPZP „tzw. Zagumienki”	1.1	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	sołectwo Tereszpol-Zaorenda
11	Budowa punktów widokowych przy szlakach rowerowych pieszo-jezdnym na terenie gminy	2.2	rozbudowa infrastruktury sportowej	sołectwo Tereszpol-Kukiełki, Tereszpol-Zaorenda, Tereszpol-Zygmunt, Lipowiec
12	Remont wiaduktu kolejowego w miejscowości Tereszpol-Zaorenda	2.1	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Tereszpól-Zaorenda 1755
13	Budowa chodnika przy drodze powiatowej – ul. Kościelna na długości około 0,5 km w miejscowości Tereszpol-Zaorenda.	1.1	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	Tereszpól-Zaorenda 2146/1
14	Budowa chodnika Tereszpol-Zygmunt (Zahart)	1.1	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	Tereszpól-Zygmunt 584
15	Odbudowa zbiornika wodnego z utworzeniem dla mieszkańców strefy relaksu w miejscowości Tereszpol-Kukiełki	1.3	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	Tereszpól-Kukiełki 517/2
17	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Tereszpol-Zaorenda w systemy oczyszczalni nowej generacji	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	Tereszpól-Zaorenda 429/1
18	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców pod kątem przeciwpożarowym poprzez zakup pojazdów nowej generacji dla OSP na terenie gminy	3.1	Ochrona walorów środowiska	OSP Tereszpol-Zaorenda, OSP Tereszpol-Kukiełki, OSP Lipowiec

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Lokalizacja
19	Zakup linii do prasowania wysegregowanych odpadów tj. papier plastik (pety) z rozbudową PSZOK	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	Tereszpól-Zaorenda 429/1
22	Wymiana lamp oświetlenia ulicznego na energooszczędne	3.3	inwestycje w zakresie oświetlenia ulicznego	sołectwa: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki, Lipowiec, Panasówka, Bukownica Szozdy
23	Montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych	3.3	inwestycje w zakresie OZE	sołectwa: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki, Lipowiec, Panasówka, Bukownica Szozdy
24	Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej	3.3	inwestycje w zakresie OZE	Szkoła Lipowiec 619 Remiza Lipowiec 1164/6 Zespół Szkół Samorządowych Tereszpól-Zaorenda 615/9 Remiza Tereszpól-Zaorenda 2572/4, 2572/6 Oczyszczalnia ścieków Tereszpól-Zaorenda 429/1 Stara Szkoła Tereszpól-Zaorenda 743 Zlewnia mleka /pralnia Tereszpól-Zaorenda 718/8 Stadion sportowy Tereszpól-Zaorenda 631/2 Urząd Gminy Tereszpól 2140/1 Biblioteka Publiczna Tereszpól-Zaorenda 2139/1 b. Ośrodek zdrowia Tereszpól-Zaorenda 1771/3 Świetlica wiejska Tereszpól-Zygmunt 454/1 Ujęcie wody Tereszpól-Zygmunt 675/1 Szkoła Podstawowa Tereszpól-Kukiełki 447/10 Remiza Tereszpól-Kukiełki 509/6 Remiza Szozdy 70/4
25	Termomodernizacja budynku urzędu gminy wraz z modernizacją źródła ciepła	3.2	inwestycje w zakresie OZE	Tereszpól-Zaorenda 2140/1
27	Modernizacja ujęcia wody w Tereszpolu-Zygmuntach	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	Tereszpól-Zygmunt 675/1
28	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i budowa nowej sieci wodociągowej wraz ze zdalnym odczytem wodomierzy na terenie gminy Tereszpól	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwa: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukiełki, Lipowiec, Panasówka, Bukownica Szozdy

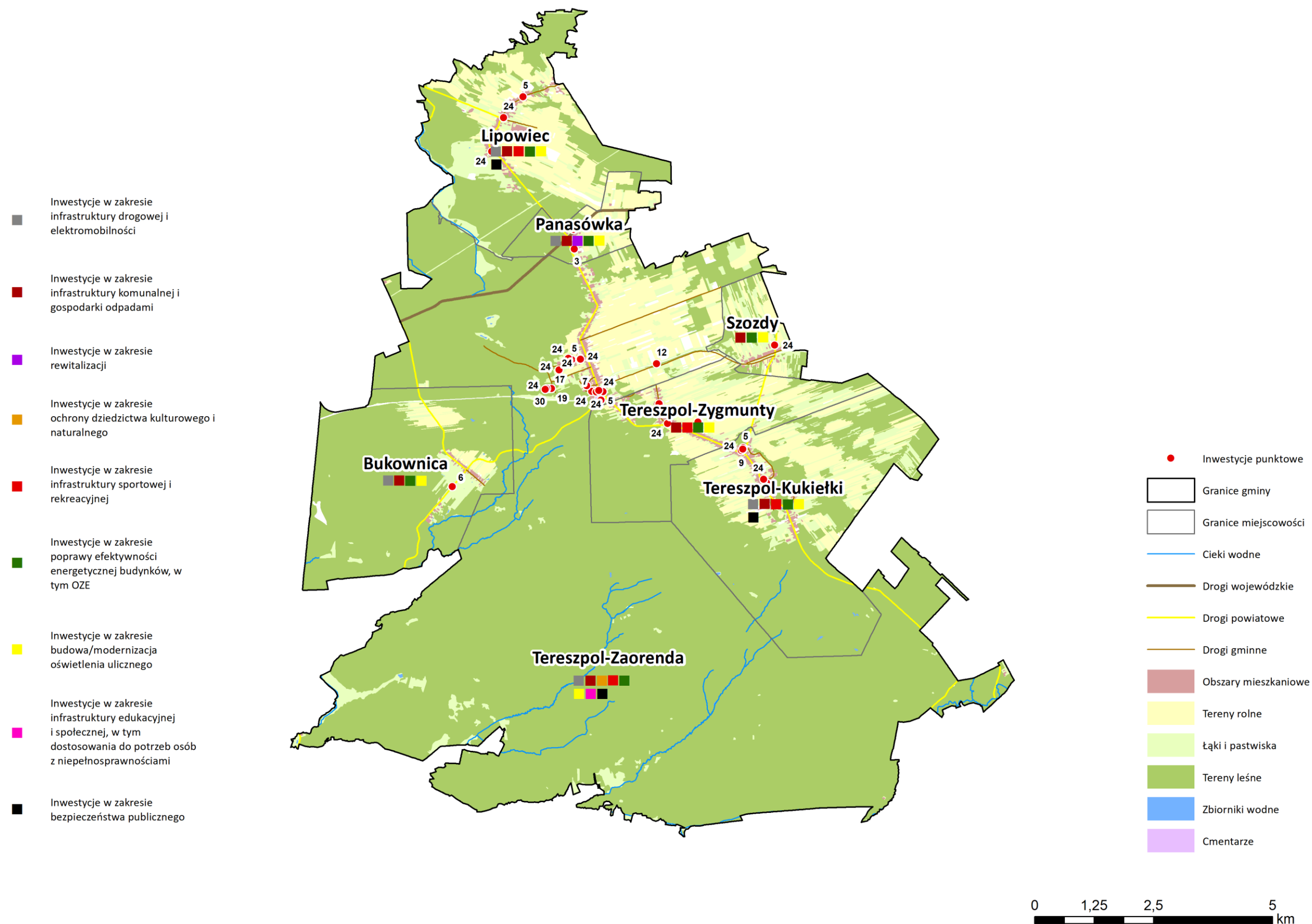
Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Lokalizacja
29	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej i budowa nowej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Tereszpól	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	sołectwa: Tereszpól-Zaorenda, Tereszpól-Zygmunt, Tereszpól-Kukielki, Lipowiec, Panasówka, Bukownica Szozdy
30	Modernizacja oczyszczalni ścieków etap II wraz z przebudową pompowni ścieków na terenie Gminy Tereszpól	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	Tereszpól-Zaorenda 429/1

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 19 przedstawia przyjęty model funkcjonalno- przestrzenny gminy Tereszpól.

Mapa 20. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Terespol

10.5. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą uwarunkowań przestrzennych w gminie.

Szczegółowe informacje przedstawia tabela.

Tabela 41. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu.

Funkcja terenów	Charakterystyka:	Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej
Tereny o funkcjach mieszkaniowych	Zabudowa jednorodzinna, wielorodzinna oraz zagrodowa, zlokalizowana w poszczególnych sołectwach i osiedlach, przede wszystkim wzdłuż głównych układów komunikacyjnych.	– podnoszenie jakości życia i zamieszkania, – zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego, – kształtowanie, porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej,	– utrzymanie i kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej oraz formy zabudowy, wraz z możliwością jej uzupełniania, – intensyfikowanie zabudowy mieszkaniowej i usługowej, z preferencją usług administracji, zdrowia, edukacji, turystyki i rekreacji, – wkomponowywanie nowej zabudowy w krajobraz nawiązywanie do regionalnych form zabudowy i kolorystyki elewacji, – zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej (układ drogowy, komunikacja zbiorowa, infrastruktura rowerowa i piesza), – dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (przedszkola, szkoły, place zabaw, skwery) i możliwie pełnej dostępności infrastruktury technicznej, – kształtowanie prawidłowych relacji pomiędzy zabudową związaną z produkcją rolną a zabudową mieszkaniową w sołectwach.
Tereny istotne dla rozwoju rolnictwa	Obszary rolne, stanowiące kluczowy udział dla rozwoju rolnictwa, wraz z gospodarstwami domowymi oraz nieużytkami.	– zachowanie dotychczasowej tożsamości wiejskiej gminy, – zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej, – zachowanie oraz ochrona gleb o wysokiej w skali gminy bonitacji, – zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego	– przeciwdziałanie rozdrobnieniu areалу rolniczego, – przyjmuje się zasadę ochrony gleb – dopuszcza się wprowadzanie przedsięwzięć służących rozwojowi infrastruktury: technicznej, komunikacyjnej i wodnej, – wszelkie gospodarowanie terenem podporządkowuje się obowiązującym w danym terenie szczególnym formom ochrony przyrody oraz dóbr kultury, – zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu cieków wodnych i rowów, – kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej, – wprowadzenie zakazu lokalizacji obiektów oraz urządzeń degradujących w szerszym zasięgu środowisko w zakresie zdolności produkcyjno-rolniczej, – możliwe przekształcenia gruntów rolnych w tereny o innym użytkowaniu, jak: lasy, agroturystyka, turystyka, rekreacja, sport, wypoczynek, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, parki i inne tereny zieleni urządzonej,

			– priorytet dla indywidualnych lub sąsiedzkich systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.
Tereny zieleni- zieleni urządzona, obszary rekreacyjno-wypoczynkowe	Obszary dopełniające system przyrodniczy, pełniące rolę przestrzeni publicznych.	– zwiększenie powierzchni terenów zielonych, w tym zieleni urządzonej, – zachowanie ochrony krajobrazu oraz systemu przyrodniczego, – przeciwdziałanie degradacji środowiska leśnego dla zapewnienia harmonijnego rozwoju życia mieszkańców gminy, – wykorzystanie obszarów leśnych oraz ich najbliższego sąsiedztwa dla realizacji programów z zakresu rekreacji i wypoczynku (także sportu czy turystyki) oraz ochrony zdrowia i edukacji (ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne).	– tworzenie terenów zieleni urządzonej oraz stref wypoczynkowo-rekreacyjnych, z udziałem terenów aktywnych przyrodniczo, – wyznaczanie ścieżek edukacyjnych i stref wejścia do lasu wyposażonych w miejsca parkingowe, infrastrukturę rowerową, tablice informacyjne i małą architekturę, umożliwiającą edukację, rekreację i wypoczynek, w szczególności w sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej. – porządkowanie istniejących oraz tworzenie nowych zespołów zieleni, – rozwój sieci komunikacyjnej, w tym pieszej oraz rowerowej, z wykorzystaniem zieleni urządzonej. – utrzymanie lasów jako przeznaczenia podstawowego, – podporządkowania gospodarowania terenami obowiązującym w danym terenie szczególnym firmom ochrony przyrody, – zapewnienie zachowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych, śródłąkowych i innych oraz objęcie ochroną planistyczną enklawy roślinności zbliżonej do naturalnej, – zakaz składowania odpadów komunalnych, przemysłowych i energetycznych, lokalizacji wylewisk gnojowicy i nieczystości oraz grzebowisk zwierząt,
Tereny o funkcjach gospodarczych	Obszary pełniące rolę w rozwoju gospodarki w gminie	– zwiększenie atrakcyjności gospodarczej oraz inwestycyjnej gminy, – kreowanie nowej struktury przestrzennej, – koncentracja obszarów aktywności gospodarczej wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, – porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej,	– tworzenie układu kompozycyjno-komunikacyjnego zapewniającego, dostępność oraz dobrą dystrybucję terenów i ich obsługę. – wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych – uwzględnienie miejsc parkingowych pod nową zabudowę gospodarczą, – ograniczenie negatywnego wpływu produkcji gospodarczej na środowisko oraz sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, – zwiększenie powierzchni terenów zielonych, w związku z zachowaniem terenów zielonych przy strefach aktywności gospodarczej, – uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną. – intensyfikowanie zabudowy mieszkaniowej i usługowej, z preferencją usług administracji, zdrowia, edukacji, turystyki i rekreacji.

		– podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do usług.	– kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
Wody	Rzeki, ciek wodne oraz zbiorniki w przestrzeni gminy	– zachowanie istniejącego systemu zbiorników i cieków wodnych, – dążenie do poprawy klas czystości wód na obszarze całej gminy, – wykorzystanie zbiorników i cieków wodnych dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką, przy pełnej ochronie systemu przyrodniczego. – prowadzenie działań mających na celu zwiększenie retencji rzek.	– ochrona cieków wodnych, w związku z zabudową kubaturową, z wyjątkiem funkcji związanych ze sportem, rekreacją oraz turystyką, – zachowanie wód otwartych jako przeznaczenia podstawowego – podporządkowanie gospodarowania terenem obowiązującym w danym terenie szczególnym formom ochrony przyrody oraz dóbr kultury - zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi – wprowadzenie zakazu podejmowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Źródło: Opracowanie własne.

11. System realizacji strategii-

11.1. Odpowiedzialność za realizację strategii

Przy opracowaniu strategii zastosowano podejście holistyczne, polegające m.in. na tym, że przy określaniu celów i kierunków działań wzięto pod uwagę nie tylko kompetencje i zadania statutowe gminy wiejskiej, ale również uwzględniono o wiele szerszy wymiar rozwoju gminy. Chodzi tu głównie o te obszary rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, na które władze nie mają bezpośredniego wpływu, a więc np. rozwój lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości czy bezpieczeństwo publiczne.

Tym samym, zgodnie z dokumentem „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik Praktyczny” przyjęto założenie, że niniejszy dokument nie powinien ograniczać się w swych zapisach jedynie do zadań należących do wyłącznej kompetencji gminy, realizowanych bezpośrednio przez Urząd Gminy i jednostki gminne. Strategia proponuje przede wszystkim zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie jednostki samorządu terytorialnego lub pozostających z nią w relacji. W procesie zarządzania gminą i jej rozwojem, dokument pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych – we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Powoduje to konieczność określenia głównych zadań oraz zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację.

Instytucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania strategii można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- **sektor publiczny** – władze samorządowe, gminy, Urząd Gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, w tym np. gminy sąsiednie,
- **sektor biznesowy** – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.,
- **sektor społeczny** – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, reprezentanci młodzieży itp.

Jeśli chodzi o kompetencje samorządu gminnego zaproponowane kierunki działań będą miały swoje odzwierciedlenie w projektach kluczowych – wynikających z planu działań operacyjnych. Są to projekty najważniejsze z punktu widzenia rozwoju gminy, których realizacja warunkuje osiągnięcie założonych celów strategii. Projekty te będą realizowane przez Urząd Gminy bądź jednostki mu podległe przy użyciu funduszy własnych lub z wykorzystaniem dostępnych środków zewnętrznych. Osiągnięcie założonych celów będzie w dużej mierze uzależnione od tego, czy inne podmioty (przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe) zechcą włączyć się w nurt działań zaproponowanych w niniejszej strategii. Zakłada się, że zaproponowane cele odpowiadają potrzebom i możliwościom rozwojowym gminy Terespol, a także że w procesie konsultacji społecznych osiągnięta została ich społeczna akceptacja. Dla przyspieszenia tych działań i zachęcenia innych podmiotów do respektowania założeń strategii Urząd Gminy będzie wspierał podmioty, których projekty będą wpisywać się w założenia i cele strategii. Ze względu na wielość podmiotów będących realizatorami

strategii konieczne jest wprowadzenie mechanizmu koordynacyjnego. Zadanie to należy do Urzędu Gminy Tereszpól i będzie m.in. polegało na:

- informowaniu społeczności lokalnej o istnieniu strategii, zapisanych w niej priorytetach rozwoju, a także o postępach i efektach jej wdrażania;
- skorelowaniu procesów planowania przestrzennego z zapisami strategii;
- ścisłej współpracy z jednostkami odpowiedzialnymi za przygotowywanie i realizację zadań inwestycyjnych;
- wydawaniu jednostkom ubiegającym się o środki zewnętrzne opinii o zgodności planowanej inwestycji/zadania z zapisami strategii, jeśli taka opinia będzie warunkiem *sine qua non* do udziału w konkursie;
- dokonywaniu koniecznych modyfikacji i zmian wynikających ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i sytuacji wewnętrznej gminy.

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Rada Miejska oraz Wójt Gminy Tereszpól wraz z podległym mu Urzędem Gminy. Realizacja poszczególnych zadań prowadzona będzie przez Wójta Gminy przy pomocy pracowników odpowiedzialnych za poszczególne zadania w urzędzie. Szczegółowy zakres kompetencji w zakresie wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii został przedstawiony na schemacie.

Schemat 7. Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii.

Rada Gminy	Wójt Gminy	Z-ca Wójta Gminy	Komórki i jednostki urzędu	Partnerzy
•podejmowanie strategicznych decyzji •zapewnienie środków finansowych w budżecie na realizację zadań •ocena stanu realizacji strategii •aktualizacja strategii •wsparcie merytoryczne Wójta	•stymulowanie i koordynacja działań •integrowanie zasobów •przedkładanie raportów o stanie realizacji strategii	•koordynacja projektów i zadań •monitoring, ewaluacja i przygotowywanie zmian strategii	•poszukiwanie źródeł finansowania projektów i zadań •przygotowywanie oraz realizacja projektów i zadań •obsługa finansowa projektów i zadań •harmonizacja i poszerzanie partnerstw •promocja projektów i zadań	•współpraca z Wójtem przy realizacji projektów i zadań

Źródło: Opracowanie własne.

Instytucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą:

- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego 2021-2027,
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- agencje rozwoju regionalnego oraz wspierania przedsiębiorczości (np. Lubelska Agencja Wspierania Przedsiębiorczości, itp.),
- Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Inne.

Do ważnych pomiotów, które w istotny sposób będą przyczyniać się do realizacji celów strategii, należy również zaliczyć podmioty realizujące poszczególne projekty, jak i beneficjentów końcowych objętych wsparciem i działaniami projektowymi, w tym przede wszystkim:

- Komendę Powiatową Policji,
- Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej,
- przedsiębiorców i organizacje ich zrzeszające,
- instytucje otoczenia biznesu,
- rolników i ich zrzeszenia (spółdzielnie i grupy producenckie),
- organizacje pozarządowe,
- osoby podnoszące swoje kwalifikacje zawodowe,
- bezrobotnych i osoby wykluczone.

11.2. Możliwe mechanizmy wdrażania strategii - porozumienie terytorialne

Zgodnie z Art. 14rb. zasad prowadzenia polityki rozwoju gmina ma możliwość zawiązania porozumienia terytorialnego - tj. umowy określającej w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego tym porozumieniem.

Porozumienie terytorialne może być zawierane przez:

1. zarząd województwa z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru tego województwa lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa;
2. ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a także właściwego ministra, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga, z gminą lub powiatem, lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, w przypadku, gdy jego zasadność wynika z krajowej strategii rozwoju regionalnego;
3. jednostki samorządu terytorialnego realizujące zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju ponadlokalnego albo strategii rozwoju gmin objętych tym porozumieniem.

Porozumienie terytorialne określa w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru zgodne z celami wynikającymi ze strategii rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3-6, w tym przewidywane źródła ich finansowania.

Projekt porozumienia terytorialnego przygotowuje odpowiednio:

1. zarząd województwa;

2. minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego samodzielnie albo we współpracy z właściwym ministrem, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga;
3. Wójt (Wójt, prezydent miasta), zarząd powiatu albo organ wykonawczy związku, porozumienia międzygminnego albo stowarzyszenia, który jest inicjatorem porozumienia terytorialnego.

Projekt porozumienia terytorialnego negocjują podmioty wskazane w projekcie jako strony porozumienia.

W negocjacjach, na wniosek którejkolwiek ze stron porozumienia terytorialnego, może uczestniczyć przedstawiciel zarządu województwa.

O zawartym porozumieniu terytorialnym inicjator tego porozumienia informuje właściwy zarząd województwa lub zarząd powiatu, o ile nie są one stroną porozumienia.

11.3. Instrumenty realizacji

Ponieważ strategia jest zapisem intencji, a nie planem pracy, konieczne jest zidentyfikowanie instrumentów realizacji. Instrumenty te muszą zapewnić osiągnięcie celów strategii i być spójne z przyjętym modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej, prezentującym wizję rozwoju gminy w ujęciu przestrzennym.

Wśród przyjętych instrumentów realizacji strategii, będą stosowane, wybrane spośród niżej wymienionych:

- ✓ **wdrożeniowe**, np. gminne strategie sektorowe/branżowe, plany, modele, procedury, projekty, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych,
- ✓ **organizacyjno-zarządcze**, np. regulaminy wydziałów i jednostek, wydział lub zespół zarządzający strategią,
- ✓ **finansowe**, np. uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, budżet zadaniowy, projekty społeczne realizowane w ramach funduszy europejskich, otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych, system małych grantów dla organizacji pozarządowych, budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, fundusze kierowane, np. senioralny, młodzieżowy, podatki i opłaty,
- ✓ **prawne**, wynikające z przepisów ustawowych, np. stosowne uchwały rady, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne,
- ✓ **planowania przestrzennego**, np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym,
- ✓ **społeczne**, np. działania edukacyjne, kampanie społeczne i informacyjne, działania promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe, profile w mediach społecznościowych, systemy informacji przestrzennej,
- ✓ **kadrowe**, np. kadra kierownicza, koordynatorzy programów i projektów, liderzy lokalni, system doskonalenia kadr, wymiana doświadczeń, dobre praktyki,
- ✓ **ekonomii społecznej**, np. klauzule społeczne w konkursach i przetargach, system przekazywania lokali mieszkalnych z zasobów gminy na cele społeczne,

- ✓ **koordynacji**, np. ciała o charakterze opiniodawczo-doradczym (rada działalności pożytku publicznego, rada przedsiębiorczości, rada seniorów), partnerstwa lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe, w różnych konfiguracjach, w tym o charakterze między samorządowym, międzysektorowym i międzyorganizacyjnym, uwzględniając również partnerstwo publiczno-prywatne, zespoły zadaniowe i wdrożeniowe,
- ✓ **kontrolne**, np. aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego.

11.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy rozumieć obligatoryjne lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie. W ramach poniższej tabeli zestawiono wybrane dokumenty, zgodnie z obszarem tematycznym do którego się odnoszą oraz wskazano wytyczne dla każdego z dokumentów.

Tabela 42. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Adnotacje
Planowanie przestrzenne	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Gmina posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Terespol obejmujący obszary w obrębie miejscowości: Terespol-Zaorenda, Terespol-Kukielki, Terespol-Zygmunt, Lipowiec, Szozdy, Panasówka i Bukownica.
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Gmina posiada dokument sporządzony w 2000 roku. Dokument wymaga aktualizacji.
Energetyka	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	Brak aktualnego dokumentu. Należy rozważyć przystąpienie do opracowania nowego dokumentu strategicznego. Posiadanie PGN nie jest obligatoryjne jednak jest zalecane pod kątem możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na działania związane ze zmniejszaniem emisji CO2 na terenie gminy.
Gospodarka komunalna	Plan Gospodarki Odpadami	Nie jest to dokument obligatoryjny na szczeblu gminnym.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Program opieki nad zabytkami	Gmina posiada aktualny Gminny Program Opieki nad Zabytkami oraz Gminną Ewidencję Zabytków opracowane w 2023 roku.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program Ochrony Środowiska	Gmina posiada Program Ochrony Środowiska dla Gminy Terespol na lata 2019-2022 z perspektywą do roku 2026.
Transport	-	Brak jest obowiązku sporządzenia dokumentu o tym zakresie dla szczebla gminnego.
Polityka społeczna	Strategia rozwiązywania problemów społecznych	Gmina posiada obowiązujący dokument (na lata 2016-2023). Konieczność aktualizacji w toku realizacji niniejszej Strategii.
Polityka społeczna	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Gmina posiada aktualny dokument- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Terespol na lata 2022-2026. Konieczność aktualizacji dokumentu w toku obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy.
Polityka społeczna	Gminny program wspierania rodziny	Brak aktualnego dokumentu. Ostatni obowiązujący dokument: Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022. Należy opracować nowy dokument.
Polityka społeczna	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi	Gmina posiada aktualny dokument. Został on przyjęty uchwałą nr XLV/251/22 Rady Gminy Terespol z dnia 25 listopada 2022 r.
Polityka społeczna	Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Gmina posiada aktualny dokument. Został przyjęty uchwałą Nr XLIX/275/23 Rady Gminy Terespol z dnia 24 lutego 2023 r. Konieczność aktualizacji dokumentu w toku realizacji niniejszej Strategii.
Rozwój lokalny	Program Rewitalizacji	Gmina posiada już nieobowiązujący Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Terespol na lata 2017-2022. Jednostka samorządu terytorialnego nie przystąpiła do opracowania nowego dokumentu- Gminnego Programu Rewitalizacji.

		Zaleca się przystąpienie do opracowania I etapu przygotowania GPR- tj. diagnozy delimitacyjnej.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego	Gmina posiada aktualny, bezterminowy dokument, opracowany w 2011 roku oraz pozytywnie zaopiniowany przez Starostę Biłgorajskiego.
Finanse publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa	Gmina posiada aktualny dokument na lata 2022-2025. Konieczność aktualizacji w toku realizacji niniejszej Strategii.

Źródło: Opracowanie własne.

11.5. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii

System monitorowania jest ważnym instrumentem w procesie wdrażania strategii. Dane monitoringowe służą do oceny skuteczności realizowanych działań i pozwalają na bardziej efektywne wydatkowanie środków publicznych. Proces monitorowania umożliwia również ocenić postępy we wdrażaniu strategii, a także mobilizować władze i społeczność lokalną do większej aktywności na rzecz realizacji strategii. Głównymi elementami systemu monitoringu są:

- instytucje odpowiedzialne za proces monitorowania wdrażania strategii,
- przyjęty system raportowania z procesu monitorowania strategii,
- zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii.

Instytucją odpowiedzialną za koordynację procesu monitorowania realizacji strategii będzie Wójt Gminy Tereszpól jako organ wykonawczy, podlegający Radzie Gminy Tereszpól. Za proces monitorowania i raportowania będzie odpowiedzialny Z-ca Wójta Gminy Tereszpól. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym, na potrzeby opracowywania Raportu o stanie gminy.

Przy konstruowaniu systemu wskaźników starano się ograniczyć ich liczbę do minimum, a także wykorzystać przede wszystkim te, których wartości można monitorować w oparciu o oficjalną statystykę Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 43. Mierniki i wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Tereszpól na lata 2023-2030.

Cel strategiczny	Miernik	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pomiaru
1	Długość wyremontowanych/zmodernizowanych/pzrebudowanych dróg gminnych [km]	15	37	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
1	Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy [km]	40	67	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
1	Długość sieci wodociągowej na terenie gminy [km]	32	37	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
1	Liczba obiektów poddanych rewitalizacji [szt.]	0	0	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
2	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych obiektów sportowych na terenie gminy [szt.]	4	6	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
3	Liczba poddanych termomodernizacji budynków użyteczności publicznej [szt.]	4	13	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
3	Liczba zamontowanych instalacji fotowoltaicznych [szt.]	142	1015	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
3	Liczba zamontowanych instalacji OZE innych niż fotowoltaika [szt.]	516	1015	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
3	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych punktów oświetleniowych [szt.]	303	420	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
4	Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy. [szt.]	157	160	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
4	Liczba wybudowanych/ przebudowanych obiektów mających na celu promowanie lokalnych gospodarstw rolnych [szt.]	0	0	Statystyki wewnętrzne Urzędu Gminy Tereszpól
5	Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	3,7% (dane z BDL za 2022r.)	W 2019r.-4,0% W 2020 r.- 4,0% W 2021r.-3,3% W 2022r. - 3,7% Tendencja spadkowa (Dane z BDL)	BDL GUS
5	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	222	222	Dane Ośrodka Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowanie własne.

12. Ramy finansowe i źródła finansowania

12.1. Szacowanie kosztów

Tabela 44. Szacowanie kosztów

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Okres realizacji	Szacowane koszty	Jednostka odpowiedzialna
1	Budowa kanalizacji sanitarnej z pompowniami ścieków w miejscowości Szozdy	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2025-2028	5 500 000,00	Gmina Terespol
2	Budowa kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bukownica	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2027-2030	5 000 000,00	Gmina Terespol
3	Zakup Zespołu dworsko-parkowego z XIX w, z przyległym terenem i pozostałością parku.(aleja-rząd starych grabów) oraz jego remont z przeznaczeniem na Ośrodek Edukacyjny związany z Powstaniem Styczniowym .	1.4	inwestycje w zakresie przestrzeni publicznych	2025-2030	7 000 000,00	Gmina Terespol
4	Przebudowa wodociągów na terenie gminy.	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2026-2030	12 500 000,00	Gmina Terespol

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Okres realizacji	Szacowane koszty	Jednostka odpowiedzialna
5	Budowa punktów ładowania samochodów elektrycznych	1.1	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2024-2030	200 000,00	Gmina Terespol
6	Budowa chodnika przy drodze powiatowej Bukownica – Bukownica Mała	1.1	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2027-2028	1 000 000,00	Gmina Terespol
7	Zmiana sposobu użytkowania Starej szkoły przy torach kolejowych z przeznaczeniem na mieszkania socjalne oraz pomieszczenia biurowo-administracyjne	5.1.		2027-2029	2 000 000,00	Gmina Terespol
8	Budowa zbiornika retencyjnego na gruntach mienia komunalnego w Lipowcu	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2028-2030 i dalej	1 500 000,00	Gmina Terespol
9	Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie szkoły podstawowej w Terespolu Kukielkach o nawierzchni sztucznej	2.2	rozbudowa infrastruktury sportowej	2025-2027	1 000 000,00	Gmina Terespol

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Okres realizacji	Szacowane koszty	Jednostka odpowiedzialna
10	Przebudowa dróg na obszarze opracowania MPZP „tzw. Zagumienki”	1.1	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2029-2030	2 000 000,00	Gmina Terespol
11	Budowa punktów widokowych przy szlakach rowerowych pieszo-jezdnym na terenie gminy	2.2	rozbudowa infrastruktury sportowej	2025-2030	70 000,00	Gmina Terespol
12	Remont wiaduktu kolejowego w miejscowości Terespol-Zaorenda	2.1	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	2024-2026	3 500 000,00	Gmina Terespol
13	Budowa chodnika przy drodze powiatowej – ul. Kościelna na długości około 0,5 km w miejscowości Terespol-Zaorenda.	1.1	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2025-2025	400 000,00	Gmina Terespol
14	Budowa chodnika Terespol-Zygmunt (Zahart)	1.1	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2026-2027	800 000,00	Gmina Terespol

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Okres realizacji	Szacowane koszty	Jednostka odpowiedzialna
15	Odbudowa zbiornika wodnego z utworzeniem dla mieszkańców strefy relaksu w miejscowości Terespol-Kukietki	1.3	Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności	2028-2029	400 000,00	Gmina Terespol
17	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Terespol-Zaorenda w systemy oczyszczalni nowej generacji	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2030	5 500 000,00	Gmina Terespol
18	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców pod kątem przeciwpożarowym poprzez zakup pojazdów nowej generacji dla OSP na terenie gminy	3.1	Ochrona walorów środowiska	2024-2030	4 000 000,00	Gmina Terespol
19	Zakup linii do prasowania wysegregowanych odpadów tj. papier plastik (pety) z rozbudową PSZOK	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2027-2030	1 000 000,00	Gmina Terespol
22	Wymiana lamp oświetlenia ulicznego na energooszczędne	3.3	inwestycje w zakresie oświetlenia ulicznego	2024-2030	3.000.000,-	Gmina Terespol
23	Montaż instalacji OZE budynkach mieszkalnych	3.3	inwestycje w zakresie OZE	2024-2030	8.000.000,-	Gmina Terespol
24	Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej	3.3	inwestycje w zakresie OZE	2024-2030	4.000.000,-	Gmina Terespol
25	Termomodernizacja budynku urzędu gminy wraz z modernizacją źródła ciepła	3.2	inwestycje w zakresie OZE	2025-2030	2.000.000,-	Gmina Terespol

Lp.	Nazwa zadania	Powiązanie z celem SRG	Kategoria inwestycji	Okres realizacji	Szacowane koszty	Jednostka odpowiedzialna
27	Modernizacja ujęcia wody w Terespolu-Zygmuntach	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2023-2030	2.000.000,-	Gmina Terespol
28	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i budowa nowej sieci wodociągowej wraz ze zdalnym odczytem wodomierzy na terenie gminy Terespol	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2023-2030	10.000.000,-	Gmina Terespol
29	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej i budowa nowej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Terespol	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2023-2030	2.000.000,-	Gmina Terespol
30	Modernizacja oczyszczalni ścieków etap II wraz z przebudową pompowni ścieków na terenie Gminy Terespol	1.2	inwestycje w zakresie sieci wodno-kanalizacyjnych	2023-2030	7.000.000,-	Gmina Terespol

Źródło: Opracowanie własne.

12.2. Potencjalne źródła finansowania działań określonych w Strategii

W perspektywie finansowej 2021-2027 w ramach programów operacyjnych, współfinansowanych ze środków UE, kontynuowane będą dotychczasowe europejskie mechanizmy wdrażania polityki spójności: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność, a także inne mechanizmy współpracy wypracowane na poziomie regionalnym i subregionalnym. Szczegółowe zestawienie źródeł finansowania umieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 45. Źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Terespol.

Źródło finansowania	Opis źródła finansowania
Środki własne gminy	Dochody gminy – dochodami jednostek samorządu terytorialnego są dochody własne, subwencja ogólna i dotacje celowe z budżetu państwa.
Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027, w skrócie FELU (dawny RPO WL)	Podstawą opracowania FELU jest Umowa Partnerstwa. Umowa ta określa cele i sposób inwestowania funduszy unijnych z polityki spójności, w tym także środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Pieniądze na programy regionalne w nowej perspektywie finansowej podzielono według algorytmu opartego na obiektywnych kryteriach. Brano pod uwagę między innymi liczbę ludności, wartość PKB na mieszkańca, ubytek ludności, nakłady na B+R na mieszkańca, emisję zanieczyszczeń pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe, wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowy/pasażerski), stopę bezrobocia osób w wieku 50+ (według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności) oraz funkcjonowanie organizacji według głównej dziedziny działalności (rozwój lokalny). Warto zaznaczyć, że zostało dotychczas podzielonych około 75% środków, a blisko 25% pozostałych środków planuje się rozdysponować pomiędzy programy regionalne na późniejszym etapie programowania (w ramach negocjacji kontraktu programowego). Powyższa kwota wynosi 7,104 mld euro środków UE i rozdysponowana zostanie na 16 województw. Zapisy FELU wynikają ponadto z Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Województw. Wsparciem obligatoryjnym objęte zostaną Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją.
Krajowe Programy Operacyjne	Krajowe Programy Operacyjne będą uwzględniały cele polityki regionalnej i zostaną ukierunkowane na: a) innowacje, inteligentny wzrost - wsparcie wszystkich etapów tworzenia innowacji, b) rynek pracy i adaptacyjność, włączenie społeczne i walkę z ubóstwem, edukację, c) dobre rządzenie, d) poprawę jakości powietrza, niską energochłonność, czystą energię, ograniczenie ekstremalnych skutków zmian klimatu, czystą wodę, ochronę przed powodzią i suszą, różnorodność biologiczną i ochronę przyrody oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym, e) bezpieczeństwo energetyczne, f) dostępność transeuropejską i międzyregionalną, g) spójność terytorialną.
Polski Fundusz Rozwoju	Polski Fundusz Rozwoju to grupa instytucji finansowych i doradczych dla przedsiębiorców, samorządów i osób prywatnych inwestująca w zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy kraju. Priorytetami PFR są: inwestycje infrastrukturalne, innowacje, rozwój przedsiębiorczości, eksport i ekspansja zagraniczna polskich przedsiębiorstw, wsparcie samorządów, realizacja programu Pracowniczych Planów Kapitałowych oraz obsługa inwestycji zagranicznych.
Regionalny Fundusz Rozwoju	Regionalne Fundusze Rozwoju są jednostkami odpowiedzialnymi za ponowne wykorzystanie środków publicznych o charakterze zwrotnym. Po rozliczeniu z Komisją Europejską regionalnych programów operacyjnych, zwrócone w ramach pożyczek czy poręczeń środki tworzą kapitał, który może być ponownie wykorzystywany dla przyszłych inwestycji. W praktyce oznacza to, że im więcej

	instrumentów zwrotnych będzie wdrażanych z funduszy strukturalnych, tym więcej środków na kolejne inwestycje pozostanie w regionie.
Porozumienie terytorialne	Porozumienie terytorialne może być zawierane przez: 1) zarząd województwa z jednostkami samorządu terytorialnego z obszaru tego województwa lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, realizującymi zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju województwa; 2) ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego, a także właściwego ministra, jeżeli zakres porozumienia terytorialnego tego wymaga, z gminą lub powiatem, lub ich związkami, porozumieniami lub stowarzyszeniami, w przypadku, gdy jego zasadność wynika z krajowej strategii rozwoju regionalnego; 3) jednostki samorządu terytorialnego realizujące zadania w zakresie polityki rozwoju wynikające ze strategii rozwoju ponadlokalnego albo strategii rozwoju gmin objętych tym porozumieniem.
Programy współpracy terytorialnej Interreg	Celem programu jest unowocześnianie polityk i programów rozwoju regionalnego, szczególnie regionalnych i krajowych programów operacyjnych, a także programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Interreg Europa wspiera wymianę doświadczeń i pogłębianie wiedzy wśród instytucji, które współpracują nad wybraną dziedziną polityki. Rezultatem, indywidualnym dla każdego z partnerów, może być np. opracowanie nowego projektu do finansowania ze środków wybranego programu operacyjnego (RPO, PO Infrastruktura i Środowisko, PO Polska Wschodnia itp.), wprowadzenie zmiany w systemie zarządzania programem w regionie (np. nowe metody oceny wniosków lub zmiany w systemie naboru projektów do RPO), wprowadzenie zmian o charakterze strategicznym (np. dodanie do strategii nowego celu, zmiany planu/strategii województwa, planów niskoemisyjnych gmin itp.). Podstawowym celem programów współpracy terytorialnej Interreg będzie pogłębianie integracji, poprzez otwieranie społeczeństw na różnice kulturowe oraz budowanie wzajemnego zaufania, a także współpracę instytucjonalną. Działania w ramach tych programów powinny redukować bariery w funkcjonowaniu obszarów przygranicznych i w konsekwencji zmniejszać stopień peryferyzacji pogranicza.
Programy rozwoju i inne instrumenty finansowane ze środków krajowych	Projekty strategiczne istotne dla realizacji celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego: Racjonalny system finansowania JST, Narodowy Program Mieszkaniowy, Pakt dla obszarów wiejskich, SMUP, System Koordynacji KIS i RIS, Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym, Dostępność Plus czy Centralny Port Komunikacyjny.

Źródło: Opracowanie własne.

IV. Spis wykresów, tabel, rysunków.

Tabela 1. Charakterystyka dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.	11
Tabela 2. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.	13
Tabela 3. Szczegółowa zgodność Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.	14
Tabela 4. Sołectwa gminy Terespol	19
Tabela 5. Drogi publiczne na terenie gminy- krajowa (DK), powiatowe (DP), gminne (DG).22	
Tabela 6. Liczba mieszkańców w gminach powiatu biłgorajskiego w 2021 roku (stan na 31.12.2021 r.).	27
Tabela 7. Liczba mieszkańców w gminie wg. miejscowości (stan na koniec 2022 r.).	28
Tabela 8. Ruch naturalny w gminie	29
Tabela 9. Mieszkańcy gminy Terespol wg. ekonomicznych grup wieku w ujęciu liczbowym.	31
Tabela 10. Prognoza ludności gminy Terespol w latach 2017-2030.	33
Tabela 11. Prognoza liczby ludności wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2016-2030 [%].	34
Tabela 12. Struktura gruntów w gminie – stan na koniec 2021 r.	35
Tabela 13. Powierzchnia upraw.	37
Tabela 14. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Terespol.	38
Tabela 15. Wykaz zakładów pracy w gminie zatrudniających pow. 3 osób.	39
Tabela 16. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Terespol w latach 2018-2022.	45
Tabela 17. Wykaz obszarów chronionych na podstawie Centralnego Rejestru Form Przyrody.	51
Tabela 18. Kanalizacja, wodociągi, szamba i zagrodowe oczyszczalnie ścieków na terenie gminy.	53
Tabela 19. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku.	55
Tabela 20. Wykaz punktów oświetlenia ulicznego w rozbiciu na miejscowości.	56
Tabela 21. Projekty OZE dofinansowane z RPO WL 2014-2020.	58
Tabela 22. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.	61
Tabela 23. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków gminy	86
Tabela 24. Infrastruktura sportowa na terenie Gminy Terespol.	91
Tabela 25. Statystyka Komisariat Policji w Józefowie w latach 2019-2022.	101
Tabela 26. Stan głównego wyposażenia jednostek OSP w gminie– stan na 19.01.2022 r. ...	102
Tabela 27. Liczba interwencji OSP w latach 2017-2022	109

Tabela 28. Formy pomocy społecznej realizowanej w gminie Terespol w latach 2017– 2022- liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.....	112
Tabela 29. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej- liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej.	113
Tabela 30. Zasoby mieszkaniowe w gminie Terespol w latach 2012-2020.....	117
Tabela 31. Wydatki na oświatę (w zł.).....	123
Tabela 32. Organizacje pozarządowe na terenie gminy.....	125
Tabela 33. Budżet gminy Terespol w latach 2017-2022 (w zł).....	133
Tabela 34. Projekty zrealizowane przez Urząd Gminy Terespol współfinansowane ze środków Unii Europejskiej.....	136
Tabela 35. Analiza SWOT.	139
Tabela 36. Najważniejsze problemy w gminie.	141
Tabela 37. Priorytetowe obszary rozwoju.....	144
Tabela 38. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.....	146
Tabela 39. OSI Roztocze- charakterystyka.	160
Tabela 40. Inwestycje punktowe oznaczone na mapie nr 19.	173
Tabela 41. Ustalenia i rekomendacje wynikające z przyjętego modelu.....	179
Tabela 42. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.	187
Tabela 43. Mierniki i wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030.....	189
Tabela 44. Szacowanie kosztów.....	190
Tabela 45. Źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Terespol.	195
Tabela 46. Obszary tematyczne w ankiecie.	3
Tabela 47. Zbiory do podsumowania ankiety.	4
Tabela 48. Podsumowanie ankiety do przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030.....	4
Wykres 1. Liczba ludności w gminie Terespol w latach 2012-2021.	28
Wykres 2. Liczba ludności w gminie Terespol w latach 2012-2021 wg. płci.....	29
Wykres 3. Zameldowania, wymeldowania oraz saldo migracji w gminie Terespol w latach 2012-2021.....	30
Wykres 4. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie w latach 2012-2021.....	31
Wykres 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie w latach 2012-2021.....	32
Wykres 6. Struktura ludności ze względu na wiek i płeć w gminie w 2021 roku.	32
Wykres 7. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych wg. Powszechnego Spisu Rolnego 2020 i 2010.	36

Wykres 8. Struktura branżowa podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Terespol	39
Wykres 9. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2021.....	40
Wykres 10. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1 tys. ludności w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.....	40
Wykres 11. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w Gminie w latach 2012–2022.....	41
Wykres 12. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1 tys. ludności w 2022 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.....	41
Wykres 13. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Terespol w latach 2012–2021.....	42
Wykres 14. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.....	42
Wykres 15. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2012–2021	46
Wykres 16. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2021 roku – porównanie średniej dla województwa, powiatu i gminy.	46
Wykres 17. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2022 roku.....	113
Wykres 18. Liczba porad lekarskich udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w gminie Terespol w latach 2012-2021.....	115
Wykres 19. Liczba budynków mieszkalnych w gminie Terespol w latach 2012-2021.....	116
Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w gminie w latach 2012-2020.....	117
Wykres 21. Wyniki egzaminów ósmoklasistów w szkołach podstawowych gminy Terespol [%].....	119
Wykres 22. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2012-2021....	120
Wykres 23. Współczynnik skolaryzacji brutto w gminie Terespol w latach 2012-2021....	121
Wykres 24. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w tys. PLN.....	122
Wykres 25. Struktura wydatków i dochodów budżetu gminy Terespol w latach 2017-2022 [w tys. złotych].....	135
 Schemat 1. Logika części programowej strategii.....	142
Schemat 2. Wizja Gminy Terespol.....	142
Schemat 3. Misja Gminy Terespol.....	143
Schemat 4. Architektura celów i kierunków działań.....	144
Schemat 5. Cele strategiczne gminy Terespol.....	145
Schemat 6. Główne kierunki rozwoju gminy Terespol.....	172

Schemat 7. Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii..... 183

Mapa 1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią a Gmina Terespol..... 16

Mapa 2. Położenie geograficzne Gminy Terespol. 18

Mapa 3. Stopa bezrobocia w grudniu 2022 r. w powiatach województwa lubelskiego..... 44

Mapa 4. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. lubelskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji..... 47

Mapa 5. Roczne promieniowanie całkowite na terenie Polski..... 58

Mapa 6. Syntetyczny wskaźnik podaży turystycznej w 2015 r..... 93

Mapa 7. Syntetyczny wskaźnik atrakcyjności przyrodniczej w 2015 r. 94

Mapa 8. Obszar zdegradowany w gminie Terespol. 99

Mapa 9. Frekwencja w pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r..... 127

Mapa 10. Frekwencja w drugiej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r..... 128

Mapa 11. Frekwencja w wyborach 2019 r. do Sejmu 129

Mapa 12. Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. 131

Mapa 13. OSI Roztocze 159

Mapa 14. Elementy struktury osadniczej wraz z lokalnym układem komunikacyjnym..... 165

Mapa 15. Demografia – zmiany liczby ludności w latach 2017-2021..... 166

Mapa 16. Ochrona przyrody..... 167

Mapa 17. Infrastruktura wodociągowa..... 168

Mapa 18. Sieć kanalizacyjna. 169

Mapa 19. Układ funkcjonalno-przestrzenny gminy Terespol 170

Mapa 20. Model funkcjonalno-przestrzenny gminy Terespol..... 177

V. Załączniki:

1. Partycypacja społeczna- podsumowanie rezultatów konsultacji społecznych

Przygotowując się do opracowania niniejszego dokumentu Urząd Gminy Terespol przeprowadził ankietę, prosząc mieszkańców o wypowiedzenie się w temacie planowanych do wykonania projektów inwestycyjnych. Inwestycje były oceniane, w skali od 1 do 10 (1- inwestycja niepotrzebna, 10 - inwestycja potrzebna), przez osoby zamieszkujące gminę.

Zdjęcie 1. Ogłoszenie o ankiecie na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy Terespol.

GINA TERESZPOL	i AKTUALNOŚCI	E-USŁUGI	KALENDARZ	E-MAPA
Urząd Gminy	» Aktualności » Ankieta dotycząca Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030			
Inwestycje	ANKIETA DOTYCZĄCA STRATEGII ROZWOJU GMINY TERESZPOL NA LATA 2023-2030			
Projekty	2023.06.19			
Ochrona środowiska				
Pomoc GOPS	Strategia Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030.			
Biblioteka Gminna	ANKIETA			
Szkolnictwo	W związku z rozpoczęciem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030 zwracamy się z prośbą o wypełnienie niniejszego formularza.			
Parafia	Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem strategicznym szczebla lokalnego, który stanowi podstawę do ubiegania się o środki finansowe na realizację projektów inwestycyjnych współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych- zarówno unijnych- takich jak Fundusze Europejskie dla Lubelskiego, jak również krajowych.			
Zabytki	Niniejszy formularz ma na celu nadanie priorytetów poszczególnym zadaniom jak również umożliwia zaproponowanie własnych pomysłów na inwestycje w jednostce samorządu terytorialnego.			
Zdrowie	https://forms.gle/DXsoncEVr4YzrGP16			
Organizacje				

Źródło: <https://www.terespol.pl/aktualnosci/2301,ankieta-dotyczaca-strategii-rozwoju-gminy-terespol-na-lata-2023-2030>

W ramach badań ankietowych do Urzędu Gminy Terespol wpłynęło 30 ankiet.

Opracowaną przy udziale zespołu złożonego z ekspertów zewnętrznych i pracowników Urzędu Gminy listę inwestycji podzielono na następujące obszary tematyczne.

Tabela 46. Obszary tematyczne w ankiecie.

	Cel strategiczny 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej i wzmacnianie powiązań funkcjonalnych.
1.1.	Budowa/ modernizacja infrastruktury drogowej oraz promocja elektromobilności
1.2.	Rozwój infrastruktury komunalnej i wdrażanie racjonalnej gospodarki odpadami
1.3.	Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury telekomunikacyjnej
1.4.	Rewitalizacja i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy
	Cel strategiczny 2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój usług spędzania czasu wolnego i promocja gminy
2.1.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
2.2.	Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
2.3.	Upowszechnianie wykorzystujących technologie cyfrowe form dostępu do kultury
2.4.	Promocja gminy
	Cel strategiczny 3. Ochrona walorów środowiska
3.1.	Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych
3.2.	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej
3.3.	Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, energetyki rozproszonej
	Cel strategiczny 4. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój rynku pracy
4.1.	Wzmacnianie innowacyjności i zaawansowania technologicznego gospodarstw rolnych
4.2.	Promowanie przyjaznych środowisku rozwiązań w procesie produkcji rolnej, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego
4.3.	Rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej i rolniczego handlu detalicznego
4.4.	Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości
	Cel strategiczny 5. Wzmacnianie kapitału społecznego i zarządzanie gminą
5.1.	Włączenie i integracja społeczna
5.2.	Rozwój usług społecznych i poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej
5.3.	Bezpieczeństwo publiczne
5.4.	Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie zbiorcze projektów inwestycyjnych wraz ze średnią punktów uzyskaną przez każdą z inwestycji.

Listę inwestycji przedstawiono w kolejności malejącej wg. średniej arytmetycznej. Ponadto inwestycje zostały podzielone na 3 zbiory:

Tabela 47. Zbiory do podsumowania ankiety.

Priorytet	Oznaczenie	Zakres od	Zakres do
wysoki	1	8,90	7,34
średni	2	7,35	5,78
niski	3	5,79	2,67

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 48. Podsumowanie ankiety do przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Tereszpól na lata 2023-2030

Priorytet	Inwestycja	Średnia
1	1.2.3. Przebudowa wodociągów na terenie gminy.	8,90
1	1.2.8. Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i budowa nowej sieci wodociągowej wraz ze zdalnym odczytem wodomierzy na terenie gminy Tereszpól.	8,57
1	1.2.5. Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Tereszpól-Zaorenda w systemy oczyszczalni nowej generacji.	8,53
1	3.3.2. Montaż instalacji OZE budynkach mieszkalnych.	8,50
1	1.2.10. Modernizacja oczyszczalni ścieków etap II wraz z przebudową pompowni ścieków na terenie Gminy Tereszpól.	8,37
1	3.3.1. Wymiana lamp oświetlenia ulicznego na energooszczędne.	8,27
1	1.2.7. Modernizacja ujęcia wody w Tereszpolu-Zygmuntach.	8,00
1	1.2.9. Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej i budowa nowej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Tereszpól.	8,00
1	3.3.3. Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej.	7,73
2	1.2.6. Zakup linii do prasowania wysegregowanych odpadów tj. papier plastik (pety) z rozbudową PSZOK.	7,23
2	1.2.2. Budowa kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bukownica.	7,03
2	1.2.1. Budowa kanalizacji sanitarnej z pompowniami ścieków w miejscowości Szozdy.	6,70
2	5.1.1. Zmiana sposobu użytkowania Starej szkoły przy torach kolejowych z przeznaczeniem na mieszkania socjalne oraz pomieszczenia biurowo-administracyjne.	6,70
2	1.1.5. Budowa chodnika Tereszpól-Zygmunt (Zahart).	6,67
2	1.1.4. Budowa chodnika przy drodze powiatowej – ul. Kościelna na długości około 0,5 km w miejscowości Tereszpól-Zaorenda.	6,63
2	1.1.2. Budowa chodnika przy drodze powiatowej Bukownica – Bukownica Mała.	6,17
2	1.2.4. Budowa zbiornika retencyjnego na gruntach mienia komunalnego w Lipowcu.	6,10
2	3.2.1. Termomodernizacja budynku urzędu gminy wraz z modernizacją źródła ciepła.	6,10

Priorytet	Inwestycja	Średnia
2	1.4.1. Zakup Zespołu dworsko-parkowego z XIX w, z przyległym terenem i pozostałością parku. (aleja-rząd starych grabów) oraz jego remont z przeznaczeniem na Ośrodek Edukacyjny związany z Powstaniem Styczniowym.	6,07
2	1.3.1 Odbudowa zbiornika wodnego z utworzeniem dla mieszkańców strefy relaksu w miejscowości Terespol-Kukiełki.	5,83
2	3.1.1. Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców pod kątem przeciwpożarowym poprzez zakup pojazdów nowej generacji dla OSP na terenie gminy.	5,83
3	2.2.2. Budowa punktów widokowych przy szlakach rowerowych pieszo-jezdnych na terenie gminy.	5,67
3	1.1.3. Przebudowa dróg na obszarze opracowania MPZP „tzw. Zagumienki”.	5,53
3	2.1.1 Remont wiaduktu kolejowego w miejscowości Terespol-Zaorenda.	5,37
3	2.2.1. Budowa boiska wielofunkcyjnego na terenie szkoły podstawowej w Terespolu Kukiełkach o nawierzchni sztucznej.	5,37
3	1.1.1. Budowa punktów ładowania samochodów elektrycznych.	2,67

Źródło: Opracowanie własne.

2. Konsultacje projektu Strategii

Konsultacje społeczne projektu „Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030” zostały przeprowadzone zgodnie z Zarządzeniem nr 64/2023 Wójta Terespol z dnia 17.08.2023 r. w sprawie: Przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030”.

Konsultacje zostały przeprowadzone w terminie od 28.08.2023 r. do 2.10.2023 r.

Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji zostało zamieszczone w dniu 25.08.2023 na stronie internetowej Urzędu Gminy Terespol pod adresem: <https://tereszpol.pl>

oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Terespol – pod linkiem: https://ugtereszpol.bip.lubelskie.pl/index.php?id=616&action=details&document_id=1921387

Projekt strategii został udostępniony w okresie konsultacji poprzez:

- 1) wyłożenie wersji papierowej do publicznego wglądu w siedzibie Urzędu Gminy Terespol, ul. Długa 234, 23-407 Terespol-Zaorenda, w okresie od 28.08.2023 r. do 2.10.2023 r.
- 2) zamieszczenie od dnia 25.08.2023 r. wersji elektronicznej na stronie internetowej Gminy Terespol www.tereszpol.pl w zakładce „Aktualności”
- 3) zamieszczenie od 25.08.2023 r. wersji elektronicznej w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Terespol w zakładce „Prawo”;
- 4) przedstawienie Projektu Strategii na spotkaniach konsultacyjnych, które odbyły się w dniu 21.09.2023 w Urzędzie Gminy Terespol, ul. Długa 234, 23-407 Terespol-Zaorenda.
- 5) Dodatkowo projekt „Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030” został przekazany do konsultacji:
 - a) sąsiednim gminom: Radecznica, Biłgoraj, Zwierzyniec, Józefów, Aleksandrów
 - b) Dyrektorowi Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Rzeszowie.
 - c) Stowarzyszeniom o ponadlokalnym charakterze: Lokalna Grupa działania „Ziemia Biłgorajska”, Stowarzyszenie Samorządów Euroregion Roztocze
- 6) Osoby i podmioty zainteresowane tematyką objętą zakresem konsultacji mogły składać opinie i wnioski do Projektu Strategii w w/w terminie w następujących formach:
 - ✓ **pisemnie, poprzez formularz konsultacyjny** - dostępny do pobrania w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Terespol, na stronie internetowej Urzędu Gminy Terespol, Sekretariacie Urzędu Gminy Terespol, który należało przesłać na adres mailowy: gmina@tereszpol.pl, lub poprzez system ePUAP, adres skrytki pocztowej Urzędu: 4901emenkf lub pocztą na adres: Urząd Gminy Terespol, Długa 234, 23-407 Terespol-Zaorenda lub dostarczyć do Urzędu Gminy Terespol, Długa 234 1, 23-407 Terespol-Zaorenda,
 - ✓ **ustnie oraz pisemnie podczas spotkań konsultacyjnych**, które odbyły się w dniu 21.09.2023 od godz. 15:00 oraz do godz. 16:00 w Urzędzie Gminy Terespol, ul. Długa 234, 23-407 Terespol-Zaorenda.

3. Analiza ex-ante Strategii Rozwoju Gminy Terespol na lata 2023-2030.